

**Звіт про стратегічну екологічну оцінку проєкту
Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської
територіальної громади Одеської області до 2027
року**

Зміст

1. Зміст та основні цілі документа державного планування – проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року, його зв'язок з іншими документами державного планування	4
1.1. Загальні положення	4
1.2. Стратегічне планування в Кароліно-Бугазькій територіальній громаді	5
1.3. Стратегічні та операційні цілі проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року	11
1.4. Зв'язок проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року з іншими документами державного планування	13
2. Характеристика поточного стану довкілля, у т.ч. здоров'я населення та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень) ..	17
2.1. За станом атмосферного повітря	20
2.2. За екологічною ситуацією в галузі водокористування	23
2.3. За земельними ресурсами та станом ґрунтів	26
2.4. За утворенням та накопиченням відходів	30
2.5. Щодо еколого небезпечних об'єктів громади	32
2.6. За біологічним та ландшафтним різноманіттям	33
2.7. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року	39
3. Характеристика стану довкілля, життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях ймовірного впливу та їх прогнозні зміни (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	43
4. Екологічні проблеми, у т.ч. ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень) ..	46
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проекту документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	49
6. Опис наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, у т.ч. вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків ..	62
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проекту документа державного планування	68
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у т.ч. будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	72
8.1. Нормативно-правова база проведення стратегічної екологічної оцінки в Україні ...	73
8.2. Методологія проведення стратегічної екологічної оцінки проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року	74
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту документа державного планування для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення	80
10. Опис ймовірних трансграничних наслідків для довкілля та здоров'я населення	84
Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію	85
Список джерел	86

Перелік скорочень

ВВП	валовий внутрішній продукт
ВРП	валовий регіональний продукт
ГДК	гранично допустима концентрація
ДДП	документ державного планування
ДНЗ	дошкільний навчальний заклад
ЄС	Європейський Союз
ЖКГ	житлово-комунальне господарство
ЗУ	Закон України
МСБ	малий та середній бізнес
МТД	міжнародна технічна допомога
НС	надзвичайна ситуація
ОВА	обласна військова адміністрація
ОДА	обласна державна адміністрація
ОВД	оцінка пливу на довкілля
ОМС	органи місцевого самоврядування
ПАТ	публічне акціонерне товариство
ПЗФ	природно-заповідний фонд
ПТНЗ	професійно-технічні навчальні заклади
РГ	робоча група
РДА	районна державна адміністрація
СЕО	стратегічна екологічна оцінка
СР	сільська / селищна рада
ТГ	територіальна громада
ТЗ	технічне завдання на проект місцевого розвитку
ПВ	побутові відходи
ЦНАП	центр надання адміністративних послуг

1. Зміст та основні цілі документа державного планування – проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 р., його зв'язок з іншими документами державного планування

1.1. Загальні положення

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого розвитку, що спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Один з інструментів екологічної політики, який дозволяє поряд з економічними та соціальними факторами враховувати в процесах планування та управління екологічні фактори - екологічна оцінка. Екологічна оцінка заснована на простому принципі: легше виявити і запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії її впровадження. Екологічна оцінка зосереджена на всебічному аналізі можливого впливу запланованої діяльності на довкілля і використанні результатів цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків.

Стратегічна екологічна оцінка (далі – CEO) упродовж останнього десятиріччя застосовується у багатьох країнах світу. З 2001 р. CEO обов'язкова для держав-членів Європейського Союзу. Застосування CEO в ЄС регулюється «Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище». Основні положення цієї директиви стали основою для підготовки Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (далі - Конвенція Еспо). Протокол про стратегічну екологічну оцінку підписаний у травні 2003 р. в Києві на 5-й Всеєвропейській конференції міністрів охорони навколишнього природного середовища «Довкілля для Європи».

Безпосередні вигоди від CEO полягають у зборі інформації, яка допомагає приймати виважені рішення, а також у подальших досягненнях в галузі охорони довкілля та збалансованого розвитку. Крім того, існують інші вигоди, які є невід'ємною частиною принципу залучення громадськості та прозорих процедур, яких необхідно дотримуватися. Таким чином, проведення CEO:

- забезпечує високий рівень захисту довкілля;
- поліпшує якість розробки планів і програм;
- підвищує ефективність прийняття рішень;
- сприяє виявленню нових можливостей розвитку;
- допомагає запобігти помилкам, які можуть бути дуже дорогими;
- поліпшує систему управління;
- сприяє транскордонній співпраці.

«Стратегічність» CEO полягає в тому, що процес екологічного оцінювання інтегрується в процес розробки планів і програм. Таким чином CEO можна розглядати як інструмент планування. CEO може підвищити якість планування декількома способами, зокрема шляхом забезпечення сфокусованого, відкритого до альтернатив підходу, а також шляхом аналізу цілого ряду потенційних наслідків і можливостей для досягнення більш збалансованих форм розвитку.

Об'єктом оцінки даного звіту є документ державного планування (далі – ДДП) – проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року (далі - Стратегія), розробка якої безпосередньо проводилася за керівництва Кароліно-Бугазької сільської ради (далі - сільська рада), у 2024 р.

Необхідно брати до уваги і той факт, що проект Стратегії відображає загальні пріоритети та цілі розвитку громади загалом, без акценту на конкретні населені пункти чи території, в

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

межах яких існують соціальні, економічні чи екологічні проблеми, які потрібно вирішувати на більш низькому рівні планування, в тому числі (далі – т.ч.) на рівні реалізації конкретної планової діяльності.

Для проведення СЕО проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року застосована методологія, що ґрунтується на вимогах Закону України (далі – ЗУ) «Про стратегічну екологічну оцінку» та досвіді інших країн, що дозволило оцінити потенційні впливи на довкілля від реалізації Стратегії.

В рамках розробки проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади (далі – ТГ) Одеської області до 2027 р. відповідно ст. 9 ЗУ «Про стратегічну екологічну оцінку» було оприлюднено Заяву про визначення обсягу СЕО Кароліно-Бугазькою сільською радою в Єдиному реєстрі СЕО Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України через Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема» від 20.12.2024 за реєстраційним номером справи 12-12-12250-24, на яку надійшли зауваження та пропозиції за №5188/06/05-07/2-24/4358 від 27.12.2024 - від Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, що передбачено ст. 8 та пунктом 6 ст. 10 ЗУ «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме: «Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації (відповідні підрозділи з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я) ... у строк, що не перевищує 10 днів з дня внесення до Єдиного реєстру СЕО заяви про визначення обсягу СЕО, надають свої зауваження і пропозиції шляхом їх внесення до Єдиного реєстру СЕО», які враховані.

За відсутності письмових зауважень і пропозицій протягом зазначеного строку замовник самостійно визначає обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що має бути включена до звіту про СЕО.

1.2. Стратегічне планування у Кароліно-Бугазькій територіальній громаді

Стратегія розвитку громади необхідна для визначення головних напрямків розвитку її інфраструктури, проведення системної роботи з поліпшення бізнес-клімату, розширення інвестиційних можливостей, покращення інфраструктури територій. Вона не просто вирішить її проблеми, а й буде чітким планом збалансованого розвитку громади для визначення свого місця на економічній та культурній карті області.

Адже стратегічне планування – системний шлях до управління змінами й досягнення консенсусу у регіоні, а також створення спільного бачення майбутнього розвитку, творчий процес визначення проблем та погодження реалістичних цілей, завдань і стратегій, здійснення яких вирішить ці проблеми. Стратегічне планування також потужний інструмент об'єднання бізнесу і місцевої влади для створення публічно-приватних партнерств, що має позитивний вплив на місцевий діловий клімат та конкурентне становище, а також на вирішення інших питань, пов'язаних з рівнем життя громадян.

Для цього на підставі ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997, «Про засади державної регіональної політики» № 156-VIII від 05.02.2015 на виконання Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», а у зв'язку з масштабною агресією росії, що призвела до зміни стратегічних векторів розвитку Одещини, соціально-економічної ситуації, що склалася в умовах воєнного стану, відповідно ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення громад і територій», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України», «Про засади державної регіональної політики (зі змінами)», Указів Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні (зі змінами)», постанов КМУ від 30.05.2023 № 600 «Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна», від 27 вересня 2022 року № 1073 «Про затвердження Порядку

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

управління відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до постанов КМУ» зі змінами згідно постанови КМУ від 23.08.2024 № 964 «Про внесення змін до деяких постанов КМУ у сфері управління відходами» з урахуванням Плану для реалізації програми Ukraine Facility до 2027 року, затвердженого розпорядженням КМУ від 18 березня 2024 року № 244-р, стратегічних цілей і пріоритетів, визначених Державною стратегією регіонального розвитку України на 2021-2027 роки в редакції постанови КМУ від 13.08.2024 № 940 та наказу Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад» була розроблена Стратегія розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року.

Розробка проекту Стратегії мала висхідний характер. Вона напружувалася робочою групою (далі – РГ) Кароліно-Бугазької громади, створеною розпорядженням сільського голови громади Андрія Апанасенко 04.12.2023 для визначення напрямів розвитку та сфери прикладання необхідних зусиль з розробки Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року, до якої увійшли, зокрема, представники територіальної громади, фахівці різних сфер, представники бізнесу, підприємств та установ, громадських та благодійних організацій, науковці, експерти тощо.

Строковість інструментів планування визначалася на основі поєднання довгострокового стратегічного плану та середньострокових циклів планування його реалізації. Визначені на основі цього підходу стратегічні цілі мають характер довгострокових напрямів розвитку, тоді як операційні цілі / програми орієнтуються на реалізацію пріоритетних завдань. Саме вони, будучи ключовими елементами Стратегії, визначають сценарії та шляхи досягнення стратегічних цілей.

Модель розробки Стратегії було обрано, виходячи з потреб громади.

Основні завдання проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року виходять з нових викликів, які потребують реагування на рівні Стратегії:

необхідності переорієнтації частини господарського комплексу громади на підтримку обороноздатності держави та післявоєнне відновлення економіки і соціальної сфери;

потреби у посиленні енергетичної безпеки;

змін у демографічній ситуації в регіоні (трудова міграція, зростання біженців від війни);

характеристики Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади як території з яскраво вираженою туристично-рекреаційною спеціалізацією зі значним оздоровчо-рекреаційним туристичним потенціалом, що відзначається щільною приватною забудовою з численними готельними комплексами, базами відпочинку, пансіонатами, санаторіями, привабливими Причорноморськими курортами міжнародного та державного значення Одеської області з пляжною протяжністю в десятки кілометрів та шириною до 100 м з виходом як до Чорного моря так і до Дністровського лиману.

Відправними пунктами розробки проекту Стратегії громади був її соціально-економічний аналіз в умовах воєнного стану та її SWOT-аналіз за економічною ситуацією, що включає діяльність підприємств, географічне розташування, конкурентоспроможність, рівень зайнятості населення, інвестиції та бюджет; характеристикою суспільства, що включає демографічну ситуацію, освіту, медицину, культуру та безпекову ситуацію; транспортною та житлово-комунальною інфраструктурою, що включає стан доріг, забезпеченість транспортними засобами, стан житла, водопостачання; природно-ресурсним потенціалом та навколишнім середовищем, що включає родючість ґрунтів, стан екосистеми, кліматичні умови. SWOT-аналіз Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади приведений в таблиці 1.1.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року
Таблиця 1.1. SWOT-аналіз Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
Економічна ситуація	
1. Сприятливий інвестиційний клімат з огляду на виражену туристично-рекреаційну спеціалізацію та унікальне географічне розташування громади	1 Нестабільний, сезонний характер зайнятості мешканців
2. Велика кількість закладів відпочинку (готелі, пансіонати, бази відпочинку, дитячі табори), харчування (кафе, бари, ресторани), магазинів, парків, атракціонів, аквапарк «Затока»	2 Відсутні напрацьовані інвестиційний паспорт та актуальні інвестиційні проєкти
3. Громада в туристичний сезон є ринком збуту сільськогосподарської продукції селянських господарств та дрібних ферм із сусідніх громад	3 Відсутність досвіду міжмуніципального співробітництва
4. Наявні земельні ділянки для розміщення сонячних електростанцій	4 Значна частка неформальної/тіньової економіки, зокрема у сфері оренди житла, надання послуг з відпочинку
5. Належний стан цифрової трансформації та безперебійне забезпечення інтернетом на базі оптоволоконних технологій	5 Нестабільність надходжень до місцевого бюджету
	6 Низький рівень покриття громади фінансовою та поштовою інфраструктурою
Транспортна та житлово-комунальна інфраструктура	
6. Розвинута транспортна інфраструктура (автобусні маршрути місцевого, районного сполучення, таксі)	7 Незадовільний транспортно-експлуатаційний стан переважної більшості автомобільних доріг
	8 Закритий автомобільно-залізничний вертикально підйомний міст між с.Кароліно-Бугаз та Центральним р-ном с-ща Затока
	9 Зношена система водопостачання
	10 Зношена система водовідведення. Немає централізованої системи водовідведення
	11 Транспортна інфраструктура не відповідає вимогам інклюзивності
Суспільство	
7. Заклади освіти по усій території громади забезпечені інтернет-покриттям	12 Велику частку населення громади становлять люди похилого віку (28%)
8. Призначені відповідальні особи за забезпечення гендерної рівності на рівні ОМС	13 Відсутні функціонуючі заклади дошкільної освіти
9. Заклади освіти по усій території громади забезпечені укриттями	14 Низькі показники народжуваності
10. Розроблений проєкт закладу дошкільної освіти, що потребує фінансування	15 Багато дітей виїхало за кордон
Природно-ресурсний потенціал та навколишнє середовище	
11. Вихід до Чорного моря та Дністровського лиману	16 Закрита пляжна зона у межах прибережної захисної смуги Чорного моря
12. Сприятливий помірно-континентальний, м'який клімат та чорноземні ґрунти	17 Наявні вибухонебезпечні об'єкти на пляжах громади і в морі поблизу берега
13. Значний оздоровчо-рекреаційний, туристичний потенціал	
14. Пляжна протяжність складає десятки км шириною подекуди до 100 м	

Можливості (О)	Загрози (Т)
Економічна ситуація	
1 Участь у державних та міжнародних проектах	1 Зростання частки безробітного населення
2 Покращення інвестиційного та бізнес-клімату	2 Погіршення економічної ситуації в країні, нестабільність курсу гривні, зростання цін
3 Прискорений розвиток туристичної сфери	3 Замороження або продовження військових дій
4 Завершення реформи децентралізації та активний розвиток міжмуніципального співробітництва	4 Зменшення обсягів державної та міжнародної підтримки, згортання ключових реформ та інвестицій
5 Зростання привабливості громади як потенційного місця роботи для висококваліфікованої робочої сили	5 Подальша «тінізація» економіки через посилення регуляторного та фіскального тиску на бізнес
6 Глобалізація та інформатизація економіки збільшують можливості працювати дистанційно, залишаючись в громаді	6 Перекладання на місцеві бюджети державних фінансових зобов'язань
7 Розширення програм підтримки економічного розвитку через прискорену євроінтеграцію України	
Транспортна та житлово-комунальна інфраструктура	
8 Проведення урядових програм відновлення інфраструктури (зокрема побудова автомобільного мосту чи поромної переправи)	7 Замороження логістики між населеними пунктами, невідновлення транспортного сполучення між населеними пунктами ТГ
9 Прискорений розвиток альтернативної енергетики	8 Руйнування об'єктів інфраструктури, спричинених обстрілами з боку рф
	9 Дефіцит фінансових ресурсів для проведення ремонтних кампаній з реконструкції та модернізації інфраструктури
Суспільство	
10 Посилена підтримка міжнародних неурядових організацій діяльності у соціальній сфері на місцевому рівні	10 Поширення соціальної нерівності різних категорій населення
11 Повернення мешканців, які залишили територію громади у зв'язку з агресією рф	11 Зростання частки вразливих категорій населення (люди з інвалідністю, діти з особливими освітніми потребами, ВПО, учасники бойових дій тощо)
12 Зростання рівня згуртованості та громадянської свідомості населення	12 Відтік населення молодого віку в ін. регіони
	13 Погіршення рівня життя громадян, зниження рівня купівельної спроможності населення
	14 Погіршення психологічного стану і ментального здоров'я населення
	15 Погіршення рівня соціокультурного розвитку населення в громаді
Природно-ресурсний потенціал та навколишнє середовище	
13 Участь у державних та міжнародних екологічних програмах	16 Зміна клімату та глобальне потепління
	17 Забруднення навколишнього середовища та мінування територій внаслідок війни

Джерело: проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 р.

Порівняльні переваги, виклики та можливі ризики для Кароліно-Бугазької громади

Порівняльні переваги

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Кароліно-Бугазька громада має масштабний потенціал розвитку в сфері туризму та рекреації. Сприятливий інвестиційний та бізнес-клімат може допомогти громаді відновити та розбудувати інфраструктуру, модернізувати існуючі заклади відпочинку та підвищити якість локальних послуг, що матиме визначальний вплив на економічне зростання громади. А залученість та ініціативність мешканців підвищить шанси громади на успішне впровадження різноманітних програм, спрямованих як на екологічний та соціальний розвиток та покращення умов для різних верств населення, так і на розвиток місцевої економіки.

Також в громаді є хороші можливості для розвитку альтернативної енергетики, оскільки наявні земельні ділянки для розміщення сонячних електростанцій. Цей потенціал може бути використано завдяки активному міжнародному та міжмуніципальному співробітництву. Вдале географічне положення: вихід до Чорного моря та Дністровського лиману, м'який клімат та пляжна протяжність на десятки кілометрів може зробити Кароліно-Бугазьку громаду привабливим та конкурентоспроможним курортом.

Виклики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

Основними викликами для Кароліно-Бугазької громади є нестабільний характер місцевої економіки та транспортна проблема, пов'язана з закритим автомобільно-залізничним вертикально підйомним мостом між с. Кароліно-Бугаз та Центральним районом с-ща Затока.

Відновлення транспортного сполучення між Затокою та Кароліно-Бугазом відіграє одну з ключових ролей у створенні стабільного економічного середовища для громади та реалізації її потенціалу в сфері туризму. Сезонний характер зайнятості мешканців та значна частка тіньового бізнесу напряду корелює з нестабільністю надходжень до місцевого бюджету.

Нівелювання цих викликів можливе через участь в державних та міжнародних проєктах економічного розвитку. В свою чергу інвестиції можна залучити, спираючись на потужний туристично-рекреаційний потенціал громади та її унікальне географічне розташування.

Важлива для громади демографічна ситуація «старіння громади» та низькі показники народжуваності. Посилена підтримка міжнародних неурядових організацій соціальних сфер може сприяти вирішенню цієї проблеми через впровадження заходів підтримки дітей та молоді.

Залучення міжнародних неурядових організацій до діяльності у соціальній та економічній сферах на місцевому рівні може бути рушієм змін у сфері освіти, медицини, фізичної культури, що в свою чергу також дозволить уповільнити та згодом припинити відтік кращих кваліфікованих кадрів до інших регіонів країни.

Ризики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

Замороження або продовження військових дій є одним із основних ризиків для громади, оскільки перебуваючи в ситуації постійних, пов'язаних з війною загроз, громада не може розвивати туристично-рекреаційну сферу, що є її ключовою перевагою. Атаки з боку росії можуть спричинити пошкодження інфраструктури та ускладнити відновлення громади, посилити вже критичну ситуацію з наявністю вибухонебезпечних об'єктів на пляжах громади та в акваторії моря. Будівельні відходи від руйнувань та пошкоджень інфраструктури накопичуються у водоймах та у прибережних зонах, що порушує екосистему регіону, погіршує якість води та може призвести до довгострокових наслідків для довкілля.

Військові загрози можуть також спричинити відтік інвестицій, призупинення проєктів та зниження ділової активності, що призведе до подальшого сповільнення економічного розвитку.

Актуальними ризиками для громади є також зростання рівня безробіття та відтік молоді, що може призвести до зниження фінансових надходжень до бюджету та в цілому негативно вплинути на економічну стабільність громади.

Окрему увагу слід приділити екологічним ризикам. Зміна клімату може значно знизити туристичну активність в громаді, що не тільки скоротить її доходи, але й створить несприятливі умови для життя мешканців.

Вище зазначені фактори можуть погіршити рівень життя громадян, знизити їх купівельну спроможність, що сприятиме зростанню соціальної нерівності та негативно вплине на психологічний стан і соціокультурний розвиток населення.

Визначення Місії, стратегічного Бачення

Кароліно-Бугазька сільська територіальна громада - це приваблива для туристів територія з глибинним історичним корінням, серце культурного, молодіжного, спортивного, громадського життя півдня Одещини. Громада гендерних, партисипативних та інноваційних принципів. Громада безпечна та згуртована, в якій людська гідність є підґрунтям для розвитку території. Має унікальну структуру закладів охорони здоров'я, спортивних споруд та спортивних об'єднань для участі громадян у спортивних заходах, популяризації здорового способу життя та підвищення якості медичних послуг для задоволення потреб громадян.

Громада широких можливостей для творчої самореалізації різних вікових категорій, підтримки місцевих культурних традицій, міжкультурного діалогу, розвитку нових творчих ініціатив, креативних індустрій, створення нових продуктів, насичених різноманітним творчим змістом.

Громада, забезпечена якісною питною водою та системою очищення стічних вод з комплексною системою управління побутовими відходами, високими стандарти житлової забудови з урахуванням вимог якості, енергозбереження, доступності для категорій з функціональними обмеженнями та інтегрованості з належною соціальною інфраструктурою.

Конкурентоспроможна громада як сучасний регіональний рекреаційний центр з ефективною транспортною системою та забезпеченістю робочими місцями.

Безпечна, інклюзивна, з хорошими дорогами та активними, патріотичними, небайдужими, ініціативними мешканцями громада рівних можливостей для всіх.

1.3. Стратегічні та операційні цілі проекту Стратегії

Розробка Стратегії зумовлена необхідністю врахування викликів, відображених у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року, серед яких:

наслідки повномасштабної війни російської федерації проти України та їх вплив на територіальні громади регіонів, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;

набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами, та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;

рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності забезпечення зв'язку з процесом відновлення України;

внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;

міжнародні кліматичні зобов'язання України.

Моделювання сценаріїв розвитку Кароліно-Бугазької громади до 2027 року здійснюється з урахуванням таких базових сценарних припущень:

Україна зазнала значних втрат економічного потенціалу, скоротились податкові та митні надходження, робочі місця. Таким чином, фінансування державного бюджету значною мірою забезпечується за рахунок зовнішньої допомоги, яка включає гранти, кредити та іншу фінансову підтримку від міжнародних організацій, урядів;

Набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС та початок переговорів про вступ України до ЄС, а також необхідність подальшого залучення коштів міжнародної допомоги, в т.ч. у рамках Плану України, схваленого розпорядженням КМУ від 18 березня 2024 р. № 244 (з метою реалізації ініціативи Європейського Союзу "Ukraine Facility" 2024-2027 pp.) буде залежати від ефективності впровадження Україною внутрішніх реформ;

Підготовка системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС буде однією із ключових задач органів місцевого самоврядування, відбудеться реформування управління публічними інвестиціями, розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування у сфері стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, протидії корупції;

Успішність регіону в залученні зовнішніх ресурсів буде також визначати розвиток транскордонного та міжрегіонального співробітництва, створення ефективних структур/інституцій і механізмів управління коштами ЄС на місцевому рівні;

Суттєве погіршення платіжного балансу через руйнування виробничих потужностей та інфраструктури, перебування мільйонів українських біженців за кордоном, значне зростання імпорту на цілі відновлення стимулюватиме українську владу оптимізувати бюджетні видатки та працювати над розширенням зовнішнього пільгового фінансування, розвивати та підтримувати експортний потенціал бізнесу, впроваджувати різноманітні засоби стимулювання підприємництва;

Нестача робочої сили, яку вже зараз відчуває більшість підприємств, установ та організацій буде посилюватися в умовах продовження військових дій і залишатиметься актуальною і після їх завершення, в т.ч. через прискорення депопуляції;

Втрати транзитного потенціалу, блокування існуючих морських портів та вимушена переорієнтація транспортно-логістичних потоків у напрямках країн ЄС, збільшення перевезень сухопутним транспортом, зростання рівня зношеності автомобільних доріг та залізничної інфраструктури;

Посилення безпекових умов, енергонезалежності для забезпечення стабільного функціонування країни та подальшого розвитку залишатимуться пріоритетними;

У наступні десять років очікується збільшення попиту на послуги у сфері охорони здоров'я, соціального захисту, а також на реабілітацію та реінтеграцію осіб, постраждалих від війни

для наступних сценаріїв розвитку Кароліно-Бугазької ТГ:

- песимістичний сценарій безпекової невизначеності, що характеризується такими факторами як постійні обстріли, руйнування критичної інфраструктури та зростання інтенсивності повітряних атак, що матимуть значний вплив на розвиток громади, у разі продовження воєнного стану значно впливатиме на її розвиток значним зниженням інвестицій у місцеву економіку через погіршення бізнес-клімату; недостатньою підтримкою з боку держави та скороченням міжнародної допомоги; падінням економічної активності; скороченням робочих місць та зниженням доходів населення; зупинкою розвитку нових підприємств; зростанням тіньової економіки; скороченням споживчого попиту; значним скороченням податкових надходжень громади; зростанням соціальної нерівності, дефіциту робочої сили; виїздом молоді; старінням населення, скороченням соціальної інфраструктури; погіршенням стану інфраструктури, умов життя, здоров'я населення; соціальною напруженістю; збільшенням екологічного навантаження; кількості поранених та ін. факторами;
- базовий, який виявляється в помірному зростанні інвестицій у економіку громади та соціальну сферу завдяки підтримці з боку держави та деяких міжнародних донорів при нестабільному бізнес-кліматі; поступовому зростанні економічної активності бізнесу; активному розвитку економічного співробітництва; поступовому покращенні та модернізації бізнес-середовища громади через програми фінансування, субсидії та податкові пільги; зменшенні тіньової економіки; її інформатизацію; поступовому зростанні інвестиційної активності населення; створенні кластерів для розвитку унікальних культурних та екологічних турів; збереженні та збільшенні потужностей пріоритетних галузей (будівництва, транспорту, логістики, харчової промисловості, торгівлі, охорони здоров'я, енергетики); поступовому поліпшенні життя громадян, соціально-культурному розвитку; поверненню молодого населення; підтриманні соціального захисту населення на належному рівні; відновленні та поступовій модернізації інфраструктури та розвитку альтернативної енергетики; покращенні стану навколишнього середовища; розмінуванні

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

територій після війни; підтриманні у належному стані ключових рекреаційних зон та екологічних об'єктів; адаптації до змін клімату;

- оптимістичний, який залежить від зміни безпекової ситуації, що змінить фактори економічного зростання, інвестицій та можливостей для «зеленої» трансформації, інноваційної економіки та повернення людей через програми фінансування, субсидії та податкові пільги; створення кластера для розвитку унікальних культурних та екологічних турів; організацію міжмуніципальних ринків з підтримки регіональної економіки; формування фонду для фінансування інноваційних проєктів та місцевих стартапів; покращення життя громадян, соціально-культурного розвитку населення; створення нових культурних, спортивних та освітніх проєктів; програму адаптації мігрантів; покращення стану навколишнього середовища; розмінування територій; охорону та відновлення природних екосистем; розвиток екологічної освіти та підвищення свідомості населення щодо збереження навколишнього середовища; інтеграцію найкращих практик управління природними ресурсами; адаптацію до змін клімату; комплексне озеленення та капітальний благоустрій громади; управління відходами; посилення співпраці з сусідніми громадами для взаємної вигоди.

Тому, враховуючи сильні сторони Кароліно-Бугазької громади та усі можливості і виклики, які можуть виникнути із зовнішніх факторів, визначені три її стратегічні цілі:

- «1.Забезпечення стійкого економічного розвитку»: Кароліно-Бугазька громада має значний потенціал для сталого економічного зростання завдяки сприятливому інвестиційному клімату, що пов'язаний з розвиненою туристичною інфраструктурою та вдалим географічним положенням. Наявність закладів відпочинку та харчування, а також різноманітних об'єктів для розваг робить громаду привабливою для туристів, що створює стабільний попит на послуги та продукцію, особливо в туристичний сезон. Також важливим ресурсом є можливість розвитку альтернативної енергетики завдяки наявності земель, придатних для сонячних електростанцій. Розвинута цифрова та транспортна інфраструктура доповнюють привабливість громади, забезпечуючи зручний доступ та високу якість обслуговування для гостей та мешканців;
- «2.Розвиток інфраструктури та благоустрою громади» є ключовими факторами для забезпечення високого рівня комфорту та безпеки мешканців. Оновлення та модернізація інфраструктурних об'єктів не лише покращують умови життя, а й сприяють активізації економічної діяльності, що, у свою чергу, підвищує загальну привабливість громади;
- «3.Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення» є основою для сталого та всебічного розвитку території. У сучасних умовах, коли якість життя безпосередньо впливає на демографічні процеси, економічний розвиток та соціальну стабільність, громада має прагнути до створення комфортного та безпечного середовища для своїх мешканців. Це включає забезпечення доступного та якісного житла, сучасної інфраструктури, безпечних суспільних просторів та екологічно чистого довкілля.

На основі цих базових сценарних припущень сформовані операційні цілі та завдання проекту Стратегії Кароліно-Бугазької сільської ТГ, які приведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Стратегічні, операційні цілі та завдання Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької ТГ

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання
1. Забезпечення стійкого економічного розвитку	1.1. Підтримка та розвиток туристично-рекреаційної спеціалізації громади	1.1.1. Розширення туристичного сезону на території Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади
	1.2. Створення умов для зменшення міграції та відтоку робочої сили	1.2.1. Створення нових робочих місць 1.2.2. Підтримка і розвиток місцевого підприємництва, в т.ч. серед молоді та жінок
	1.3.Залучення	1.3.1.Створення сприятливих умов інвестиційної діяльності

	інвестицій	1.3.2. Напрацювання інвестиційних паспортів, переліку актуальних інвестиційних проектів, мапи привабливих для інвестування ділянок та об'єктів тощо
2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади	2.1.Забезпечення розвитку житлового фонду громади	2.1.1. Розбудова житлової інфраструктури громади
	2.2.Забезпечення доступних і якісних житлово-комунальних послуг для населення	2.2.1. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водопостачання 2.2.2. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водовідведення 2.2.3. Забезпечення сучасною спецтехнікою комунальних підприємств для ефективної діяльності 2.2.4. Проведення модернізації системи теплозабезпечення з підвищенням енергоефективності 2.2.5.Створення альтернативних джерел електропостачання житлово-комунальної сфери
	2.3. Модернізація та розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури і транспортного сполучення	2.3.1. Проведення ремонтну дорожнього покриття 2.3.2. Будівництво нового дорожнього покриття 2.3.3.Будівництво нових об'єктів транспортної інфраструктури
	2.4.Розвиток благоустрою території громади	2.4.1.Забезпечення доступу до водних об'єктів з врахуванням принципу безбар'єрності 2.4.2.Проведення капітального ремонту та будівництво нових дитячих майданчиків на території громади 2.4.3. Облаштування зелених паркових зон в громаді
3. Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення	3.1.Забезпечення доступної і якісної освіти на всіх рівнях	3.1.1. Проведення реконструкції закладів дошкільної освіти з забезпеченням цивільного захисту 3.1.2.Проведення реконструкції закладів загальної середньої освіти з необхідною інфраструктурою для задоволення потреб учнів
	3.2.Забезпечення доступної та ефективною системи надання медпослуг	3.2.1.Розширення інфраструктурної мережі охорони здоров'я на території громади
	3.3. Відновлення та розвиток мережі об'єктів надання адміністративних послуг	3.3.1.Проведення реконструкції існуючої інфраструктури для функціонування ЦНАПу
	3.4. Підвищення рівня безпеки проживання в громаді	3.4.1.Забезпечення правопорядку та публічної безпеки в громаді
	3.5.Покращення екологічного стану в ТГ, відтворення та стале використання природних ресурсів	3.5.1. Створення умов для роздільного сортування сміття в громаді 3.5.2.Забезпечення первинної переробки побутових відходів

Джерело: проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 р.

1.4. Зв'язок проекту Стратегії з іншими документами державного планування

Проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р. узгоджується із ЗУ «Про засади державної регіональної політики» № 156-VIII від 05.02.2015, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення громад і територій» № 2389-IX від 09 липня 2022 р., Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 рр., затвердженою постановою КМУ № 695 від 5 серпня 2020 р. із змінами, затвердженими постановою КМУ № 940 від 13 серпня 2024 р., Стратегією відновлення та розвитку Одеської області на 2021-2027 роки (затвердженою рішенням

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

Одеської обласної ради від 06.06.2025 № 768-VIII), з положеннями та завданнями Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.».

Проте залишається під питанням узгодженість механізмів реалізації запропонованих проектом Стратегії ініціатив із існуючою в державі системою програмно-цільового бюджетування та фінансування заходів. Стратегія сама по собі як інструмент планування регіонального розвитку не підлягає фінансуванню з обласного чи державного бюджету, тому Стратегія має реалізовуватись через програми соціально-економічного розвитку, цільові регіональні програми, проекти розвитку. В основі досягнення цілей Стратегії є створення на основі її пріоритетів Плану реалізації Стратегії на новій, інноваційній для української системи регіонального розвитку, основі – як взаємоузгодженого у просторі та часі набору конкретних проектів та заходів регіонального розвитку.

Таким чином всім конкретним пропонованим Стратегією заходам мають відповідати технічні завдання Плану реалізації, які, в свою чергу, для забезпечення їх виконання повинні бути включені у відповідні регіональні програми. Виходячи з того, що підставою для виконання Стратегії є саме План її реалізації, можна стверджувати, що цей документ також має підлягати стратегічній екологічній оцінці, адже саме він деталізуватиме, яким чином досягатимуться стратегічні та операційні цілі Стратегії.

Розроблений проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 р. узгоджується з Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки зі змінами, затвердженими постановою КМУ № 940 від 13 серпня 2024 р., актуалізація якої сричинена перш за все необхідністю врахування:

– наслідків повномасштабної війни РФ проти України та їх впливу на територіальні громади та регіони, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;

набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;

рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності оновлення Стратегії для забезпечення її зв'язку з процесом відновлення України;

внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;

кліматичних зобов'язань України, зокрема щодо:

зниження викидів парникових газів на 65% до 2030 року порівняно з 1990 роком (Другий Національно визначений внесок України до Паризької угоди);

відмови від використання вугілля на державних електростанціях до 2035 року (COP26, вступ до платформи Powering Past Coal Alliance (PPCA));

скорочення викидів метану на 30% до 2030 року від рівня 2020 року (COP26, долучення до ініціативи Global Methane Pledge) та ін., які формують три стратегічні цілі актуалізованої Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року:

I.Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах;

II.Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів;

III.Розбудова ефективного багаторівневого врядування.

Згідно представленої в Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р. узгодженості її цілей з цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. стратегічні цілі «1.Забезпечення стійкого економічного розвитку» та «3.Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення» добре узгоджені зі стратегічними цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр., а стратегічна ціль «2.Розвиток інфраструктури та благоустрою громади» Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ нейтральна до стратегічних цілей Державної Стратегії регіонального розвитку.

При цьому сильну узгодженість з стратегічними цілями Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ демонструє стратегічна ціль «I.Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах», добру

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

узгодженість – стратегічна ціль «III.Розбудова ефективного багаторівневого врядування» та найменшу узгодженість - стратегічна ціль «II.Підвищення рівня конкурентоспроможності громад» Державної стратегії регіонального розвитку.

Згідно представленої в Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р. узгодженості її цілей з цілями Стратегії розвитку Одеської області на період 2021-2027 років найбільше з ними узгоджена стратегічна ціль «1. Забезпечення стійкого економічного розвитку», менш узгоджена стратегічна ціль «3. Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення» та найменше стратегічна ціль «2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади» Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ.

При цьому узгодженість з стратегічними цілями Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ демонструють всі стратегічні цілі Стратегії відновлення та розвитку Одеської області на 2021-2027 роки, окрім стратегічної цілі «5.Формування на засадах інновацій експортно-орієнтованої харчової індустрії», яка здебільшого нейтральна до стратегічних цілей Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ.

З огляду на участь в глобальних процесах сталого розвитку в 2017 році Україна адаптувала 17 Цілей сталого розвитку (Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна»).

Згідно з Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» зазначені Цілі сталого розвитку України є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів.

Так, всі стратегічні цілі проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 року узгоджуються зі всіма цілями сталого розвитку (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3. Зв'язок Цілей сталого розвитку та стратегічних цілей проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року

Глобальні Цілі сталого розвитку	Стратегічні цілі проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р.		
	1.Забезпечення стійкого економічного розвитку	2.Розвиток інфраструктури та благоустрою громади	3.Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення
1. Подолання бідності	++	+	+
2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	++	++	++
3. Міцне здоров'я і благополуччя	++	++	++
4. Якісна освіта	+	+	++
5. Гендерна рівність	+	+	+
6. Чиста вода і належні санітарні умови	+	++	++
7. Доступна та чиста енергія	++	++	++
8. Гідна праця та економічне зростання	++	+	+
9. Промисловість, інновації та інфраструктура	++	++	+
10. Скорочення нерівності	+	+	++
11. Сталий розвиток міст і громад	++	++	++
12. Відповідальне споживання та виробництво	++	+	++
13.Пом'якшення наслідків зміни клімату	+	+	+
14. Збереження морських ресурсів	+	+	+
15.Захист і відновлення екосистем суші	+	+	++
16. Мир, справедливість та сильні Інститути	+	+	+
17. Партнерство заради сталого розвитку	+	+	+

Примітка: «+++» - сильний зв'язок, «+» - опосередкований зв'язок

Джерело: власні напрацювання

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

Такі зв'язки свідчать, що проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року відповідає баченню орієнтирів досягнення Україною Цілей сталого розвитку на період до 2030 року.

При цьому глобальні цілі сталого розвитку «2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства», «3. Міцне здоров'я і благополуччя», «7. Доступна та чиста енергія», «11. Сталий розвиток міст і громад» демонструє сильний зв'язок зі всіма стратегічними цілями проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року.

2.Характеристика поточного стану довкілля, у т.ч. здоров'я населення та прогностні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

На сьогодні Кароліно-Бугазька ТГ включає два н. п., - с. Кароліно-Бугаз і сел. Затока Білгород-Дністровського району Одеської області - Причорноморський курорт Одеської області із значно меншим, ніж в інших регіонах області, рівнем забруднення атмосферного повітря, земель та поверхневих вод, так як в громаді немає великих промислових підприємств, забруднюючих навколишнє середовище, - ворота української Бесарабії.

Адміністративно-територіальний центр громади с. Кароліно-Бугаз розташоване за 53 км від Одеси автошляхом регіонального значення Н33 (колишня Р70) (50 хв. автомобілем), який проходить територією Білгород-Дністровського та Одеського районів через Монаші, Білгород-Дністровський, Овідіополь, Одесу загальною протяжністю 97,2 км або автошляхом місцевого значення Т1647 (49 км або 53 хв. автомобілем).

Відстань від Кароліно-Бугаз до районного центру (м. Білгород-Дністровський) складає 33 км автомобільним шляхом регіонального значення Н33 та до 30 км залізницею. З селища Затока цим шляхом до районного центру (Білгорода-Дністровського) – 20 км та 18 км залізницею Ізмаїльського напрямку.

Відстань до морських портів: 20 км до Білгород-Дністровського порту класу «ріка-море», 35 км до морського порту Чорноморськ. Відстань до аеропорту в м. Одеса - 60 км.

Загальна протяжність доріг місцевого значення становить 22 км. Відстань між населеними пунктами громади складає 12 км - 20 хв. руху легковим автомобілем, рухаючись автомобільно-залізничним вертикально підйомним мостом, що розташований в сел. Затока, який закрито через значні пошкодження внаслідок численних ракетних атак протягом квітня-липня 2022 року з боку військ російської федерації.

З огляду на невелику площу громади та велику щільність мешканців, а також яскраво виражену туристично-рекреаційну спеціалізацію, Кароліно-Бугазька громада вигідно вирізняється на фоні сусідніх громад навіть попри виклики, пов'язані з повномасштабним вторгненням росії в Україну. Навколишні громади, Шабівська та Дальницька, мають переважаючу сільськогосподарську спеціалізацію (виращування, переробка, виноградарство, тваринництво, сироваріння). Для цих сусідніх громад Кароліно-Бугазька громада в туристичний сезон виступала ключовим локальним ринком збуту сільськогосподарської продукції особистих селянських господарств та дрібних фермерів. Також на літній період в Кароліно-Бугазьку громаду приїжджали сезонні працівники з навколишніх громад.

Громада належить до території зі значним оздоровчо-рекреаційним, туристичним потенціалом, відзначається щільною приватною забудовою. На території громади є курорти міжнародного та державного значення.

Громада має вихід як до Чорного моря, так і до Дністровського лиману. Пляжна протяжність складає десятки кілометрів шириною подекуди до 100 м.

Клімат. Зміна клімату є найсуттєвішим глобальним екологічним викликом ХХІ сторіччя, що стоїть перед людством у місцевому, субнаціональному, регіональному та міжнародному вимірах, та є ключовим компонентом довгострокового глобального реагування на зміну клімату задля захисту людей, засобів до існування та екосистем.

Клімат в ТГ помірно-морський, нагадує субтропічний з чітко вираженими сезонами. Кліматичні особливості громади визначаються її розташуванням на косі, яка відокремлює Чорне море від Дністровського лиману.

Середньорічна температура свідчить про м'яку, неморозну зиму без мінусових температур. Весна починається трохи пізніше, ніж в субтропіках, але така ж тепла, спекотне літо, однак з моря приходять бризи, що робить спеку не стільки виснажливою, і тепла довга осінь. Температура повітря в другій половині травня - +20-21°C, в липні - до +29°C, у вересні -

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року
+23°C. Однак традиційно найспекотнішим місяцем є липень, а море досягає максимальної температури (25-26°C) в серпні. Добові коливання температури досягають 6-7°C в період з травня по вересень і 2-4°C - протягом решти року (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1. Середньомісячні температури повітря та води моря в Кароліно-Бугазькій ТГ

Показник	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Рік
Max, °C	3	4	8	13	20	24	27	26	21	15	9	5	15
Середні, °C	0	1	4	10	16	20	23	23	18	12	7	2	11
Min, °C	-2	-2	1	6	12	16	19	18	13	8	4	0	7
Води, °C	5	4	5	9	15	20	23	23	20	16	12	8	13

Джерело: Weather Spark

Чорне море неглибоке, проте воно глибше Азовського, тому вода в ньому прохолодніша прогривається повільніше. На початку липня температура води в пляжній зоні становить близько 23°C, а взимку море остигає до +1°C. У червні мінімальні показники температури води близько 18°C з поступовим прогриванням до 22-23°C.

Найбільша кількість сонячних днів (27-28) - в липні, трохи менше - в серпні, червні і травні (26 і 25 відповідно), у вересні - 20. Найбільш похмурі місяці - зимові: лише по 7-8 сонячних днів в січні і лютому. Сонячний день літа триває більше 12 год., в травні - 11, у вересні - близько 10.

Максимум опадів припадає на липень і січень, мінімум - на вересень і жовтень. У січні і липні дощ буває в середньому чотири дні протягом місяця, максимальна норма опадів в січні - трохи вище 36 мм на місяць, в жовтні - 25. Вологість тут висока (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2. Середньомісячні норми опадів та днів з опадами в Кароліно-Бугазькій ТГ

Показник	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Рік
Норма опадів, мм	16.7	17.4	18.3	20.6	21.9	31.2	26.5	22.7	31.5	29.4	28.7	22.4	287.3
Днів з опадами	4,1	3,5	3,9	4,1	4,8	5,9	4,7	4,1	4,1	4,2	4,3	4,9	52,6
Днів з дощем	3,5	3,1	3,6	4,1	4,8	5,9	4,7	4,1	4,1	4,2	4,1	4,4	50,4
Днів зі снігом	0,6	0,5	0,3	0,1	0	0	0	0	0	0	0,2	0,5	2,2

Джерело: Weather Spark

Сильні вітри (до 6 м/с з поривами до 9) приходять в грудні, найслабші - з травня по липень (4 м/с), трохи сильніше дме вітер в серпні і вересні.

Берегова лінія рівна, але відсутність бухт призводить до періодичних штормів, які, зокрема, можуть принести більш прохолодну воду. Влітку море зазвичай спокійне, восени сильні вітри і шторми бувають частіше.

Купальний сезон в залежності від погодних особливостей конкретного року триває з середини травня-початку червня до середини-кінця вересня.

Адаптація громади до зміни клімату. Згідно з метеорологічними даними на території громади, як і України, спостерігається тенденція до підвищення температури повітря і збільшення частоти та тривалості періодів з високими температурами повітря, що в першу чергу суттєво впливає на здоров'я та життєдіяльність людей через збільшення кількості випадків хвороб, зменшення продуктивності праці та передчасні смерті, на галузі економіки, зокрема, сільське господарство, туризм, рекреацію тощо.

Відповідно Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року очікується, що до 2040 року кліматичні зміни призведуть до підвищення середньої річної температури в Україні у межах 0,8-1,1°C (1,5-2°C за альтернативним прогнозом) та

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року
посилення перерозподілу опадів протягом року в межах $\pm 20\%$ із їхнім збільшенням у холодний період і зменшенням у теплий.

Підвищення температури повітря призводить, зокрема, до збільшення частоти та інтенсивності таких конвективних явищ, як грози, зливи, град, шквали.

Наслідки зміни клімату з часом посилюватимуться. Такі можливі наслідки вимагають спрямування зусиль не лише на боротьбу із зміною клімату, а і на адаптацію до її наслідків.

Відсутність системного підходу до проблеми зміни клімату в цілому унеможливорює прийняття управлінських рішень щодо забезпечення пом'якшення та адаптації до зміни клімату в масштабах громади. Подальша імплементація положень Паризької угоди потребує формування цілісної і послідовної державної політики у сфері зміни клімату відповідно до політики міжнародних організацій з урахуванням провідних світових технологій і практики, а також особливостей національних умов, можливостей, потреб і пріоритетів.

Рішення з питань зміни клімату повинні ґрунтуватися на політичних, економічних і наукових аргументах та охоплювати всі сфери економіки, включаючи агропромисловий комплекс, водне, житлово-комунальне господарство, землекористування, через зміни температур та кількості опадів – на туризм, рекреацію, а також охорону здоров'я та збереження екосистем.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 №483-р Уряд схвалив Стратегію формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року. Документом, зокрема, передбачається визначення підстав для розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів для різних складових державної політики у сфері зміни клімату та визначені основні напрямки реалізації Стратегії. А саме, зміцнення інституційної спроможності щодо формування і забезпечення реалізації державної політики у цій сфері, запобігання зміни клімату через скорочення антропогенних викидів і збільшення абсорбції парникових газів та забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, адаптація до зміни клімату. Це – національний стратегічний документ у сфері боротьби зі зміною клімату. Він враховує основні положення Паризької угоди, де Україна є повноправною стороною. З метою реалізації Стратегії формування, та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 №483-р також затверджено Операційний план заходів з її реалізації у 2024–2026 роках. Планом передбачено здійснити ряд конкретних заходів щодо формування, забезпечення і реалізації державної політики в сфері зміни клімату та поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, належного врегулювання діяльності із запобігання зміни клімату через скорочення антропогенних викидів та збільшення абсорбції поглиначами парникових газів, діяльності з адаптації до зміни клімату.

Зазначені заходи охоплюватимуть практично усі сектори економіки, включаючи промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, водне, лісове і житлово-комунальне господарства, а також охорону здоров'я і життєдіяльність населення, збереження та відтворення природних екосистем. В основі національної системи оцінки антропогенних викидів та адсорбції парникових газів лежить підготовка щорічних інвентаризацій викидів та поглинання парникових газів.

Тому відповідно статті 14 ЗУ «Про основні засади державної кліматичної політики» «...органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень забезпечують включення заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї до стратегій розвитку територіальних громад та планів заходів їх реалізації...»

Заходи, які має впроваджувати громада для того, щоб мінімізувати наслідки зміни клімату, мають бути розроблені та викладені в Плані дій зі сталого розвитку енергії та клімату (ПДСЕРК).

Для допомоги європейським містам в правильній організації процесу розробки ПДСЕРК 2013 р. за підтримки Європейської комісії був розроблений Adaptation Support Tool (Інструмент підтримки адаптації) – інструмент, який описує всі кроки що має зробити громада. Представлений Інструмент складається з шести етапів. Спочатку необхідно провести підготовчі роботи, вивчити вихідні позиції та зібрати дані, на основі яких буде здійснюватися

наступний етап оцінки ризиків і вразливості. Далі, спираючись на результати оцінки, спеціалісти проводять ідентифікацію та вибір адаптаційних заходів, які допомагають втілювати кліматичні проекти. Після цього громади мають впровадити адаптаційні заходи та організувати подальший моніторинг з оцінкою дієвості впроваджених проектів.

Оскільки процес адаптації громади до зміни клімату безперервний, ці кроки мають циклічно повторюватися з обов'язковим аналізом ефективності втілення попередніх. Циклічність цього процесу має бути обов'язково відображена в Плані з адаптації до зміни клімату громади, разом із окремо визначеними віхами для моніторингу ефективності впровадження заходів.

Тож вже зараз варто ставити завдання з адаптації до кліматичних змін та розробляти відповідні заходи та кроки щодо зниження вразливості природних і людських систем до фактичних або очікуваних наслідків зміни клімату.

Приклад потенційних заходів, які можуть бути впроваджені громадою:

управління водними ресурсами: розробка стратегій для ефективного управління водними ресурсами, включаючи дренажні системи та зелені покриття, які дозволяють воді просочуватися в землю;

природоорієнтовані рішення: впровадження проектів створення дощових садків і зеленої інфраструктури, які допомагають утримувати вологу і зменшують теплове навантаження;

використання відновлюваних джерел енергії: сонячних панелей та теплових насосів, а також розвиток зеленої інфраструктури, наприклад, озеленення селищних територій для зменшення впливу теплових островів;

тренінги для мешканців, спрямованих на підвищення рівня екологічної свідомості громадян (зокрема, з питань використання альтернативних джерел енергії, теплових насосів, необхідності заключення договорів на централізоване вивезення ПВ та ін.).

Крім того, збройна агресія російської федерації проти України перешкоджає ефективному впровадженню державної кліматичної політики в Україні і призводить до незворотних наслідків не лише для України, а і для всього європейського континенту та світу. Внаслідок збройної агресії російської федерації проти України виникають додаткові викиди парникових газів, триває руйнування екосистем. При цьому у період відбудови також передбачається збільшення викидів парникових газів.

Важливо здійснювати повоєнну відбудову, дотримуючись принципів “відбудувати краще” та “відбудувати екологічніше”, що насамперед означає нижчі обсяги викидів від самого процесу відбудови, а також від відбудованих об'єктів у майбутньому - об'єктів інфраструктури, будинків, промисловості, сільського господарства. Відповідні принципи вже сьогодні повинні закладатися в усі проекти відновлення, для реалізації яких ТГ потребуватиме залучення міжнародних грантів, гарантій та інвестицій. Проекти з відбудови інфраструктурних та енергетичних об'єктів, будівель повинні бути пріоритетом.

2.1. За станом атмосферного повітря

Основним джерелом забруднення атмосфери є антропогенна діяльність - промислові викиди, автомобільний транспорт, сільське господарство тощо. Забруднення повітря, води та ґрунту спричиняє зниження якості середовища, призводить до вимирання видів, зміни екологічних взаємозв'язків та порушення природних екосистем.

Забруднення атмосферного повітря за ступенем небезпеки для живих організмів посідає перше місце, адже живі істоти використовують повітря значно активніше ніж воду і їжу.

Одеська область – регіон, що виділяється у господарському комплексі України своїми транспортно-розподільчими функціями, розвинутою промисловістю, інтенсивним сільськогосподарським виробництвом.

Протягом 2024 р. в атмосферне повітря потрапило 27.416 тис. т забруднюючих речовин, що на 0.389 тис. т (або на 1,4%) менше 2023 р., та на 0.204 тис. т (або на 1%) більше 2022 р.

Кліматичні особливості Одеського регіону, значне збільшення автомобільного парку, його старіння та поганий стан доріг, збільшення інтенсивності потоку авто на дорогах стали причиною високого рівня забруднення атмосферного повітря.

Негативний вплив на довкілля мають викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря, які утворюються внаслідок виробничої діяльності підприємств. Майже три чверті усіх викидів забруднюючих речовин Одеського регіону - 76,61% спричинено підприємствами постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 9.12% – підприємствами переробної промисловості, які в Кароліно-Бугазькій ТГ практично відсутні, адже громада, з огляду на розташування на чорноморському узбережжі має яскраво виражену оздоровчо-туристичну спрямованість, яка забезпечує сезонну зайнятість для значної кількості місцевих мешканців, привабливий Причорноморський курорт Одеської області. Виключення складають інфраструктура АТ «Укрзалізниця», КП «Бугаз», ТОВ «Літус Маріс», викиди від стаціонарних джерел викидів яких незначний.

На території громади розвинена інфраструктура та велика кількість закладів відпочинку, серед яких готелі та пансіонати переважно нової забудови останнього десятиріччя.

Основним забруднювачем атмосферного повітря громади є автомобільний транспорт через збільшення автопарку, його старіння, збільшення інтенсивності транспортних потоків.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України згідно з положенням п. 1 ЗУ «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану та стану війни» від 03.03.2022 № 2115-IX фізичним особам, фізичним особам-підприємцям, юридичним особам під час воєнного стану або стану війни та протягом 3-х місяців після його припинення надано право не подавати статистичну звітність. Враховуючи зазначене, частина респондентів скористалася правом і не в повному обсязі подає до органів державної статистики статистичні звіти, що негативно впливає на репрезентативність статистичних даних та унеможливляє формування повної та об'єктивної статистичної інформації.

На підставі цього органами державної статистики Одеської області прийнято рішення про тимчасове призупинення ведення статистичної інформації про викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел за 2022-2024 роки у розрізі міст та районів Одеської області.

Тому і статистика викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за останні роки на даний час окремо по Кароліно-Бугазькій громаді відсутня.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 для визначення радіаційної обстановки запроваджено щоденний моніторинг експозиційної дози гамма-випромінювання на території м. Одеси та районів області.

В районних центрах виміри проводяться у місцях проживання і відпочинку населення не менше ніж у 10-и контрольних точках населеного пункту.

Середні значення потужності експозиційної дози гамма-випромінювання в Білгород-Дністровському районі коливаються від 0,07 до 0,15 мкЗв/год., що не перевищує допустимі рівні.

Радіаційний фон на території громади складає 11-14 мкР/год., що відповідає природному фону багаторічних спостережень.

З метою оцінки можливого впливу забруднення атмосферного повітря на стан здоров'я населення в населених пунктах області ДУ «Одеський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» проводиться постійний моніторинг за станом його якості по 29-х забруднюючих речовинах на територіях житлової забудови 49-и населених пунктів, у тому числі на територіях 18-и сільських населених пунктів, зокрема і Білгород-Дністровського району.

Перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі в населених пунктах Білгород-Дністровського району не встановлено.

Значний вплив на атмосферне повітря Кароліно-Бугазької громади протягом 2022-2025 років був спричинений збройною агресією російської федерації проти України внаслідок ракетно-бомбових ударів.

Забруднення атмосферного повітря - визначаючий фактор росту, розвитку, продуктивності рослин і екологічного благополуччя наземних екосистем в цілому. Коли вміст деяких складових газів середовища перевищує критичний рівень адаптації і стійкості, настає стресова реакція і порушується функціонування найбільш чутливих компонентів системи.

Серед основних впливів забруднювальних речовин, що містяться у атмосферному повітрі, на різні рівні екосистеми, виділяють наступні: накопичення забруднювальних речовин у рослинах та інших компонентах екосистем (ґрунт, поверхневі та ґрунтові води); порушення, пов'язані із забрудненням продуктів харчування рослиноїдних тварин (наприклад, флюороз); зниження видової різноманітності, обумовлене у т.ч. зміною умов конкуренції; порушення взаємозв'язків у спільнотах і в екосистемі в цілому; порушення біохімічних циклів; зниження стабільності екосистеми і послаблення її здатності до саморегуляції.

Найбільш небезпечними речовинами для рослин, що знаходяться у забрудненому атмосферному повітрі, є сірчистий ангідрид, фтормісткі сполуки та смог усіх типів. Внаслідок надлишку в повітрі сірчистого ангідриду листя дерев темнішає, зморщується й опадає, а голки хвойних дерев стають спочатку темно-червоними, а потім засихають.

Шкоди зеленим насадженням завдають оксид вуглецю, хлор і хлористоводнева кислота, а також вуглеводні, - бензол, антрацен, бенз(а)пірен.

Рослини по-різному реагують на забруднення повітря, найвразливіші яблуня, береза, груша, сосна, а більш стійкі – вишня, бузок, дуб тощо.

Атмосфера володіє здатністю до самоочищення від забруднюючих речовин. Повітряні потоки, що переносять забруднення, очищуються, зустрічаючи на своєму шляху зелені насадження.

Забруднення атмосферного повітря призводить до отруєння населення токсичними речовинами, погіршення здоров'я і зниження працездатності, погіршує умови життя населення.

Забруднення атмосферного повітря підвищує ризик захворювання населення на такі хвороби як бронхіальна астма, хронічні та обструктивні бронхіти та ін., які в медичній статистиці прийнято оцінювати такими нозологічними одиницями, як захворюваність населення на хвороби органів дихання й відсоток смертності населення через хвороби органів дихання від загальної смертності за аналогічний період.

Люди, що проживають в забруднених районах та поблизу автомагістралей, частіше хворіють на хвороби верхніх дихальних шляхів, серцево-судинні захворювання, хвороби очей.

Останні дослідження показали, що люди, які проживають на відстані менше 50-и метрів від проїжджої частини, на 12% частіше хворіють на деменцію (симптоми, викликані ушкодженнями мозку, через що спостерігається погіршення пам'яті людини та її здатності планувати й виконувати звичні буденні дії), ніж ті, хто проживають далеко від доріг.

Забруднене повітря також перешкоджає повноцінному диханню. У людей із захворюваннями дихальних шляхів, імунна система вже і так відчуває навантаження, в результаті чого проблеми з диханням загострюються.

Забруднюючі речовини негативно впливають і на серце – прослідковується зв'язок між різким підвищенням концентрації оксидів азоту в атмосфері і ризиком виникнення інфарктів та інших серцевих відхилень.

Дрібнодисперсні частинки, що містяться в брудному повітрі, легко потрапляють в організм людини. Вони здатні викликати підвищене утворення тромбоцитів, які відповідають за згортання крові. Однак у разі підвищеного утворення вони стають причиною виникнення тромбів у кровоносних судинах, що порушує нормальний приплив крові до серцевого м'яза та порушення кровообігу в цілому, підсилює коливання артеріального тиску протягом дня.

Шкідливі речовини в атмосферному повітрі часто є причиною патологій у новонароджених. Особливо шкідливо вони впливають на плід в перші два триместри вагітності, коли відбуваються основні процеси його розвитку.

Виходячи з цього, затвердження проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р. сприятиме поліпшенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, в т.ч. і внаслідок зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

2.2. За екологічною ситуацією в галузі водокористування

Вода належить до природного ресурсу, без якого неможливе існування живих організмів. Проблема використання водних ресурсів загострюється навіть для районів з високою водозабезпеченістю, що зумовлено постійно зростаючим рівнем забруднення. Залежно від якості природних вод вони можуть бути використані на потреби різних галузей економіки, в т.ч. для забезпечення комунально-побутових, лікувальних та інших потреб населення. Вода незадовільної якості може стати причиною виникнення багатьох захворювань.

Проблема якості питної води була і лишається вкрай актуальною і надзвичайно гострою, оскільки за ступенем водозабезпечення Україна посідає одне з останніх місць серед країн Європи, а за водоемністю валового внутрішнього продукту перевищує їх у кілька разів. Вочевидь водні ресурси України використовують, а отже, і забруднюють у декілька разів інтенсивніше, ніж в інших країнах. Ситуація ускладнюється великим об'ємом стічних вод, які утворюються на території України внаслідок урбанізації.

А одним із найважливіших критеріїв навколишнього середовища, що впливає на здоров'я населення, є якість питної води. ВООЗ допускає, що 60% захворювань обумовлені вживанням недоброякісної води.

Високий рівень деградації навколишнього середовища, нагромадження неприпустимих обсягів відходів на невідповідних полігонах, значні площі розораних і забруднених земель призводять до погіршення якості поверхневих і підземних вод.

Відповідно листа Басейнового управління водних ресурсів річок Причорномор'я та нижнього Дунаю від 28.04.2023 № 08-20/02-555 за даними інвентаризації водних об'єктів 2021 р. на території Кароліно-Бугазької сільської ТГ розташовано два водних об'єкти:

- штучно створена водойма на місці урочища «Дідове болото» (ставок) площею 36,58 га в прибережно-захисній смузі Дністровського лиману селища Затока;
- Затоківське озеро № 1 площею 3,2 га з боку Чорного моря на території Лиманського району сел. Затока.

Водойми використовують для рибництва.

Крім того, на території Кароліно-Бугазької сільської ТГ розташовані штучні водойми:

- в Сонячному районі селища Затока знаходяться три штучно створені озера:
 - між базами відпочинку (далі - б/в) «Дорожник» і «Блік» орієнтовною площею 0,94 га,
 - біля б/в «Рось» орієнтовною площею 0,43 га,
 - біля б/в «Озерки» орієнтовною площею 0,69 га;
- в Лиманському районі селища Затока:
 - біля готельного комплексу «Променад» орієнтовною площею 0,83 га,
 - біля б/в «Електрон», «Ковчег», «Наталі» орієнтовною площею 1,08 га,
 - в районі садових і дачних кооперативів «Лагуна» і «Комунстрой - 1» орієнтовною площею 3,41 га,
 - біля садових і дачних кооперативів «Лагуна» і «Комунбуд» площею близько 0,79 га,
 - штучна водойма орієнтовною площею 5,41 га на території двох населених пунктів: с. Кароліно-Бугаз та с-ща Затока (відповідно 2,27 га і 3,2 га) з сторони Чорного моря,
- в селі Кароліно-Бугаз:
 - озеро (прибережні замкнуті водойми) площею 4,9881 га в районі вул. Кароліні Собаньської, 6-А с. Кароліно-Бугаз.

Водна гладь Дністровського лиману в селі Кароліно-Бугаз становить 366,7 га, водна гладь Дністровського лиману в селищі Затока становить 200,3 га, з північно-західної сторони селище омивається водами напівсолоних Шаболадського і Будацького лиманів.

Село Кароліно-Бугаз і селище Затока омивається з південно-східної сторони водами Чорного моря загальною протяжністю прибережної смуги 17 кілометрів. До 24.02.2022 громада традиційно приймала значні потоки туристів. Внаслідок цього мало місце значне навантаження на місцеві свердловини прісної води.

У Кароліно-Бугазькій сільській територіальній громаді функціонують комунальні підприємства «Бугаз» та «ВУЖКГ» бувшої Затоківської селищної ради.

На балансі комунального підприємства «Бугаз» знаходяться об'єкти, які забезпечують постачання питної води населенню громади, централізоване водовідведення, централізоване теплопостачання.

На території громади 2560 споживачів (домогосподарств) центральної системи водопостачання та водовідведення, решта жителів користуються водою із індивідуальних колодязів та свердловин і використовуює вигреби та септики для видалення стоків.

Системи водопостачання та водовідведення зношені та потребують оновлення. На території громади функціонують численні свердловини, які забезпечують потреби приватного сектору.

Гостро стоїть питання добування очисних соруд в сел. Затока.

Чорне море в районі ТГ має солоність близько 18 проміле, багато мінералізоване, чисте, з небагатої флорою і фауною.

Рівень солі в морі розбавляється прісною водою, в Дністровському лимані вода являє собою суміш прісної і морської, причому концентрація останньої може збільшуватися в спекотне і посушливе літо.

У пониззі лиманів, на морських узбережжях і в шельфовій зоні розташовані високоцінні й унікальні природні комплекси, водно-болотні угіддя, екосистеми, що формують високий біосферний потенціал регіону, який має національне і міжнародне значення.

Корисні солі йоду і бромю роблять воду сприятливою для оздоровлення та підвищення імунітету.

Громада загалом розташована в басейнах Чорного моря та р. Дністер. На узбережжі знаходяться напівсолоні Дністровський, Шаболадський і Будацький лимани.

На даний час викликає занепокоєння водовідведення у Дністровський лиман, яке у 2024 р. складало 1,329 млн. м³. КП «Білгород-Дністровськводоканал» та Затоківське ВУЖКГ відносяться до основних забруднювачами лиману.

За даними моніторингу вод Дністровського лиману в пункті спостереження в селі Кароліно-Бугаз (масиву поверхневих вод (далі – МПВ) UA_M5.2_1153, тип UA_TW_M5_M_O (мезогалинний відкритий лиман)) у 2024 році виявлено 10 пріоритетних забруднюючих речовин: антрацен, кадмій, тетрахлорметан, ди(2-етилгексил)-фталат, флуорантен, октилфеноли (4-(1,1,3,3-тетраметил-бутил)-фенол), нікель, тетрахлоретилен, трихлорметан, трихлорбензоли (1,2,3-трихлорбензоли). Концентрації інших досліджуваних речовин були менше межі чутливості методики (LOQ). Концентрація октилфенолів (4-(1,1,3,3-тетраметил-бутил)-фенолу) перевищує середньорічну допустиму концентрацію (ЕНЯср).

Клас хімічного стану МПВ - II (недосягнення доброго).

ТГ є частиною морського фасаду України. Вона розташована на перетині найважливіших міжнародних водних шляхів: Дунайського після завершення будівництва у 1992 році каналу «Дунай – Майн – Рейн» є найкоротшим виходом із країн Європи в Чорне море, далі - у Закавказзя, Середню Азію, на Близький Схід, ріка Дністер зв'язує регіон з Молдовою.

Територія громади за особливостями водокористування та умовами водозабезпеченості у межах існуючих річкових басейнів відноситься до Приміського (Придністровського) водогосподарського району, що охоплює території міста Білгород-Дністровський та Білгород-Дністровського району. Забір води в ньому для питного водопостачання здійснюється з підземних водоносних горизонтів.

Одним із важливих чинників, що впливає на санітарно-епідемічне благополуччя, є питна вода. Водопостачання населення та підприємств здійснюється із підземних (колодязі, санітарно-технічний стан і якість питної води з яких є проблемними, та свердловин) джерел. Підземні води - найбільш надійне джерело доброякісної питної води.

Відсутність меж прибережних захисних смуг створює умови для незаконного ведення господарської діяльності в ній, самовільного заняття земель водного фонду, використання цих земель не за цільовим призначенням. Внаслідок цього нерідко діяльність суб'єктів господарювання і громадян завдає значні збитки довкіллю, створює умови й сприяє забрудненню поверхневих вод і земель у межах зазначених територій, чим порушуються вимоги ст. 89 Водного кодексу України.

Комунально-побутові стоки характеризуються з одного боку високим вмістом поживних речовин, необхідних рослинам, але з іншого боку – вмістом миючих засобів, фекалій, хвороботворних мікроорганізмів, яєць гельмінтів тощо. Стоки з сільськогосподарських угідь містять мінеральні та органічні добрива, гербіциди, пестициди, інсектициди.

Санітарно-бактеріологічні показники води суттєво впливають на захворюваність гепатитом А, холерою, черевним тифом, гострими кишковими інфекціями, в т.ч. дизентерією та ін.

Що стосується її хімічних компонентів, то лише деякі з них можуть привести до гострих захворювань. Проблеми в основному виникають при хронічному надходженні до організму речовин з кумулятивною токсичною дією, наприклад, важких металів або канцерогенних сполук. Високий ступінь мінералізації питної води дає певний внесок в захворюваність хворобами травної системи, в т.ч. гастритами, жовчнокам'яною, а також сечокам'яною хворобами.

Високий рівень зношення комунікацій центральної водопровідної системи суттєво знижує якість питної води.

Оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію: спалахи інфекційних захворювань, пов'язаних з водним фактором передачі, в громаді не реєструвались.

Мережі критичної інфраструктури водопостачання та водовідведення громади не зазнали ушкоджень внаслідок бойових дій. Час від часу виникають ситуації, пов'язані з ремонтом мереж, які через вплив на них військових дій частіше виходять з ладу. Інколи, при проведенні таких робіт існує потреба розбору будівельних решток.

Але внаслідок військових дій та спричинених ними техногенних забруднень в ТГ її водойми зазнали патологічного впливу на біорізноманіття через загибель риби, порушення життєвого та міграційного циклів водних птахів.

Дослідження Кушнірука Ю.С. та Волкової Л.А. показують кореляційні зв'язки якості питної води за інтегральними показниками з загальною первинною захворюваністю, а також з комплексом нозологічних одиниць за поширеністю хвороб та первинною захворюваністю, що означає, що якість питної води має вплив на загальну первинну захворюваність.

Значний ступінь зносу та моральна застарілість житлово-комунальної інфраструктури, недостатньо ефективна діяльність у сфері управління відходами не можуть бути виправлені у рамках песимістичного сценарію, коли ТГ рухається по інерції, зовнішні та внутрішні фактори впливу залишаються незмінними (активні військові дії продовжуються в умовах поступового зниження зовнішньої бюджетної та військової підтримки України, прискорюється скорочення чисельності населення за рахунок військових втрат та еміграції, гальмується проведення реформ, деградує системи управління, інтеграція в ЄС гальмується).

Виходячи з цього, у випадку незатвердження проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р. та збереження наявного стану поверхневих вод громади, не буде спостерігатися покращення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із станом поверхневих та підземних вод та джерел водопостачання.

2.3. За земельними ресурсами та станом ґрунтів

Перехід до ринкових відносин, зміна форм власності вимагають нових підходів щодо розробки шляхів збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів. Нині виробник сільськогосподарської продукції повинен орієнтуватися як на соціальні умови, так і на рівень ринково-господарських відносин, враховувати екологічні наслідки свого господарювання та виконувати вимоги щодо захисту ґрунтів від деградації, забезпечувати відтворення родючості наданих йому в оренду й приватну власність земель.

Погіршенню екологічної ситуації та недобору врожаю сприяє зниження родючості ґрунтів через порушення особливо останніми роками сільськогосподарськими підприємствами землеробських технологій – недотримання сівозмін, низькі норми внесення органічних і мінеральних добрив, невапнування кислих ґрунтів.

Структура земельного фонду Кароліно-Бугазької громади формувалася протягом тривалого періоду. Природно-кліматичні умови стали причиною значного господарського освоєння території, спричинивши докорінне її перетворення.

Згідно таблиці 2.3 з-поміж усіх категорій земель загальною площею 2288,6 га переважають несформовані земельні ділянки всіх категорій площею 1072,62 га. Наступною за площею категорією земель є землі сільськогосподарського призначення площею 497,0874 га, на які припадає 22% до загалу (рис. 2.1).

Всі вони представлені переважно чорноземами південними мало гумусними та чорноземами південними слабогумусованими міцелярно-карбонатними на лесових породах (рис. 2.2).

Крім того на території громади є 23 земельні частки (паї) площею 96,5546 га, що складає 4,3 % земель громади, та 142 земельні ділянки під особистими селянськими господарствами загальною площею 87,7462 га, що складає 3,9 % всіх земель ТГ.

Природні умови сприятливі для вирощування озимої пшениці, кукурудзи, ячменю, проса, соняшнику.

Таблиця 2.3. Площа земель Кароліно-Бугазької ТГ за категоріями

Категорії земель	Площа, га
Загальна площа земель, всього	2 288,60000
Землі сільськогосподарського призначення	497,08740
Землі житлової забудови	323,35690
Землі громадської забудови (школа, церква, багатоквартир. буд.)	32,6889
Землі природно-заповідного фонду	-
Землі оздоровчого призначення	37,13658
Землі рекреаційного призначення	292,36650
Землі історико-культурного призначення	-
Землі лісгосподарського призначення	-
Землі водного фонду	15,94430
Землі промисловості	-
Землі транспорту та зв'язку	6,25000
Землі енергетики	1,34890
Землі запасу	9,78880
Землі резервного фонду	-
Землі загального користування, вулиці, провулки	0,01500
Не сформовані земельні ділянки всіх категорій	1 072,62000
Площа земельних часток (паїв) у кількості 23	96,55460
Площа земельних ділянок під ОСГ у кількості 142	87,74620

Джерело: проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 р.

Значну частку складають землі житлової та громадської забудови – 16 %, землі рекреаційного призначення – 13 %.

Землі оздоровчого призначення складають 32,6889 га (1,45 %).

Рисунок 2.1. Структура земель Кароліно-Бугазької ТГ на серпень 2024 р.

Джерело: проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 р.

Рисунок 2.2. Ґрунти Кароліно-Бугазької громади

☒ Чорноземи південні на лесових породах

- Чорноземи південні малогумусні
- Чорноземи південні слабогумусовані міцелярно-карбонатні

Джерело: <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#x>.

Відповідно до постанови КМУ № 106 від 23.07.1991 і № 600 від 29.01.1994 територія Кароліно-Бугазької громади не входить в перелік регіонів, які забруднені радіонуклідами в результаті аварії на ЧАЕС.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси ТГ є туризм, рекреація, сільське господарство, транспорт, так як транспортно-географічне розміщення громади має геополітичне значення.

Сучасні земельні відносини та приватне землекористування, сформовані в ході земельної реформи, зумовлюють необхідність розробки науково-обґрунтованих управлінських рішень щодо раціональної та еколого-безпечної організації території землеволодінь і землекористувань, удосконалення їх упорядкування та посилення охорони земельних ресурсів, зокрема, ґрунтового покриття.

Екологічну стійкість земельних ресурсів характеризує ступінь розораності земель. Найбільш нестійкими в екологічному відношенні є ті райони, в яких розорані землі значно переважають над умовно стабільними угіддями.

В цілому антропогенне перетворення агроландшафтів збільшилося в 1,5-2 рази, при одночасному рості урбанізованих й індустріальних територій. Екосистеми агроландшафтів значно спрощені, їх видовий склад, екологічна розмаїтість угідь і зв'язки між компонентами ландшафту порушені, спостерігається деградація ґрунтового покриття, переущільнення й погіршення водно-фізичних і механічних властивостей ґрунту.

Повне знищення ґрунтового покриття спостерігається в процесі селитебного, промислового, дорожнього й інших видах будівництва. Стихійні сміттєзвалища призводять до промислової деградації ґрунтів.

В умовах переважання туристичного та рекреаційно-оздоровчого використання території громади необхідно застосовувати передові агротехнології та раціональне використання місцевих ґрунтово-кліматичних ресурсів, серед яких:

правильна організація території господарств та удосконалення структури земельних угідь;

раціональна структура посівних площ;

система правильних сівозмін;

система обробітку ґрунту відповідно до ґрунтово-кліматичних умов і біологічних особливостей вирощуваних культур;

система раціонального виготовлення місцевих і внесення різних видів добрив;

система захисту рослин від бур'янів і хвороб;

система боротьби з ерозійними процесами.

Сільськогосподарське використання земельного фонду громади потребує постійного контролю за станом його родючості, реакцією та сольовим режимом ґрунтового середовища, а також рівнем забруднення важкими металами, радіонуклідами, стійкими пестицидами та іншими токсикантами.

Забруднення ґрунтів важкими металами, радіоактивними елементами, хімічним речовинами, які використовують для захисту рослин, загрожує біорізноманіттю, знижує якість харчових продуктів, негативно впливає на здоров'я людей.

В глобальному циклі Карбону в біосфері визначальне значення має органічна речовина ґрунту, як один із найбільших його планетарних резервуарів. У зв'язку з цим оптимізація перебігу протилежно спрямованих процесів у ґрунті (мінералізація і синтез органічної речовини *de novo*) є однією з умов акумуляції вуглецю і основою оптимального функціонування ґрунту та екологічного комфорту біосфери в цілому. Кількість консервативних органічних речовин, синтезованих у ході процесів гумусоутворення, є інтегральним показником родючості ґрунтів, оскільки, крім Карбону, в гумусі міститься основна частина ґрунтового Нітрогену, а також інших біофільних елементів, що є найближчим їх джерелом для живлення рослин. Тож заходи, спрямовані на оптимізацію кількості гумусу в ґрунтах агроценозів, знаходяться в пріоритеті серед наукових напрямів.

Вплив землеробства на природний комплекс починається зі знищення на великих площах природної рослинності й заміни її культурними видами. Наступний компонент, що зазнає істотних змін – ґрунт. У природних умовах ґрунтова родючість постійно підтримується тим, що взяті рослинами речовини знову повертаються в ґрунт із рослинним опадом. У землеробських комплексах основна частина елементів ґрунту вилучається разом із урожаєм. Схожа ситуація повторюється щороку, тому існує ймовірність того, що через кілька десятиріч запас основних елементів ґрунту буде вичерпано. Для заповнення вилучених речовин в ґрунти вносять в основному мінеральні добрива. Це має як позитивні наслідки – поповнення запасів поживних речовин у ґрунті, так і негативні – забруднення ґрунту, води й повітря. Крім мінеральних добрив, у ґрунт вносяться різні хімічні речовини для боротьби з комахами (інсектициди), бур'янами (пестициди), для підготовки рослин до збирання. Більшість цих речовин дуже токсичні, не мають аналогів серед природних сполук, дуже повільно розкладаються мікроорганізмами, тому наслідки їх застосування важко передбачити.

Збереженню земель сприяє встановлення на місцевості водоохоронних зон та прибережних захисних смуг. Дотримання правил господарювання у водоохоронних зонах та прибережних захисних смугах - територіях суворого обмеження господарської діяльності - дозволяє зберегти водні об'єкти в природному стані, що, в свою чергу, підтримує водний баланс ґрунтів.

Протягом останніх років недостатньо задіяним для оптимізації використання та охорони земель залишається механізм поєднання заходів економічного стимулювання і юридичної відповідальності в галузі охорони земель, а також встановлення на законодавчому рівні природоохоронних обмежень у використанні земель шляхом ефективного землеустрою.

Одним із шляхів збереження природної родючості ґрунтів є напрацювання схем використання територій на етапах передпроектного планування.

Надра. Підземні води: водозабезпечення ТГ здійснюється за рахунок прогнозних ресурсів та експлуатаційних запасів підземних вод Причорноморського артезіанського басейну. Підземні води мають подвійну природу: з одного боку, це рухома корисна копалина, яка циркулює в гірських породах, і її використання потребує видобутку з надр, а з іншого – це частина загальних водних ресурсів планети, яка активно взаємодіє з поверхневими водами, атмосферою та іншими компонентами природного середовища. У зв'язку з цим, ресурси підземних вод та їх експлуатаційні запаси залежать не тільки від геолого-гідрогеологічних факторів, але й від фізико-географічних та антропогенних, які змінюють умови живлення підземних вод, їх якість та можливості видобутку й використання.

Основним водоносним комплексом, що експлуатується у межах ТГ, є неогеновий (водоносні горизонти у відкладах середньосарматського підрегіонарусу та балтської світи верхнього міоцену), з якого в м. Білгород-Дністровський видобуваються столові слабомінералізовані води.

Найбільший вплив від антропогенного навантаження відчувають безнапірні масиви підземних вод (МПЗВ), оскільки незначна глибина залягання водовмісних відкладів та відсутність у зоні аерації слабопроникних шарів обумовлюють потрапляння забруднювальних речовин з поверхні.

Найбільш відчутний вплив на безнапірні групи МПЗВ має сільське господарство.

На погіршення якісного стану підземних вод суттєво впливають використання мінеральних добрив та пестицидів і скиди забруднених стічних вод в поверхневі водойми.

Є лікувальні грязі Будацького лиману.

У випадку незатвердження проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р., що також передбачає і заходи раціонального використання корисних копалин (підземних вод), та збереження тенденції скорочення розробки схем землеустрою, ТОО використання і охорони земель та впровадження таких заходів з охорони земель та відновлення родючості ґрунтів в даний період як проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь, створення захисних лісових насаджень, полезахисних лісових смуг тощо, берегоукріплення, покращення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із станом ґрунтів, не спостерігатиметься.

2.4. За утворенням та накопиченням відходів

Все більшої гостроти набуває забруднення навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання.

Відсутність ефективної системи управління відходами на рівні регіону зумовлює накопичення їх значної кількості у місцях видалення, що призводить до антропогенного навантаження на довкілля, забруднення його основних компонентів: землі, водних ресурсів та атмосферного повітря, погіршення умов проживання населення.

Серед низки екологічних проблем, які мають місце в громаді, є і управління відходами, які є одними із забруднювачів навколишнього середовища та негативно впливають на всі його компоненти, адже до 24.02.2022 громада традиційно приймала значні потоки туристів. Внаслідок цього мало місце значне накопичення зростаючих об'ємів побутових відходів (далі – ПВ). Ситуація ускладнюється й тим, що зберігається значний розрив між обсягами накопичених відходів і обсягами їх відновлення та видалення.

Враховуючи природні та економічні фактори, основну складову в загальній масі відходів, що утворюються в громаді, займають ПВ, які в основному видаляються на полігон ПВ. Складування відходів на ньому проводиться розрівнюванням, ущільненням, ізоляцією ґрунтом, так як в громаді відсутні діючі сміттєпереробні чи сміттєспалювальні лінії.

Експлуатація полігону здійснюється відповідно до «Правил експлуатації полігонів побутових відходів», затверджених наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 01.12.2010 № 435 та ДБН В.2.4-2-2005 «Полігони твердих побутових відходів. Основні положення проектування».

Слід зазначити, що система обліку ПВ не відтворює реальної картини фактичної кількості їх утворення. Тому наявні дані обліку відходів на полігоні ПВ мають індикативний характер і не відтворюють реальну картину утворення та накопичення відходів.

Через відсутність сміттєпереробних та сортувальних ліній на полігон громади потрапляє значна частина відходів, які мають ресурсну цінність і підлягають відновленню. Основну масу відходів як вторинної сировини складають тара (упаковка) від продуктів харчування та продукції споживання населенням.

Крім того, в громаді існує проблема, яка на сьогодні не містить вираженого характеру, але через певний час її наслідки будуть становити реальну загрозу як об'єктам довкілля, так і здоров'ю населення прилеглих територій. Суть її полягає в тому, що в результаті життєдіяльності населення утворюються відходи, які містять небезпечні складові, зокрема відпрацьовані люмінесцентні та енергозберігаючі лампи, зіпсована електронна техніка та електричне обладнання, відходи автотранспорту тощо. Враховуючи досягнення науково-технічного прогресу, обсяги побутових відходів, що утворюються у населення та містять небезпечні складові, будуть постійно збільшуватися. Вказані групи відходів в основному не відновлюються, а видаляються на полігон за унітарною схемою видалення. При цьому на даному етапі не можливо оцінити їх обсяги та наслідки для довкілля.

Кароліно-Бугазька ТГ за відсутності відповідної інфраструктури щодо збору й переробки таких відходів та цільового фінансування не забезпечує вирішення зазначеної проблеми.

В громаді є нагальна проблема з впровадження інноваційних технологій у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема у сфері управління ПВ.

Військова агресія російської федерації дуже вплинула та змінила регіони України. Не стала винятком сфера управління відходами, яка зазнає впливу через руйнування інфраструктури. За типом потенційного впливу найбільшої екологічної шкоди зазнала територія селища Затока через зростання кількості будівельних відходів від руйнувань, пошкоджень соціальної та житлової інфраструктури.

Послуги із видалення побутових відходів та інші послуги з благоустрою територій населених пунктів громади надає КП «Бугаз» відповідно до статуту підприємства на полігон ПВ.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

На сьогодні надзвичайно важливі нововведення та реформи у сфері управління відходами, адже Верховною Радою України прийнятий новий рамковий закон «Про управління відходами», який набув чинності 9 липня 2023 року і регулює відносини, пов'язані із запобіганням утворенню та з управлінням відходами, що утворюються в Україні, а також з управлінням відходами, що перевозяться через територію України, вивозяться за її межі та ввозяться в Україну з метою відновлення, у т.ч. рециклінгу.

Системний підхід до вирішення питань у сфері управління ПВ залишається одним із найважливіших пріоритетів стратегічного розвитку громади, оскільки вирішення зазначеного питання є запорукою забезпечення екологічної безпеки навколишнього природного середовища.

В громаді сформовано чітке бачення організаційних заходів у цій сфері, які передбачають впровадження цілісної системи управління ПВ, серед яких:

забезпечення утримання в належному технічному та санітарному стані майданчиків для організованого збору ПВ;

видалення відходів з місць організованого збору згідно розроблених графіку та схеми санітарного очищення на полігон ПВ з дотриманням технологій, передбачених законодавством, нормативними актами та проектною документацією;

видалення до місця зливу рідких побутових відходів, які утворюються фізичними та юридичними особами на території громади, спеціально обладнаними транспортними засобами;

прибирання та вивезення сміття, підтримка належного санітарного стану вулиць, парків, скверів, пам'ятників, тимчасових споруд та ін. об'єктів благоустрою;

вживання заходів з профілактики і недопущення виникнення стихійних сміттєзвалищ;

впровадження системи роздільного збору ПВ;

спорудження майданчиків для встановлення контейнерів роздільного збирання ПВ на території населених пунктів сільської ради;

підвищення обізнаності населення про дотримання правил благоустрою, санітарних норм, правил поведінки в громадських місцях, впровадження роздільного збору ПВ, участі громадян у заходах з благоустрою за місцем їх проживання;

забезпечення своєчасного видалення аварійних зелених насаджень та покосу трав;

не допускати спалювання відходів на сміттєзвалищі та сміття.

Кароліно-Бугазька сільська рада та її виконавчий комітет визначаються з методами та засобами роздільного збирання компонентів ПВ з урахуванням їх морфологічного складу, річного обсягу утворення, потреб у вторинних енергетичних та матеріальних ресурсах, наявності підприємств, які можуть переробляти окремі компоненти ПВ та інших економічних факторів.

Для впровадження роздільного збирання ПВ, придбання відповідного обладнання та впровадження новітніх технологій в сфері управління відходами необхідні додаткові джерела та збільшення обсягів фінансування, а також підтримка з боку держави.

Основними місцями утворення відходів в ТГ є житлова забудова.

Національним планом управління відходами до 2033 року визначено проміжок планування управління відходами, зокрема, Регіональні плани управління відходами до 2035 року повинні бути розроблені та затверджені до 2026 року, Місцеві плани управління відходами повинні бути розроблені до 2035 року та затверджені до 2027 року.

Питання подальшого сміттєвидалення необхідно вирішувати у відповідності з місцевим і регіональним планами управління відходами Одеської області після їх розробки і затвердження, мета яких - забезпечення належного функціонування комплексної регіональної системи управління відходами, яка забезпечить мінімізацію навантаження на довкілля, зумовленого утворенням відходів, шляхом дотримання ієрархії управління відходами з урахуванням економічних можливостей як держави, громади, громад, так і основних утворювачів відходів.

Основними напрямками, на яких необхідно сконцентрувати увагу, є:

зменшення шкідливого впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я населення за рахунок впровадження нових сучасних високоефективних методів збирання, зберігання, перевезення та відновлення ПВ відповідно до сучасних вимог охорони довкілля; налагодження ефективної системи управління ПВ в межах територіальної громади, запобігання утворенню несанкціонованих звалищ відходів;

зменшення утворення й видалення відходів шляхом впровадження роздільного збирання компонентів ПВ;

концентрація фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів для вирішення проблеми управління ПВ, особливо відходами руйнації, які з'являються під час бойових дій.

Пріоритетними етапами впровадження такої системи залишаються заходи щодо налагодження роздільного збору ПВ, зокрема за місцем їх утворення.

Система роздільного збору ПВ дозволяє найбільш якісно вилучати вторинну сировину з потоку ПВ. Це зменшує кількість відходів, які підлягають видаленню, сприяє розв'язанню екологічних, соціальних проблем та ресурсозбереженню, підвищує рентабельність сфери управління ПВ.

Водночас з метою підвищення рівня свідомості та культури населення щодо сучасного та безпечного управління відходами в громаді має постійно проводитися інформаційно-роз'яснювальна робота.

Незатвердження проекту Стратегії призведе до збереження існуючого стану управління відходами в громаді, який вимагає як зменшення їх утворення, так і удосконалення їх відновлення, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із управлінням відходами.

2.5. Щодо еколого небезпечних об'єктів громади

Екологічна безпека – це відсутність небезпечних загроз для людини і довкілля. Це невідємна складова національної безпеки, процес управління системою національної безпеки, за якого державними і недержавними інституціями забезпечується екологічна рівновага і гарантується захист середовища проживання населення країни і біосфери в цілому, атмосфери, гідросфери, літосфери і космосфери, видового складу тваринного і рослинного світу, природних ресурсів, збереження здоров'я і життєдіяльності людей і виключаються віддалені наслідки цього впливу для теперішнього і прийдешніх поколінь.

Довкілля вважається безпечним, коли його стан відповідає встановленим у законодавстві критеріям, стандартам, лімітам і нормативам, що стосуються його чистоти (незабрудненості), ресурсомісткості (невиснаженості), екологічної стійкості, санітарних вимог, видового різноманіття, здатності задовольняти інтереси громадян.

На загальний стан екологічної безпеки у техногенній сфері впливає значна насиченість території промисловими об'єктами, рівень амортизації обладнання більшості яких наближається до критичного, в зв'язку з чим зростає ризик виникнення аварій і катастроф техногенного походження. Значний вплив на ризик виникнення надзвичайних ситуацій мають такі фактори як погіршення матеріально-технічного забезпечення, зменшення виробничої і техногенної дисципліни, ігнорування екологічних вимог і стандартів, низький рівень застосування прогресивних ресурсозберігаючих і екологобезпечних технологій.

Екологічна безпека ускладнилася умовами воєнного стану внаслідок бойових дій на території України. Окрім цього існує загроза хімічної, біологічної, ядерної катастроф, унаслідок використання зброї масового знищення проти мирного населення.

Найбільшу небезпеку для мешканців та об'єктів інфраструктури на території громади становлять ракетні обстріли з тактичної авіації, берегових комплексів і російських військових кораблів. А також вибухонебезпечні об'єкти на пляжах громади і в морі поблизу берега. Станом на серпень 2024 року через необережне ставлення до загрози на територіях пляжів громади загинуло 6 людей. Прибережні землі потребують додаткового обстеження на предмет наявності мін та інших боєприпасів, що не розірвалися внаслідок обстрілів.

В громаді зруйновані та пошкоджені:

- об'єкти житлової інфраструктури туристичного призначення - бази відпочинку в сел. Затока та с. Кароліно-Бугаз;
- ДНЗ «Золота Рибка» (с. Затока), балансоутримувач - відділ ОКМС Кароліно-Бугазької сільської ради. Це єдиний ясла-садок на території Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади. Проектна потужність закладу 100 дітей. ДНЗ непридатний до експлуатації через пошкодження фасаду, вікон, дверей, ін. конструкцій приміщення з боку моря внаслідок ракетної атаки у 2022 році, а також через відсутність облаштованого укриття в приміщенні дошкільного закладу;
- приватні житлові будинки.

Руйнування та пошкодження об'єктів інфраструктури не мають критичного значення для життєдіяльності громади, окрім руйнування Затоцького мосту, який є єдиною транспортною артерією Кароліно-Бугазької громади і потребує тривалого відновлення або й взагалі може бути визнаний таким, що не підлягає ремонту, ставить під загрозу майбутній розвиток громади як єдиної спільноти.

Зруйновані та пошкоджені об'єкти житлової інфраструктури мають бути відновлені згідно державної програми «Відновлення у співпраці з Кароліно-Бугазькою сільською радою».

Окремим завданням є пошук джерел фінансування для виготовлення проектно-кошторисної документації відповідно до пріоритетів відновлення.

Техногенну небезпеку на території Кароліно-Бугазької громади обумовлюють діяльність підприємств комунального господарства, транспорту, автозаправна станція (АЗС) в сел. Затока по вул. Сонячна, 7, проблеми відновлення відходів.

До характерних для Кароліно-Бугазької ТГ природних загроз відносяться небезпеки медико-біологічного характеру, небезпечні процеси і явища гідрометеорологічного характеру.

В Кароліно-Бугазькій ТГ відсутні підприємства атомної енергетики, підприємства з видобування та переробки уранових руд, спецкомбінати та пункти видалення радіоактивних відходів.

Суб'єкти діяльності, що використовують джерела іонізуючого випромінювання (далі – ДІВ) з високим ступенем ризику, в громаді відсутні.

Природні та кліматичні умови громади, вразливість її екосистем викликають необхідність запровадження заходів щодо техногенної та екологічної безпеки, серед яких:

1.Захист інфраструктури громади від руйнування внаслідок військової агресії РФ та ліквідація наслідків таких руйнувань;

2.Захист водних об'єктів від засмічення і забруднення;

3.Збереження джерел прісних вод, забезпечення населення якісною питною водою;

4.Заліснення непридатних до сільськогосподарського використання земель.

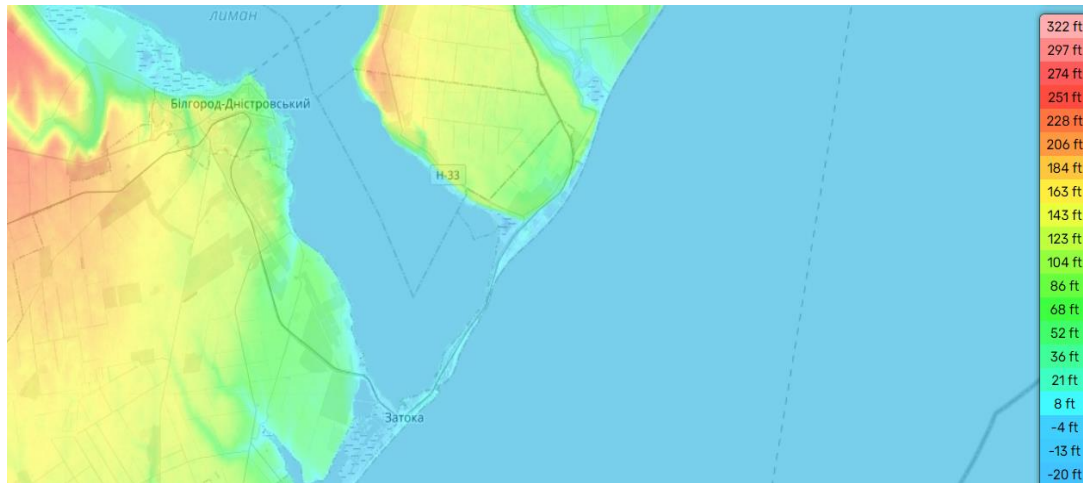
Проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р. передбачає її стратегічне бачення розвитку як території із сприятливим інвестиційним кліматом та розвиненою інфраструктурою, де створено рівні можливості для ведення бізнесу та гармонійного розвитку людини.

Незатвердження Стратегії призведе до збереження існуючих тенденцій щодо техногенної та екологічної безпеки в громаді, в т. ч. ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я.

2.6. За біологічним та ландшафтним різноманіттям

Рельєф та ландшафти. Громада має специфічне географічне розташування у межах Причорноморської низовини: частина території розташована на вузькій піщаній Будацькій косі, що відмежовує Чорне море від Будацького лиману, частина - на дещо довшій Кароліно-Бугазькій косі між Чорним морем і Дністровським лиманом, решта - на материковій частині (рис. 2.3).

Рисунок 2.3. Рельєф Кароліно-Бугазької територіальної громади

Джерело: (topographic-map.com)

Село Кароліно-Бугаз і селище Затока омивається з південно-східної сторони водами Чорного моря загальною протяжністю прибережної смуги 17 кілометрів.

Саме село Кароліно-Бугаз розташоване на височині, на якій знаходяться бази відпочинку та пансіонати.

ТГ вирізняється рівнинним рельєфом, складеним переважно кварцовими пісками, широкими дрібно-піщаними пляжами, пологим заходом у море. Для Чорного моря взагалі характерні спокійні пологі берега, практично немає бухт, островів. ТГ розташована на шельфі – широкий досить рівній смузі морського дна, яка примикає до суші і схожа з нею по геології.

Особливості географічного розташування ТГ зумовили унікальну різноманітність її природних комплексів і систем – від степових до водно-болотних і приморських.

Громада безлісна, а ліси найефективніше впливають на клімат, ґрунти, водні ресурси та протидіють ерозійним процесам, тому необхідно створювати лісові насадження, особливо за рахунок еродованих земель та схилів. Оптимальна науково-обґрунтована лісистість – 12 %.

Вздовж автомобільних доріг, у випадку необхідності, необхідно проводити санітарні рубки з видаленням пошкоджених та всохлих дерев і чагарників та висаджувати молоді дерева.

Біорізноманіття. Протягом останніх років спостерігається збільшення кількості видів рослин і тварин, занесених до «Червоної книги України». Основну загрозу біорізноманіттю становлять діяльність людини та знищення природного середовища існування флори і фауни. Йдеться про мільярди тон відходів, які накопуються чи затоплюються, розсіюються в довкіллі і забруднюють його, шуми, електромагнітні випромінювання, вібрації, світлове забруднення тощо. Ці негативні тенденції створюють загрози для біорізноманіття та природних екосистем, а також для життя і здоров'я людини.

Зміни, що відбуваються внаслідок забруднення води і поєданого з ним антропогенного евтрофування водойм, призводять до зникнення раритетних видів рослин та тварин і заміщення їх видами широкої екологічної амплітуди, адвентивними та інвазійними видами.

Фактором ризику для біорізноманіття є зміни клімату, оскільки вони ведуть до зсуву природних зон, частих природних катастроф та поширення інвазивних видів, а також нових для регіону інфекцій.

На даний час прискорюється процес біологічної інвазії внаслідок кліматичних змін і антропогенних факторів: перевезень, торгівлі, трансформації природних екосистем (зарегулювання водойм, вирубки лісів або необґрунтованого заліснення степів, штучного осушення та обводнення територій).

Аграрне перетворення значної частини природних трав'яних екосистем призвело до масштабного порушення їхньої структури, руйнування, фрагментації. Зменшення біорізноманіття внаслідок фрагментації спричинює їхню залежність від екологічних чинників,

що, в свою чергу, зменшує можливість підтримувати свій гомеостаз, зумовлює істотні кількісні та якісні зміни цих екосистем.

Загрози біорізноманіттю пов'язані з деградацією оселищ. Незбалансованість структури землекористування, надмірна розораність, а також низький рівень лісистості є також факторами вразливості щодо кліматичних змін.

На теперішній час у світі існує багато прикладів різкого збільшення чисельності видів-вселенців з глобальними екологічними, економічними, а іноді й соціальними наслідками, а інвазії чужорідних видів рослинного та тваринного походження є значною частиною глобальних природних змін і часто призводять до істотних втрат біологічного різноманіття та порушення екосистем. У цілому ситуація в Україні близька до європейських країн: загальна частка чужорідних видів поступово зростає з окремими випадками масових неконтрольованих спалахів.

На території громади переважають степові трав'янисті види, що пристосовані до умов середнього зволоження та посухи. Спектр провідних родин складають айстрові, злакові, бобові, осокові, хрестоцвітні, лободові, гвоздичні, губоцвітні, гречкові, зонтичні, жовтецеві, шорстколисті тощо.

Для громади характерна рослинність, що займає рівнинні ділянки прируслових та заплавних гряд і представлена угрупованнями болотистих, засолених, справжніх та остепнених лук, трав'яних боліт та болотистих лук. Болотна рослинність (очерет, рогіз) є характерним елементом приозерної рослинності. Солонцева та солончакова рослинність представлена досить незначними площами.

Значне місце у флорі громади належить водній рослинності. Вона представлена некорінними вільноплаваючими, вкоріненими зануреними, вкоріненими з плаваючими листками та повітряноводними формами. Зазвичай зустрічаються тостера (морська трава), рдест, філофора (червона водорість), харові та інші водорості. В товщі води також численні дуже дрібні одноклітинні водорості (фітопланктон). Особливо розвинені діатомові водорості та динофлагелянти. Чисельність і біомаса планктонних водоростей найбільш висока в поверхневому шарі води, досягає в літній період декількох десятків мільйонів клітин на літр води.

Є штучно створені лісосмуги для захисту ґрунтів від ерозії та регулювання кліматичних умов. Основні породи дерев у цих лісосмугах - біла акація, клен, тополя, різні види чагарників, на деяких ділянках наявні соснові насадження. Біля Дністровського лиману зустрічається специфічна рослинність, характерна для прибережних і водно-болотних угідь.

Типовими представниками тваринного світу є різноманітні степові гризуни, такі як ховрах, заєць, мишак степовий. Також є лисиця, тхір, ласка та інші невеликі хижі ссавці.

Серед птахів поширені жайворонок, перепілка, лелека білий, ластівка, мартин, чаплі, соколині та інші.

Водні ресурси, зокрема Чорне море і Дністровський лиман, багаті на різні види риб. Найпоширеніші карась, лящ, короп, судак, бичок, інші.

Об'єкти Смарагдової мережі та водно-болотні угіддя міжнародного значення. Територія громади розташована на узбережжі напівсолоних Дністровського, Шаболадського і Будацького лиманів, у пониззі яких, на морських узбережжях і в шельфовій зоні розташовані високоцінні й унікальні природні комплекси, водно-болотні угіддя, екосистеми, що формують високий біосферний потенціал регіону, який має національне і міжнародне значення.

Водна гладь Дністровського лиману бувшої Кароліно-Бугазької сільської ради становить 366,7 га, водна гладь Дністровського лиману бувшої селищної ради Затоки становить 200,3 га, які разом входять в причорноморську частину об'єкта Смарагдової мережі Dniestrovskyi Lutan UA0000141, загальна площа якого 38641 га. Крім того на північно-західній околиці с. Кароліно-Бугаз ТГ межує з об'єктом Смарагдової мережі Dniester liman cliffs UA0000350, загальна площа якого 926,67 га (рис. 2.4). Дані об'єкти Смарагдової мережі утворені відповідно до вимог про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі.

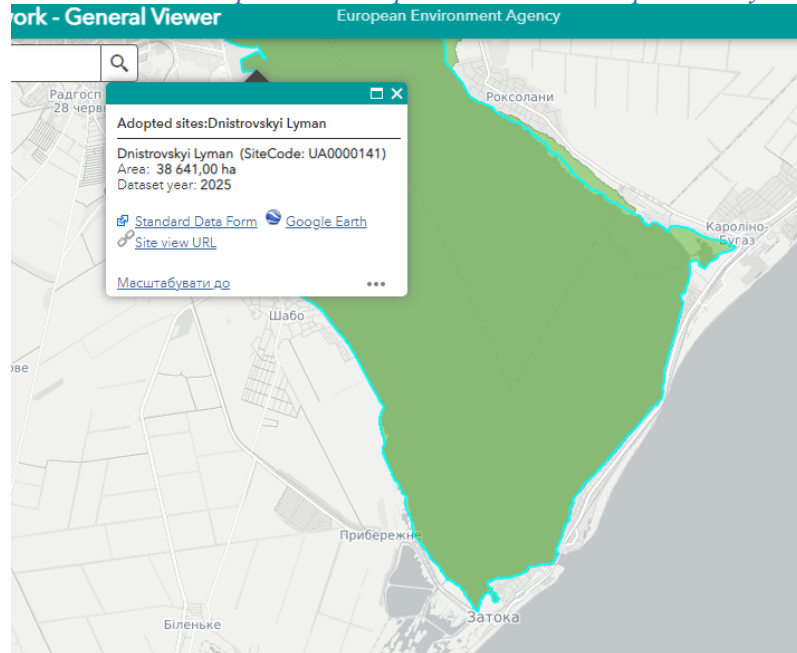
Не дивлячись на те, що Бернська конвенція є обов'язковою для виконання в Україні, порядок розробки планів управління Смарагдовими територіями поки не передбачений національним

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

законодавством. Таким чином, якісне управління Смарагдовими територіями буде можливе після прийняття відповідного національного законодавства. Згідно положень Конвенції, Україна має зобов'язання з охорони Смарагдових територій. Таким чином, навіть до розробки менеджмент-планів будь-які заходи, які загрожують Смарагдовим територіям, суперечать взятим зобов'язанням. Будь-хто має право надати інформацію про загрози Смарагдовим територіям до Бернської конвенції, а державні органи влади зобов'язані усунути такі загрози.

Не дивлячись на те, що Бернська конвенція обов'язкова для виконання в Україні, порядок розробки планів управління Смарагдовими територіями поки не передбачений національним законодавством.

Рисунок 2.4. Схема Смарагдової мережі в межах Кароліно-Бугазької ТГ

Джерело: <https://emerald.eea.europa.eu/?query=Adopted%20sites,SITECODE,UA0000252>

Таким чином, якісне управління Смарагдовими територіями буде можливе після прийняття відповідного національного законодавства. Згідно положень Конвенції, Україна має зобов'язання з охорони Смарагдових територій. Таким чином, навіть до розробки менеджмент-планів будь-які заходи, які загрожують Смарагдовим територіям, суперечать взятим зобов'язанням. Будь-хто має право надати інформацію про загрози Смарагдовим територіям до Бернської конвенції, а державні органи влади зобов'язані усунути такі загрози.

На території Кароліно-Бугазької ТГ *об'єкти природно-заповідного фонду та водно-болотні угіддя міжнародного значення* відсутні.

Екомережа. Поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ), а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні, утворюють екологічну мережу України – єдину територіальну систему поліпшення умов формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин тощо. Проектування екомережі здійснюється шляхом розроблення регіональних схем формування екомережі Автономної Республіки Крим та областей, а також місцевих схем формування екомережі районів, населених пунктів та інших територій України. Зведена схема формування екомережі України є складовою частиною Генеральної схеми планування території України і затверджується Верховною Радою України.

Виконання регіональних та місцевих схем формування екомережі забезпечується на основі регіональних і місцевих програм з питань розвитку екомережі, що затверджуються відповідними радами.

оновлений Стратегічний план зі збереження та сталого використання біорізноманіття. Місія цього плану полягає в прийнятті ефективних і термінових заходів щодо запобігання втрати біорізноманіття для забезпечення резистентності екосистем і постійного надання ними основних послуг, гарантуючи тим самим різноманітність життя на планеті і внесок у добробут людей і викорінення бідності. Концепцією цього Стратегічного плану є світ, який «живе у гармонії з природою».

Одним з важливих напрямів подальшої діяльності у сфері збереження біорізноманіття залишається впровадження вище зазначеного Стратегічного плану з біорізноманіття, зокрема, в частині включення питань збереження біорізноманіття в галузеві національні та місцеві стратегічні документи розвитку та просторового планування, зменшення навантаження на біорізноманіття, здійснення заходів з відновлення екосистем, забезпечення використання біоресурсів у сталий спосіб, проведення оцінки цінності біорізноманіття та прийняття рішень на основі надійних наукових даних і обережного підходу.

Стратегія збереження біорізноманіття включає в себе: реалізацію екологічної політики; досягнення достатньої кількості і площі охоронюваних об'єктів дикої природи, які забезпечують збереження біорізноманіття в природних екосистемах; міжнародне співробітництво з державами регіону, провідними науковими центрами, яке сприяє комплексному вирішенню завдань природоохоронної діяльності; реінтродукцію рослин і тварин у місцях їхнього попереднього мешкання; запровадження природоохоронних технологій; більш жорсткі заходи боротьби з браконьєрством; зменшення рекреаційного навантаження через розвиток екотуризму.

Об'єкти культурної спадщини та матеріальні активи є невід'ємною частиною культурного надбання та матеріальних цінностей України. На морському березі Кароліно-Бугазької ТГ розташовані бази відпочинку, пансіонати, готелі, вілли, приватні котеджі, гостьові будинки, серед яких дитячий спеціалізований санаторій «Затока», в якому оздоровлюються діти із захворюваннями опорно-рухового апарату інфекційного й не інфекційного походження, ті, хто має вроджені вивихи, сколіоз, остеомієліт, туберкульоз кісток і суглобів. Будівлі протитуберкульозного санаторію було споруджено на кошти Ліги Націй і відкрито 1937 р. Є серед них і старі бази, ще радянських часів. В останні роки узбережжя курорту забудовується новими комплексами: сучасні міні-готелі, бази відпочинку, котеджі, пансіонати зі своїми басейнами, їдальнями, кафе, дитячими майданчиками.

В Затоці працює Центр культури та дозвілля з концертним та тренажерними залами. З 1953 року працює бібліотека ім. Т.Г Шевченка. До вторгнення російських військ в Україну лише у центральній частині сел. Затока працювало три кінотеатри. Представлений широкий спектр торгових, сервісних, розважальних та інших інфраструктурних об'єктів, працює ринок, бари, мережеві маркети «Копійка», «Примор'я», «Таврія В», клуби та атракціони. В сел. Затока розташований аквапарк та великий пляжно-розважальний комплекс. Найбільш розвинена ресторанна сфера - заклади різного рівня розташовані у всіх районах ТГ. В селищі працює Затоківська загальноосвітня школа. Частина туристичної інфраструктури не працює внаслідок зменшення попиту через безпековий фактор.

На території Кароліно-Бугазької ТГ створено належні умови для розвитку багатьох видів професійного та аматорського мистецтва, художньої творчості: функціонує музична школа, діють театральні дитячі гуртки в КУ «Центр культури, дозвілля та спорту „Південна Кароліна”», функціонує спортивна зала. Стан матеріально-технічного забезпечення установ потребує оновлення.

З 2014 р. в Затоку у зв'язку з анексією Криму росією перенесений фестиваль Джаз-Коктебель.

Незатвердження проекту СТРАТЕГІЇ не призведе до безпосереднього зменшення площ Смарагдової мережі, кількості *об'єктів культурної спадщини та матеріальних активів*, порушення міграційних маршрутів фауни, але й не сприятиме покращенню їх збереження через існуючий, а, можливо, й посилений негативний вплив на них забруднення атмосферного повітря, водних і земельних ресурсів, накопичення відходів тощо, що не буде сприяти поліпшенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних з функціонуванням природоохоронних територій.

2.7.Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької територіальної громади до 2027 року

Екологічні проблеми громади впливають на умови життєдіяльності та стан здоров'я населення, адже аналіз нозогеографічних карт розподілу рівнів забрудненості навколишнього середовища показує, що територіальний розподіл захворюваності населення тісно корелює з екологічними показниками ситуації на території України.

В останні роки частка впливу екологічних факторів зростає. Особливо це характерно для територій з екологічно несприятливою ситуацією, територій з високою концентрацією промислових підприємств та територій, що постраждали від Чорнобильської катастрофи. Згідно В.В.Худoley та І.В.Мізгірев (1996) в найближчі 30-40 років (при збереженні існуючих тенденцій розвитку індустрії) здоров'я населення на 50-70% буде залежати від якості середовища перебування. Велику кількість нозологічних одиниць можна віднести до екологічно залежних. До таких ефектів на здоров'я можна віднести випадки, коли забруднення навколишнього середовища сприяє виникненню або ускладненню захворювання.

У матеріалах Всесвітньої організації охорони здоров'я вказується, що в сукупному вплив на здоров'я населення середовища перебування складає 20%.

В.П.Петленко (1996) приводить вплив екологічних факторів на здоров'я населення рівним 25%. За оцінками інших фахівців від 25 до 50% всіх захворювань можна віднести до впливу екологічних факторів.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань.

До екологічно залежних нозологічних форм можна віднести захворювання органів дихання (у т.ч. бронхіальну астму), порушення чоловічого й жіночого репродуктивного здоров'я (у т.ч. ранні втрати плода, спонтанні аборти, уроджені пороки розвитку; порушення нервово-психічного розвитку дітей), злоякісні новоутворення (рак легенів, молочної та щитовидної залози) і багато інших змін стану здоров'я.

Захворюваність населення можна вважати найбільш чутливим показником, який характеризує вплив середовища на людину. При цьому первинна захворюваність визначається на основі лише вперше зареєстрованих випадків хвороби протягом року, загальна поширеність враховує всіх хворих, виявлених на момент обліку.

Важливою медико-біологічною та соціально-економічною проблемою залишається зростання онкозахворюваності та захворюваності на туберкульоз. Не останню роль у захворюваності населення цими хворобами відіграють несприятливі екологічні фактори, адже ряд забруднювальних речовин, що потрапляють у повітря, питну воду, через ґрунт у рослини, тварини та продукти харчування відзначаються своєю канцерогенною дією. Особливо небезпечні радіонукліди, що потрапили у навколишнє середовище внаслідок аварії на ЧАЕС.

Багато захворювань протікають нетипово і в умовах впливу забрудненого навколишнього середовища відбувається омолодження ряду нозологічних форм. У світі відбуваються певні глобальні зміни стану здоров'я населення й, згідно із прогнозом очікується ріст таких екологічно залежних захворювань, як хронічні легеневі захворювання, захворювання немовлят і деякі інші.

В цілому здоров'я населення можна оцінити такими показниками, як середня тривалість життя при народженні або після досягнення певного віку, загальна смертність та смертність дітей до одного року життя, захворюваність і функціональні відхилення, поширеність хвороб.

Збереження здоров'я населення в Кароліно-Бугазькій громаді забезпечує КНП «Затоківська амбулаторія ЗПСМ». Крім того, у селі Кароліно-Бугаз завершено будівництво сучасної будівлі амбулаторії сімейної медицини.

На 15.07.2024 з 3 лікарями КНП «Затоківська амбулаторія ЗПСМ» укладено 3231 декларацію (дані НСЗУ), що становить 79% від загальної кількості мешканців громади. Меншу кількість декларацій ніж кількість населення можна пояснити лиш тим, що 21 % мешканців громади

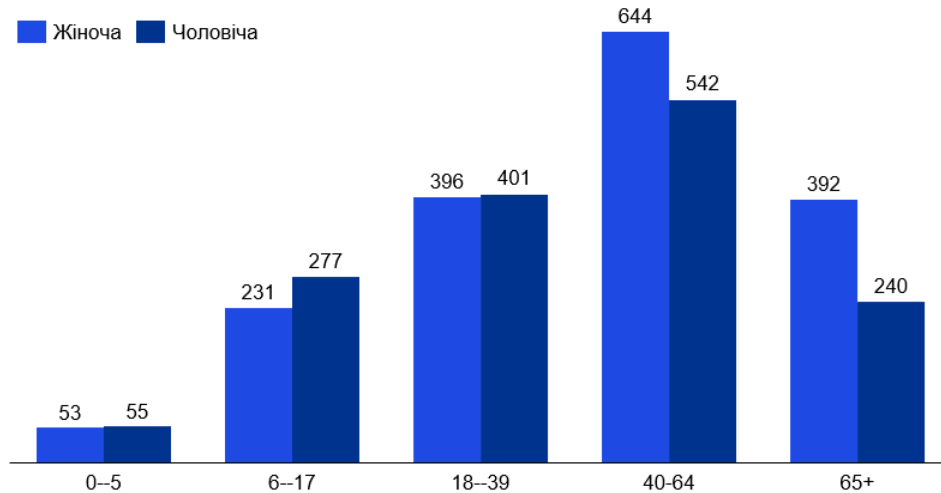
Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

можуть мати укладені декларації з сімейними лікарями медичних закладів сусідніх громад: селище Затока в Білгород-Дністровську, а село Кароліно-Бугаз - в Овідіополі.

Водночас згідно електронної карти НСЗУ в КНП «Затоківська амбулаторія ЗПСМ» на 17.12.2023 працювало 3 лікарі сімейної медицини з сумарною кількістю укладених декларацій 4593. Ймовірно деякі сімейні лікарі КНП можуть одночасно працювати в сусідній громаді за сумісництвом. В громаді відсутні приватні надавачі послуг первинної медичної допомоги.

Статевो-віковий розподіл декларацій, укладених з лікарями ПМД у громаді на 15.07.2024, представлений на рис. 2.6, демонструє незначну частку осіб віком 0-5 років, що є наслідком низьких показників народжуваності в громаді.

Рисунок 2.6: Статевो-віковий розподіл декларацій, укладених з лікарями ПМД у громаді на 15.07.2024

Джерело: НСЗУ <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>

Демографічні процеси відзначаються великою інерційністю, а отже, якісь значні демографічні кризи, які відбуваються в певний історичний період, відбиваються на демографічних процесах впродовж наступних десятиліть. Такою демографічною кризою в Україні був різкий спад народжуваності з середини і до кінця 1990-х років, що був спричинений різким падінням рівня життя населення.

Населення до повномасштабного вторгнення росії в Україну складало 4700 осіб. Станом на 01.01.2024 населення громади складало 4031 особу, з яких 1060 чоловіків та 2971 жінок. Щільність населення 211,83 осіб/км² при площі громади 22,8 км².

Загалом демографічна ситуація до повномасштабного вторгнення мала дуже незначну позитивну тенденцію. Відтак при незначному збільшенні позитивного природного приросту більше зростало позитивне сальдо міграції.

Проте вже впродовж 2022 року через ракетні обстріли росією узбережжя Чорного моря громади з неї виїхало 653 мешканці, де переважали жінки з дітьми. Поряд з цим до громади протягом 2022 року приїхали 245 осіб.

Подібне спостерігалось і 2023 року, коли з громади виїхало 603 мешканці, а прибули 128 осіб.

Громада не зазнала значного притоку вимушених переселенців. Як правило ВПО - це члени сімей чи знайомі місцевих мешканців громади. Серед зареєстрованих ВПО в громаді домінуюча більшість це жінки. В розрізі вікових категорій у Кароліно-Бугазькій громаді залишились проживати значною мірою жінки похилого віку та жінки працездатного віку.

Проте з восени 2023 року відзначається тенденція до повернення населення, в тому числі і з-за кордону. Це пояснюється значно дорожчим рівнем життя, ніж у громаді, та вичерпанням накопичених ресурсів. Хоча загалом зберігалось негативне сальдо і 2024 р.

За **песимістичним прогнозом** припускається погіршення безпекової ситуації в Україні, внаслідок чого частина мешканців, що повернулись до громади у 2022-2023 році, знову виїдуть. Громаду може покинути частина ВПО, водночас можуть приїхати переселенці з інших громад, де рівень безпеки буде суттєво нижчим (частота обстрілів/атак чи поширення бойових дій).

Загалом кількість населення громади зменшується, проте не радикально. При покращенні безпекової ситуації в Україні та вирішення ряду інфраструктурних питань (особливо поновлення транспортного сполучення між населеними пунктами громади) та відновлення внутрішнього туризму, громада має шанси не лише відновити, а й наростити чисельність населення.

При цьому з громади може виїхати певна частина ВПО, повертаючись додому, які несуттєво впливають на демографічну ситуацію в громаді.

Таким чином, у випадку, якщо проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року не буде затверджено, ризик погіршення екологічної ситуації в громаді та її негативний вплив на здоров'я мешканців громади може зрости. Водночас неприйняття проекту Стратегії призведе до низки проблем, які будуть причиною поступового зниження умов життєдіяльності та здоров'я населення. Зокрема:

забруднення ґрунтів буде продовжуватись через несанкціоновані сміттєвалища та недосконалу систему управління відходами на місцевому рівні;

недостатньо будуть оновлюватися існуючі та створюватися нові насадження у межах населених пунктів громади на землях відповідного призначення;

далі буде зменшуватися біорізноманіття флори та фауни, асиміляційна спроможність біоценозів через недостатню увагу до природоохоронних територій та об'єктів;

зберігатиметься значна амортизація об'єктів житлово-комунальної інфраструктури громади, що не будуть модернізовані;

фізичний знос мереж централізованого водопостачання та водовідведення громади спричинятиме значні витоки й втрати води, а також потрапляння стічних вод в ґрунти і поверхневі води;

недостатні реновації та створення зелених зон, невідповідний санітарний та екологічний стан водних об'єктів не сприятиме адаптації населення до змін клімату;

недостатньо ефективною залишатиметься мережа закладів охорони здоров'я;

погіршуватиметься стан здоров'я населення через те, що рівень якості медичних послуг не зростатиме;

низькою залишатиметься енергоефективність комунальних будівель громади, в т.ч. закладів освіти і охорони здоров'я;

погіршуватиметься якість дорожнього покриття та дорожньої інфраструктури, на цьому фоні зростатиме негативний вплив транспорту на атмосферне повітря і здоров'я населення, що в подальшому призведе до зниження рівня комфортності проживання.

В разі неприйняття проекту Стратегії інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті громади сприятиме накопиченню екологічних проблем, що можуть спричинити загрози техногенного характеру. Може виникнути кумулятивний ефект з проблем, що загострять екологічну ситуацію в громаді.

Таким чином, якщо документ державного планування (далі – ДДП) не буде затверджено, то у Кароліно-Бугазькій територіальній громаді буде спостерігатися песимістичний сценарій розвитку, який формується за комплексу припущень, що тривкий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним, тобто послідовність станів системи змінюється за інерцією: громада рухається за інерцією, суспільно-економічний стан країни не сприяє розвитку, так як:

триває війна російської федерації проти України;

зростають видатки бюджету, викликані війною;

продовжується інфляція;

державні інвестиції у розвиток інфраструктури (дороги, транспортну інфраструктуру) не забезпечують необхідних обсягів;

інвестиційна привабливість України залишається низькою, рівень залучення інвестицій не зростає;

в тіні продовжує залишатися значна частка малого і середнього бізнесу;

доходи населення не зростають;

за суттєвої корекції тарифів на енергоносії підвищується вірогідність збільшення рівня неплатежів населення, що призводитиме до поглиблення кризи в ЖКГ.

Бізнес-клімат в громаді лишатиметься на тому ж рівні, рівень купівельної спроможності населення знижуватиметься, рівень реальної бюджетної забезпеченості громади дещо покращуватиметься.

Малий і середній бізнес не розвиватиметься, доходів бюджету громади буде недостатньо для суттєвого покращання інфраструктури громади.

Локальне покращання благоустрою спостерігатиметься лише на окремих територіях, сільські території надалі розвиватимуться мляво, фінансування відбуватиметься за залишковим принципом, що загалом залишить тенденції стану навколишнього природного середовища громади незмінними.

3. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності населення на територіях ймовірного впливу та їх прогностичні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено

Стратегією передбачено реалізацію заходів, які охоплюють всю територію громади, тому при розгляді стану довкілля на територіях, які ймовірно зазнають впливу, доцільно розглядати всю громаду. Основні характеристики стану довкілля Кароліно-Бугазької ТГ зазначені у розділі 2 даного Звіту.

А характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності населення на територіях ймовірного впливу та їх прогностичні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено, необхідно розглядати за напрямками охорони природних ресурсів на основі динаміки змін їх показників за останніми наявними статистичними даними.

Враховуючи те, що при незатвердженні проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 р. економічний потенціал та структура її економіки суттєво не зміняться; обсяги реалізації продукції дуже повільно зростатимуть; зростання капітальних інвестицій відбуватиметься вкрай повільними темпами, кардинально не впливаючи на зміну ситуації в економіці громади, необхідна експертна оцінка ймовірного негативного впливу від впровадження проекту Стратегії на складові навколишнього середовища відповідно до переліку факторів, прийнятих з точки зору доцільності застосування саме до проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року.

Експертні висновки СЕО з впливу затвердження проекту Стратегії на існуючі тенденції щодо скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; збереження наявного рівня чи зменшення забруднення поверхневих, підземних вод та джерел водопостачання громади; збільшення розробок схем землеустрою та ТЕО використання і охорони земель та впровадження таких заходів з охорони земель та відновлення родючості ґрунтів як розробка проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь, створення захисних лісових насаджень, полезахисних лісових смуг, цілей і завдань, що передбачають зменшення утворення ПВ, удосконалення безпечним управлінням відходами; техногенної та екологічної безпеки, в т. ч. ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти поліпшенню стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я представлена в таблиці 3.1.

Оцінка ймовірності негативного впливу виконувалася присвоєнням однієї з трьох оцінок (ймовірно так – «+», напевно так – «++», ймовірно ні – «-», напевно ні – «--») на питання: «Чи може реалізація Стратегії спричинити негативний вплив?» за кожним з досліджуваних параметрів, які наведені нижче в таблиці.

Таблиця 3.1. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 р.

№ з/п	Вплив	Рівень та спрямованість впливу
Повітря. Чи може реалізація проекту Стратегії спричинити		
1.	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?	—
2.	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?	—
3.	Погіршення якості атмосферного повітря?	—
4.	Появу джерел неприємних запахів?	—
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?	—
Водні ресурси. Чи може реалізація проекту Стратегії спричинити		
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води або ж погіршення якості поверхневих вод	—

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

7.	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?	–
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?	–
9.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?	+
10.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?	–
11.	Зменшення обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?	+
12.	Забруднення підземних водоносних горизонтів?	–
13.	Зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населення?	–
14.	Появу для людей і матеріальних об'єктів загроз пов'язаних з водою, наприклад, паводків або підтоплення?	–
Земельні ресурси. Чи може реалізація проекту Стратегії спричинити		
15.	Погіршення структури земельного фонду, чинної або планованої практики використання земель?	–
16.	Конфлікти з прийнятими екологічними планами або цілями громади, яка мешкає на території впровадження ініціативи?	– –
17.	Конфлікт з прийнятим генеральним планом територіального розвитку?	– –
Відходи. Чи може реалізація проекту Стратегії спричинити		
18.	Збільшення кількості утворюваних побутових відходів?	–
19.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів?	–
20.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів управління відходами?	–
21.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?	–
22.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?	+
Природні ресурси. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
23.	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?	+
Населення. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
24.	Зміни в розміщенні, розповсюдженні, щільності або рівні відтворення населення на будь-якій території?	–
25.	Створення можливостей для зменшення чисельності населення порівняно з чисельністю населення, яке зараз проживає на території планованої стратегічної ініціативи?	–
26.	Зменшення забезпечення населення житлом або виникнення нових потреб у житлі?	–
Здоров'я населення. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
27.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей (за винятком ментальних)?	–
28.	Потрапляння людей під вплив потенційних загроз для здоров'я?	–
Рекреація та ПЗФ. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
29.	Будь-який вплив на кількість або якість існуючих рекреаційних можливостей?	+
30.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?	–
Культура. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
31.	Зміни або руйнування місць археологічних знахідок?	–
32.	Фізичний або естетичний вплив на історичні споруди чи об'єкти?	–
33.	Фізичні зміни, які могли б вплинути на унікальні етнічні культурні цінності?	–

Екологічне управління і моніторинг. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
34.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?	—
35.	Погіршення екологічного моніторингу?	—
36.	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?	—
37.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?	—

Ймовірність негативного впливу: ймовірно так +, напевно так ++, ймовірно ні —, напевне ні — —

Джерело: власні напрацювання

За результатами проведеної оцінки можливого негативного впливу на довкілля від реалізації проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької громади можна зробити висновок, що незатвердження Стратегії призведе до збереження існуючих тенденцій щодо техногенної та екологічної безпеки в громаді, в т.ч. ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я через водовідведення з комунальних мереж, освітніх закладів, закладів первинної медицини, від населення; джерела неприємних запахів комунальної інфраструктури; зміни в кількості видів рослин або чисельності будь-якого виду рослин (включаючи дерева, кущі, трав'яні та водні рослини) та зменшення кількості будь-яких унікальних, рідкісних або зникаючих видів рослин тощо.

4. Екологічні проблеми, у т.ч. ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Основними загрозами біорізноманіттю всіх структурних елементів екомережі України до початку війни були антропогенні чинники трьох груп: 1) пряме фізичне знищення (полювання, рибальство, рубання, заліснення корінних трав'яних типів рослинності, цілеспрямоване випалювання, розорювання, розробка кар'єрів, рекреація та урбанізація); 2) зміна природних середовищ (сукцесії, фрагментація екотопів, модифікація місцезростань), 3) забруднення (біологічне, комунальне).

Антропогенна діяльність може призводити до змін природних середовищ через різноманітний вплив на них (шумовий, створення фізичних перешкод, електромагнітним випроміненням, забрудненням атмосфери, водних і земельних ресурсів, розміщенням в довкіллі відходів, вібраціями, світловим забрудненням тощо).

Загрозою біорізноманіттю є видалення зелених насаджень під інфраструктуру та комунікації.

Аналогічні загрози стосуються і територій Смарагдової мережі Європи в Кароліно-Бугазькій громаді, а саме Dnistrovskiy Lyman UA0000141, загальна площа якого 38641 га, та Dniester liman cliffs UA0000350, загальна площа якого 926,67 га.

Смарагдова мережа ТГ входить в регіональну екологічну мережу Одеської області – територіальну систему поліпшення умов формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території області, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин тощо.

До її складу входять:

природні регіони, де зосереджені наявні та плановані природно-заповідні території;

широтні природні коридори, що забезпечують природні зв'язки зонального характеру;

меридіальні природні коридори, просторово обмежені долинами середніх і малих рік, що об'єднують водні і заплавні території – шляхи міграції видів рослин і тварин;

природні ядра;

екокоридори національного (у т.ч. й міжнародного), міжрегіонального та регіонального рівнів;

річкові екокоридори, які відіграють важливу регіональну й міжрегіональну біокомунікативну роль в системі об'єктів водного та прибережно-водного середовища, об'єднуючи відповідні типи водних, прибережних та евтрофно-болотних типів оселищ.

Об'єктів природно-заповідного фонду та водно-болотних угідь міжнародного значення на території громади немає.

Потужним фактором зміни довкілля стали глобальні зміни клімату, що відбуваються внаслідок дії антропогенних чинників. Такі зміни можуть негативно впливати на економіку: наприклад, через падіння родючості ґрунтів – на сільське господарство, через зменшення рибних запасів – на рибне господарство, через зміни температур та кількості опадів – на туристичну галузь тощо.

Важливим фактором загрози тваринному світу є шумове забруднення, яке є чинником стресу для тварин та змушує їх залишати оселища, втрачати кормову базу, змінювати шляхи міграції. Особливо актуальною ця проблема є для птахів, які здійснюють щорічні міграції на тисячі кілометрів.

В таблиці 4.1 представлені можливі потенційні впливи від реалізації проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ на окремі елементи регіональної екологічної та Смарагдової мереж Кароліно-Бугазької громади

Таблиця 4.1. Стратегічні цілі та завдання проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ, що потенційно можуть вплинути на території з природоохоронним статусом

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання	Можливий вплив
1. Забезпечення стійкого економічного розвитку	1.2. Створення умов для зменшення міграції та відтоку робочої сили	1.2.2. Підтримка і розвиток місцевого підприємництва, в т.ч. серед молоді та жінок	На елементи екологічної та Смарагдової мереж у випадку впливу місцевого підприємства на них
	1.3. Залучення інвестицій	1.3.1. Створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності 1.3.2. Напрацювання інвестиційних паспортів, переліку актуальних інвестиційних проектів, мапи привабливих для інвестування ділянок та об'єктів тощо	На елементи екологічної та Смарагдової мереж у випадку впливу інвестиційних проектів на них
2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади	2.1. Забезпечення розвитку житлового фонду громади	2.1.1. Розбудова житлової інфраструктури громади	На елементи екологічної та Смарагдової мереж у випадку впливу розбудови житлової інфраструктури на них
	2.2. Забезпечення доступних і якісних житлово-комунальних послуг для населення	2.2.1. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водопостачання 2.2.2. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водовідведення 2.2.5. Створення альтернативних джерел електропостачання житлово-комунальної сфери	На елементи екологічної та Смарагдової мереж у випадку впливу об'єктів централізованого водопостачання, водовідведення, альтернативних джерел електропостачання на них
	2.3. Модернізація та розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури і транспортного сполучення	2.3.2. Будівництво нового дорожнього покриття 2.3.3. Будівництво нових об'єктів транспортної інфраструктури	На елементи екологічної та Смарагдової мереж у випадку впливу будівництва нового дорожнього покриття, об'єктів транспортної інфраструктури на них

Джерело: власні напрацювання

Разом з тим завдання «2.2.1. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водопостачання», «2.2.2. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водовідведення», «2.2.3. Забезпечення сучасною спецтехнікою комунальних підприємств для ефективної діяльності» операційної цілі «2.2. Забезпечення доступних і якісних житлово-комунальних послуг для населення» стратегічної цілі «2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади»; «3.5.1. Створення умов для роздільного сортування сміття в громаді», «3.5.2. Забезпечення первинної переробки твердих побутових відходів» операційної цілі «3.5.Покращення екологічного стану в громаді, відтворення та стале використання природних ресурсів» стратегічної цілі «3. Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення» матимуть позитивний вплив на елементи екологічної та Смарагдової мереж Кароліно-Бугазької сільської ТГ.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

Решта завдань і операційних цілей Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 року нейтральні по відношенню до територій з природоохоронним статусом.

Виходячи одночасно з того, що:

територія Кароліно-Бугазької громади включає природні регіони з унікальними екосистемами, які формують екомережу України, шляхи міграції численних видів рослин і тварин;

Кароліно-Бугазька сільська ТГ включає та межує з об'єктами Смарагдової мережі;

створення мережі Емеральд є підготовкою України до євроінтеграції та переходу на європейське екологічне законодавство;

проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 року містить **завдання** «2.2.1. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водопостачання», «2.2.2. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водовідведення», операційної цілі «2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади»; «3.5.1. Створення умов для роздільного сортування сміття в громаді», «3.5.2. Забезпечення первинної переробки твердих побутових відходів» операційної цілі «3.5.Покращення екологічного стану в громаді, відтворення та стале використання природних ресурсів»,

у випадку незатвердження проекту Стратегії погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням природоохоронних територій не очікується, а у випадку затвердження прогнозується поліпшення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням природоохоронних територій.

5. **Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проекту документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування**

Відповідно ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншої нормативно-правової бази України ДДП повинен враховувати низку зобов'язань:

пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;

виконання низки заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

проектне спрямування на збереження просторової та видової різноманітності та цілісності природних об'єктів і комплексів;

узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища;

використання отриманих висновків моніторингу та комплексу охоронних заходів об'єкта для виконання можливостей факторів позитивного впливу на охорону довкілля;

забезпечення загальної доступності звіту СЕО відповідно до вимог ЗУ «Про доступ до публічної інформації»;

надання інформації щодо обґрунтованого нормування впливу планової діяльності на навколишнє природне середовище;

оцінка ступеню антропогенної зміни територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну ситуацію.

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля стосуються заходів щодо охорони земельних ресурсів, повітряного, водного та ґрунтового середовища. Комплексні заходи з охорони довкілля ґрунтуються на пропозиціях схем і проектів районного проектування та відповідних розділів прогнозів економічного та соціального розвитку, схем генеральних планів території.

Основні принципи екологічного захисту навколишнього середовища передбачають:

дотримання нормативів гранично допустимих рівнів екологічного навантаження на природне середовище та санітарних нормативів;

виділення ландшафтних, курортно-рекреаційних, історико-культурних зон з відповідним режимом їх охорони;

збереження та раціональне використання цінних природних ресурсів;

встановлення санітарно-захисних зон для охорони водойм, джерел водопостачання і мінеральних вод тощо.

Національні екологічні цілі визначені ЗУ «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» № 2697-VIII від 28.02.2019 на основі:

Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базового плану апроксимації), затвердженого Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 659 від 17.12.2012,

Економічної частини «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС», підписаної 27 червня 2014 р., що передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля,

Національної доповіді 2017 р. «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР),

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року
ЗУ «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, №16, ст. 138):

Національна екологічна ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва:

Завдання:

впровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, екологічної освіти та виховання, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості;

оцінка ставлення та підвищення рівня поінформованості суспільства щодо значення, переваг та інструментів сталого споживання і виробництва, стану і цінностей біорізноманіття та заходів, які необхідно здійснити для його збереження, відновлення і сталого використання;

забезпечення практичної реалізації результатів сучасних та фундаментальних екологічних досліджень та безперервної взаємодії між науковцями та державними органами;

врахування рекомендацій наукових установ екологічного спрямування при прийнятті управлінських рішень та підготовці проектів нормативно-правових актів;

розвиток партнерства між секторами суспільства з метою залучення до планування і

реалізації природоохоронної політики усіх заінтересованих сторін;

забезпечення участі громадськості у прийнятті управлінських рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища та природокористування;

забезпечення дотримання екологічних прав та обов'язків громадян, доступу громадськості до правосуддя з питань охорони навколишнього природного середовища та природокористування.

Національна екологічна ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України:

Завдання:

підготовка та впровадження Основних засад (стратегії) державної екологічної політики в збалансоване лісоуправління;

упровадження інструментів сталого споживання і виробництва;

вдосконалення системи кадастрів природних ресурсів, державної статистичної звітності з використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища;

створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів, у т.ч. природних ресурсів з асиміляційним потенціалом;

зменшення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття, зокрема шляхом вдосконалення принципів формування екологічної мережі, її розширення і невиснажливого використання, а також збереження унікальних природних ландшафтів;

збереження та відновлення чисельності видів природної флори та фауни, у т.ч. мігруючих видів тварин, середовищ їх існування, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу та типових природних рослинних угруповань, що підлягають охороні;

протидія незаконному обігу та торгівлі об'єктами дикої фауни і флори, у т.ч. введення заборони використання диких тварин у цирках, а також у будь-якій іншій комерційній діяльності публічного характеру, крім стаціонарних зоопарків;

збільшення та розширення територій ПЗФ, створення на суходолі і в акваторії Чорного та Азовського морів і збереження та функціонування репрезентативної та керованої системи територій та об'єктів ПЗФ, у т.ч. транскордонних та міжнародного значення;

зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище, припинення руйнування навколишнього природного середовища у межах міст, зокрема,

недопущення необґрунтованого знищення зелених насаджень у межах міст під час виконання будівельних чи інших робіт, незаконного відведення земельних ділянок, зайнятих зеленими насадженнями, під будівництво;

забезпечення збереження, відновлення та збалансованого використання рослинного світу;

забезпечення сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом;

забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану уражених екосистем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель;

перетворення сфери надрокористування в максимально прозору та інвестиційно привабливу галузь, що відповідає кращим міжнародним стандартам;

впровадження екологічного управління на підприємствах одночасно з поліпшенням екологічних характеристик продукції, у т.ч. на основі міжнародних систем сертифікації та запровадження в Україні системи зелених закупівель;

наукові дослідження зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення;

стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами;

упровадження технологій електронного урядування в екологічній сфері;

стимулювання оновлення зношених основних фондів промислової і транспортної інфраструктури та об'єктів житлово-комунального господарства шляхом прямих державних дотацій, здешевлення кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо.

Національна екологічна ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України:

Завдання:

розвиток галузевих стратегій щодо:

покращення якості повітря, води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище. Повне поступове припинення скидання у водні об'єкти неочищених та недостатньо очищених стічних вод і забезпечення відповідності ступеня очищення стічних вод установленим нормативам та стандартам, запобігання забрудненню підземних вод;

збереження озонового шару;

запобігання зміні клімату та адаптація до неї;

управління відходами та ресурсами, повернення у господарський обіг ресурсоцінних матеріалів;

поступового обмеження використання окремих виробів з пластику у харчовій промисловості;

забезпечення охорони та захисту природи;

зменшення промислового забруднення та ризиків промислових аварій;

збереження біорізноманіття та ландшафтів;

контролю та запобігання біологічному забрудненню;

поводження з небезпечними хімічними речовинами;

забезпечення обов'язковості інтеграції екологічної складової до політик та/або програм загально-державного, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку, створення податкового, кредитного та інвестиційного клімату для залучення коштів міжнародних донорів та приватного капіталу у природоохоронну діяльність;

усунення прямої залежності економічного зростання від збільшення використання природних ресурсів і енергії та підвищення рівня забруднення навколишнього середовища;

стимулювання впровадження суб'єктами господарювання більш екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій, зокрема екологічної модернізації

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку);

упровадження в Україні сталого низьковуглецевого розвитку всіх галузей економіки;

включення питань щодо цінності біорізноманіття в національні, місцеві, стратегічні, програмні документи та плани розвитку економіки та її галузей;

упровадження систем екологічного управління, розвитку добровільної екологічної сертифікації, маркування продукції, екологічного аудиту.

Національна екологічна ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення:

Завдання:

зниження рівня забруднення атмосферного повітря та вод;

регулювання промислового вилову водних живих ресурсів у межах територіальних вод виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу і внутрішніх водоймах;

зменшення антропогенного впливу на екосистеми Чорного та Азовського морів;

покращення якості ґрунтів та впровадження ефективної системи підвищення їх родючості;

запровадження управління екологічним ризиком на основі його моделювання в режимі реального часу із залученням новітніх інформаційних технологій з метою захисту природних екосистем, здоров'я та благополуччя населення;

запобігання розповсюдженню інвазійних видів та контроль за появою та розповсюдженням таких видів у природних екосистемах, у т.ч. морських;

забезпечення та сприяння використанню сучасних пестицидів та агрохімікатів з мінімальним негативним впливом на флору, фауну та здоров'я людини;

зменшення обсягу винесення радіонуклідів за межі зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення;

запобігання неконтрольованому вивільненню генетично модифікованих організмів у навколишнє природне середовище;

формування екологічної складової державної системи захисту критичної інфраструктури;

стимулювання заміщення первинних природних ресурсів за рахунок використання відходів виробництва чи побічних продуктів, у т.ч. шлаків;

упровадження сталої системи управління відходами та небезпечними хімічними речовинами;

розв'язання екологічних проблем, відновлення та збереження навколишнього природного середовища Донбасу.

Національна екологічна ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління:

Завдання:

впровадження принципів належного екологічного врядування, підтримка постійного діалогу із заінтересованими сторонами щодо підготовки та прийняття стратегічних рішень;

укріплення інституційної спроможності щодо планування, моніторингу та оцінки ефективності впровадження екологічної політики;

запровадження екологічного обліку для оцінки ефективності політики та управління;

розвиток і вдосконалення природоохоронного законодавства та підвищення рівня його дотримання, включаючи наближення законодавства України до права (acquis) ЄС;

посилення відповідальності за шкоду, заподіяну довкіллю, відповідно до міжнародних зобов'язань України;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

забезпечення науково-інформаційної та інноваційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень;

кіберзахист відповідних екологічних інформаційних ресурсів, систем, баз даних;

посилення спроможностей природоохоронного управління у проведенні комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища та державного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів;

розмежування функцій з охорони навколишнього природного середовища та господарської діяльності з використання природних ресурсів;

забезпечення чіткого розподілу повноважень у сфері охорони навколишнього природного середовища на державному, регіональному та місцевому рівнях;

забезпечення цільового бюджетного фінансування природоохоронних заходів та недержавного інвестування природоохоронних проектів;

удосконалення кадрової політики та професійної підготовки фахівців у системі охорони навколишнього природного середовища та природокористування.

В SEO проаналізована відповідність стратегічних (табл. 5.1) та операційних цілей стратегічних цілей Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року, які узгоджені із стратегічними цілями державної екологічної політики України на період до 2030 року (табл. 5.2).

Таблиця 5.1. Узгодженість стратегічних цілей проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року стратегічним цілям Державної екологічної політики України на період до 2030 року

Стратегічні цілі Державної екологічної політики	Стратегічні цілі проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р.		
	1. Забезпечення стійкого економічного розвитку	2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади	3. Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення
Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.	+	+	+
Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.	+	+	+
Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.			
Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.	+	+	+
Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління			

Узгоджені – «+», сильна узгодженість – «++», неузгоджені – «-», суперечать одна одній – «—»

Джерело: власні напрацювання

Стратегічна ціль 1 «Забезпечення стійкого економічного розвитку» скерована на збалансований розвиток економічного потенціалу громади, раціональне використання природних ресурсів, популяризацію ТГ як інвестиційно привабливої території та врахування наявних виробничих потужностей і кадрового потенціалу.

Таблиця 5.2. Відповідність операційних цілей стратегічних цілей Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 року, які узгоджуються зі стратегічними цілями Державної екологічної політики України на період до 2030 року

Операційні цілі	Національні екологічні цілі		
	1.Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	4.Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення
Забезпечення стійкого економічного розвитку			
1.1.Підтримка та розвиток туристично-рекреаційної спеціалізації громади	+	+	+
1.2. Створення умов для зменшення міграції та відтоку робочої сили	0	0	+
1.3. Залучення інвестицій	0	+	0
Розвиток інфраструктури та благоустрою громади			
2.1.Забезпечення розвитку житлового фонду громади	+	+	+
2.2. Забезпечення доступних і якісних житлово-комунальних послуг для населення	0	0	+
2.3.Модернізація та розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури і транспортного сполучення	+	0	+
2.4. Розвиток благоустрою території громади	+	+	+
Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення			
3.1. Забезпечення доступної і якісної освіти на всіх рівнях	+	0	+
3.2. Організація доступної та ефективної системи надання медичних послуг	0	0	+
3.3. Відновлення та розвиток мережі об'єктів надання адміністративних послуг	0	0	0
3.4. Підвищення рівня безпеки проживання в громаді	0	0	+
3.5.Покращення екологічного стану в громаді, відтворення та стале використання природних ресурсів	+	++	++

«+++» – операційні цілі проекту Стратегії узгоджені з національними екологічними цілями;

«+» – операційні цілі проекту Стратегії та національні екологічні цілі опосередковано узгоджуються;

«0» – операційні цілі проекту Стратегії та національні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних;

«-» – операційні цілі проекту Стратегії та національні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження операційних цілей Стратегії та національних екологічних цілей;

«- -» – операційні цілі проекту Стратегії та національні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей проекту Стратегії.

Джерело: власні напрацювання

Аналіз свідчить, що дана ціль проекту Стратегії та її оперативна ціль «1.1. Підтримка та розвиток туристично-рекреаційної спеціалізації громади» узгоджуються з 1-ю, 2-ю та 4-ю стратегічними цілями державної екологічної політики.

Розвиток економічного потенціалу громади обов'язково здійснюватиметься з дотриманням норм природоохоронного законодавства.

Стратегічна ціль 2 «Розвиток інфраструктури та благоустрою громади» передбачає розвиток комунальних підприємств та установ громади, підтримку інфраструктури підприємництва. Дана стратегічна ціль також узгоджується з 1-ю, 2-ю та 4-ю стратегічними цілями державної екологічної політики.

Стратегічна ціль 3 «Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення» скерована на покращення освітньої інфраструктури громади. Ця ціль та її оперативні цілі або узгоджуються, або нейтральні до 1-ї, 2-ї та 4-ї стратегічної цілі державної екологічної політики. Вона також передбачає забезпечення інфраструктури охорони здоров'я.

Стратегічні цілі «Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України» та «Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління» Державної екологічної політики нейтральні до стратегічних цілей Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 року.

Загалом операційні цілі стратегічної цілі «1. Забезпечення стійкого економічного розвитку» відповідають національним екологічним цілям, крім операційної цілі «1.2. Створення умов для зменшення міграції та відтоку робочої сили», яка нейтральна ним.

Загалом операційні цілі 2.1-2.4 стратегічної цілі «2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади» відповідають національним екологічним цілям, операційні цілі 2.1, 2.4 повністю узгоджуються з національними екологічними цілями, решта операційних цілей стратегічної цілі 2 частково узгоджуються, частково нейтральні національним екологічним цілям.

Операційна ціль 3.5 стратегічної цілі «3. Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення» повністю відповідає національним екологічним цілям, операційні цілі 3.1-3.2 або узгоджуються, нейтральні до них, а операційні цілі 3.3-3.4 нейтральні ним.

Оскільки у вересні 2014 р. була ратифікована Угода про асоціацію між Україною та ЄС, то під час аналізу відповідності стратегічних цілей Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької громади національним екологічним цілям враховуються положення Угоди щодо розвитку та зміцнення співробітництва між Україною та ЄС з питань охорони навколишнього природного середовища (стаття 360, додаток XXX).

Тому проект Стратегії не суперечить зобов'язанням у сфері охорони довкілля, визначених правовими актами на міжнародному та державному рівнях, серед яких міжнародні обов'язки у сфері збереження та збалансованого використання біорізноманіття, серед них:

Конвенція про біологічне різноманіття, ратифікована Верховною Радою України 29.11.1994;

Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція, м.Рамсар, Іран, 1971 р.);

Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) (Берн, 1979 р.);

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979 р.);

Угода про збереження кажанів в Європі (1991 р.);

Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (1995 р.);

Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (ратифікована Україною 29.10.1996 р.);

Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (Гельсінкі, 1992), що є чинною в Україні з 01.07.1999 р. та інші.

УА визначає необхідність виконання зобов'язань у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язаних із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлених на міжнародному рівні, зокрема Директивами ЄС:

№2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи;

№2008/98/ЄС про відходи;

№2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики зі

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року
змінami і доповненнями, внесеними рішенням № 2455/2001/ЄС і Директивою № 2009/31/ЄС;
№ 2009/147/ЄС про захист диких птахів;

№ 92/43/ЄС про збереження природного середовища існування, дикої флори та фауни, зі змінami і доповненнями, внесеними Директивами № 97/62/ЄС, № 2006/105/ЄС та Регламентом ЄС №1882/2003;

№ 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Проект Стратегії не суперечить положенням документа Європейської Комісії «Формування стійкої до клімату Європи – нова стратегія ЄС щодо адаптації до зміни клімату».

Проект Стратегії не суперечить зобов'язанням у сфері охорони довкілля, у т.ч. тим, що пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, та визначені національними нормативно-правовими актами. Зокрема ЗУ «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII регламентує цілескерованість державної політики у сфері екології на досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем. Основними засадами державної екологічної політики є:

збереження такого стану кліматичної системи, який унеможливить підвищення ризиків для здоров'я та благополуччя людей і навколишнього природного середовища;

досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), які були затверджені на Саміті Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку у 2015 році;

сприяння збалансованому (сталому) розвитку шляхом досягнення збалансованості складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), орієнтування на пріоритети збалансованого (сталого) розвитку;

інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку та у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля;

міжсекторальне партнерство та залучення заінтересованих сторін;

запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, які ґрунтуються на результатах CEO, оцінки впливу на довкілля, а також комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища;

забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, підвищення рівня екологічної безпеки в зоні відчуження;

забезпечення невідворотності відповідальності за порушення природоохоронного законодавства;

застосування принципів перестороги, превентивності (запобігання), пріоритетності усунення джерел шкоди довкіллю, «забруднювач платить»;

відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації;

стимулювання державою вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють скорочення викидів парникових газів, зниження показників енерго- та ресурсоемності, модернізацію виробництва, спрямовану на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, у т.ч. вдосконалення системи екологічного податку за забруднення довкілля та

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

платежів за використання природних ресурсів;

упровадження новітніх засобів і форм комунікацій та ефективної інформаційної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

В Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р., що затверджена Розпорядженням КМУ від 20.10.2021 № 1363-р, визначено 12 стратегічних цілей для підвищення рівня екобезпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні:

зменшення рівня промислового забруднення;

створення ефективної системи хімічної безпеки;

забезпечення раціонального використання природних ресурсів;

досягнення «доброго» екологічного стану вод;

забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до змін клімату;

створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії управління відходами;

підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;

збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку ПЗФ в Україні;

посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;

стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м.Севастополі після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;

включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;

підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

Відповідність цілей проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженої Розпорядженням КМУ від 20.10.2021 року №1363-р. (далі – стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки), представлено в таблиці 5.3.

Таблиця 5.3. Відповідність цілей проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 р. стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.

Стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.	Стратегічні цілі проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 р.		
	1. Забезпечення стійкого економічного розвитку	2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади	3. Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення
1. зменшення рівня промислового забруднення	+	+	0
2. створення ефективної системи хімічної безпеки	+	+	+
3. забезпечення раціонального використання природних ресурсів	+	0	+
4. досягнення «доброго» екологічного стану вод	+	+	+
5. забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до змін клімату	+	0	+

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

6.створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами	+	+	+
7.підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища	0	0	+
8.збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку ПЗФ в Україні	0	0	+
9.посилення адаптаційної спроможності і стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату	+	+	+
10.стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м.Севастополі після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону	0	0	0
11.включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами	0	+	+
12.підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері довкілля, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату	0	0	0

«++» – цілі проекту Стратегії узгоджені з національними екологічними цілями;

«+» – цілі проекту Стратегії та національні екологічні цілі опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;

«0» – цілі проекту Стратегії та національні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних;

«-» – цілі проекту Стратегії та національні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та національних екологічних цілей;

«--» – цілі проекту Стратегії та національні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей проекту Стратегії.

Джерело: власні напрацювання

В зв'язку з тим, що проект Стратегії розроблений в період, що характеризується:

посиленням проявів глобальної зміни клімату і негативних наслідків для ряду секторів економіки і сфер життєдіяльності людини;

необхідністю виконання завдань, що відповідають стратегічному курсу держави для набуття повноправного членства України в Європейському Союзі;

необхідністю врахування цілей державної кліматичної політики у програмах комплексного відновлення та подолання наслідків збройної агресії російської федерації проти України та ін. документів державного та/або місцевого планування, що регулюють питання відновлення України та подолання наслідків збройної агресії російської федерації проти України;

необхідністю вдосконалення законодавства у сфері зміни клімату;

низьким рівнем координації дій та інституційної спроможності органів державної влади щодо крос-секторального планування і проведення дій з реалізації державної кліматичної політики;

неузгодженістю законодавчих та інших нормативно-правових актів у соціально-економічних сферах із цілями та завданнями політики у сфері зміни клімату;

відсутністю системного підходу до створення наукового підґрунтя для формування та реалізації державної кліматичної політики та діяльності у сфері зміни клімату;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

низьким рівнем поінформованості громадянського суспільства, бізнесу, центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з проблемами зміни клімату та перевагами низьковуглецевого розвитку держави;

необхідністю створення фінансового та економічного механізму запровадження заходів, спрямованих на пом'якшення зміни клімату,

проект Стратегії узгоджений із Стратегією формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року, схваленою Розпорядженням КМУ від 30 травня 2024 р. № 483-р, та Операційним планом заходів з реалізації у 2024-2026 роках Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року, затвердженим Розпорядженням КМУ від 30 травня 2024 р. № 483-р, мета якої – через досягнення її стратегічних цілей:

1. Зміцнення правових та організаційних засад державної кліматичної політики;
2. Пом'якшення зміни клімату та забезпечення соціально справедливого та економічно ефективного переходу до низьковуглецевого розвитку держави;
3. Адаптація до зміни клімату, підвищення опірності та зниження ризиків, пов'язаних із зміною клімату

створити організаційні і правові засади формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку та забезпечення ефективного переходу до низьковуглецевого розвитку держави за умови економічної, енергетичної, продовольчої та екологічної безпеки, підвищення рівня добробуту громадян, зменшення впливів та наслідків зміни клімату та для врахування цілей державної кліматичної політики під час повоєнної відбудови України.

Проект Стратегії узгоджується з підходами у сфері поводження з відходами, що визначені Національною стратегією управління відходами до 2030 року, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р.

Водночас проект Стратегії також узгоджується або не суперечить Водній стратегії України на період до 2050 року (схваленої Розпорядженням КМУ від 09.11.2022 № 1134-р), стратегічними цілями якої є:

1. Забезпечення рівного доступу до якісної і безпечної для здоров'я людини питної води і належних санітарно-профілактичних заходів;
2. Поліпшення якісного стану водних об'єктів шляхом досягнення та підтримання «доброго» екологічного та хімічного стану масивів поверхневих вод, екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод, кількісного та хімічного стану масивів підземних вод;
3. Забезпечення необхідної кількості водних ресурсів для відновлення та оздоровлення водних екосистем і досягнення стійкого водозабору та водопостачання;
4. Скорочення зростаючих ризиків нестачі води та надлишку води;
5. Запровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та принципів Організації економічного співробітництва та розвитку (далі - ОЕСР) щодо водного врядування в районах річкових басейнів, у прибережних і морських водах.

Проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 року не суперечить реалізації завдань Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року (схваленої Розпорядженням КМУ від 14.09.2019 № 688-р), яка включає наступні завдання:

1. Нарощення потенціалу зрошення та дренажу;
2. Модернізація міжгосподарських мереж;

3. Модернізація внутрішньогосподарських зрошувальних систем, що передбачає модернізацію працюючих систем та відновлення працездатності пошкоджених, що не втратили свій ресурс;

4. Будівництво нових внутрішньогосподарських зрошувальних систем на міжгосподарських зрошувальних системах;

5. Відновлення дренажних систем у зоні осушення;

6. Модернізація працюючих дренажних систем;

7. Модернізація непрацюючих дренажних систем;

8. Відновлення дренажних систем у зоні зрошення.

Одним з чинників покращення якості атмосферного повітря є збереження та розвиток лісів. Проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року не суперечить реалізації стратегічних цілей Державної стратегії управління лісами України на період до 2035 року (схваленої Розпорядженням КМУ від 29.12.2021 № 1777-р), яка визначає наступні стратегічні цілі:

1. Ефективне управління лісами;
2. Забезпечення екологічної стійкості;
3. Забезпечення вагомому внеску лісів в розвиток економіки;
4. Рекреація та відкрите суспільство;
5. Дослідження та освіта.

Водночас проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року не суперечить засадам Енергетичної стратегії України до 2050 року (схваленої Розпорядженням КМУ від 21.04.2023 № 373-р).

Крім того проект Стратегії не суперечить виконанню Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку, затвердженого розпорядженням КМУ від 26.07.2018 № 530-р, Національної стратегії контролю зловмисних новоутворень на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням КМУ від 02.08.2024 № 730-р, Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням КМУ від 14.04.2021 № 366-р.

Також проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року узгоджується із основними засадами ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII, «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 № 2707-XII, «Про управління відходами» від 20.06.2022 № 2320-IX, Водному кодексу України (від 06.06.95 № 213/95-ВР).

Вище наведений огляд важливий не стільки з т.з. забезпечення реалізації операційних цілей Стратегії екологічного спрямування, які беруться до уваги при проведенні СЕО, скільки, через те, що вони спрямовані на зменшення антропогенного навантаження на довкілля у майбутньому, а стратегічна екологічна оцінка Стратегії виконується із припущення, що дані цілі будуть досягнуті.

Врахування зазначених вище зобов'язань у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язаних із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, на регіональному рівні здійснюється в першу чергу через Регіональні цільові та комплексні програми Одеської області, а саме: Регіональну комплексну програму з охорони довкілля на 2024-2028 роки; Обласну цільову Програму «Здоров'я Одещини на 2024-2026 роки»; Комплексну регіональну програму забезпечення громадян житлом в Одеській області на 2024-2027 роки; Регіональну цільову програму енергоефективності Одеської області на 2024-2027 роки; Програму газифікації Одеської області на 2010-2035 роки; Регіональну програму цифрової трансформації Одеської області на 2024-2026 роки.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

Не всі операційні цілі Стратегії, що мають на меті зменшення антропогенного навантаження на довкілля або започаткування екологічно-дружніх ініціатив, можуть бути реалізовані через існуючі в громаді галузеві програми.

Відповідно до нормативно-правової бази України проект Стратегії відповідає:

пріоритетності вимог екологічної безпеки, обов'язковості додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;

природоохоронним заходам, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжному характеру заходів щодо охорони довкілля;

проектним спрямуванням на збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;

підвищенню комфортності сформованої інфраструктури за рахунок її реконструкції, відновлення і модернізації;

вдосконаленню системи управління відходами, в т. ч. роздільного збору ПВ;

забезпеченню загальної доступності проекту Стратегії, а також самого звіту про СЕО відповідно вимог ЗУ «Про доступ публічної інформації» і «Про стратегічну екологічну оцінку» шляхом розміщення на офіційному веб-сайті органу державної виконавчої влади та в Єдиному реєстрі СЕО.

Враховуючи результати аналізу, можна зробити висновок, що проект Стратегії відповідає встановленим на національному рівні цілям екологічної політики, враховує більшість з них і передбачає комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

6. Опис наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, у т.ч. вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

Антропогенними чинниками змін в громаді є стан житлово-комунального господарства (далі ЖКГ) та транспорту.

В результаті СЕО Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької СТГ сформовано Рейтинг її екологічних проблем як один з кроків визначення сфери охоплення СЕО (табл. 6.1).

Таблиця 6.1. Ключові екологічні проблеми Кароліно-Бугазької СТГ

№ (рейтинг)	Проблеми
1	Забруднення атмосфери викидами автотранспорту
2	Проблеми управління побутовими відходами виробництва і споживання
3	Забруднення поверхневих вод скидами стічних вод житлово-комунального господарства
4	Недостатній рівень екологічної культури бізнесу та населення
5	Недостатнє фінансування природоохоронних заходів
6	Слабкі важелі впливу органів місцевого самоврядування на процеси охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів

Джерело: власні напрацювання

Серед перших за рейтингом ключових екологічних проблем ТГ:

1. Забруднення атмосфери викидами автотранспорту. Причини забруднення атмосфери – незадовільний стан доріг, велика частка яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, із значною часткою морально застарілого і фізично зношеного транспорту.

За оцінкою ступеня забрудненості атмосферного повітря загальний рівень забруднення оцінюється як підвищений.

2. Проблеми управління побутовими відходами виробництва і споживання. Для громади, як і в цілому для України, притаманний низький рівень відновлення відходів, що спричиняє значні обсяги їх видалення та розміщення на полігоні.

В ТГ невпроваджене роздільне збирання побутових відходів.

Недостатній рівень фінансування стримує ефективне використання побутових відходів як енергоресурсу, впровадження роздільного збирання побутових відходів, комплексна переробка та відновлення їх ресурсоцінних компонентів, впровадження новітніх технологій в сфері поводження з відходами.

3. Забруднення поверхневих вод скидами стічних вод житлово-комунального господарства. Внаслідок тривалої експлуатації систем водопостачання і каналізації стан більшості водопровідно-каналізаційних мереж та споруд незадовільний, що сприяє витокам недостатньо очищених стічних вод.

Відповідно до Методичних рекомендацій зі здійснення СЕО ДДП, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 року № 296, наслідки для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки для флори і фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, безпеки життєдіяльності населення та взаємодії цих факторів. Вторинні наслідки для довкілля – це непрямі впливи на довкілля, які виникають під дією природних чи антропогенних чинників, що не передбачають прямого впливу на довкілля. Кумулятивні наслідки – це нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Синергічні наслідки – це сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

Визначені в проєкті Стратегії стратегічні цілі та завдання дозволяють оцінити їх ймовірний вплив на стан довкілля, в т.ч. здоров'я населення, в розрізі його окремих компонентів: атмосферного повітря, водних, земельних ресурсів, біорізноманіття та природоохоронних територій, управління відходами тощо. Загалом цілі і завдання Стратегії зорієнтовані на відновлення транспортної інфраструктури, економічної активності, створення безпекових умов життєдіяльності населення на засадах збереження довкілля. Відтак у середньо- та довгостроковій перспективі їх реалізація не повинна мати негативного впливу на довкілля, в т.ч. здоров'я населення, а навпаки сприяти охороні і збереженню довкілля та покращенню здоров'я населення. Проте під час виконання окремих завдань проєкту Стратегії можуть мати місце тимчасові короткотермінові негативні впливи на довкілля. Здебільшого до таких завдань належать завдання, пов'язані з відновленням, в т. ч. внаслідок завданої війною шкоди, та розвитком дорожньо-транспортної та інженерної інфраструктури (наприклад, під час будівництва/ремонту доріг тимчасового негативного впливу можуть зазнавати зокрема ґрунти, прилеглі території; розмінування може супроводжуватися вибухами, що спричинятиме негативний вплив на ґрунти, і т. п.). Загалом реалізація завдань, які можуть мати тимчасовий короткостроковий негативний вплив на компоненти довкілля, з високою ймовірністю буде супроводжуватися позитивними вторинними наслідками для здоров'я населення та його життєдіяльності, оскільки передбачає розвиток інфраструктури, в т.ч. доступності й мобільності тощо. Реалізація завдань проєкту Стратегії не повинна спричинити появу вторинних негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення.

Окремі завдання можуть чинити і триваліший (середньо- і довгостроковий) негативний вплив на компоненти довкілля – ґрунти, поверхневі води, біорізноманіття, природоохоронні території. Зокрема такі завдання пов'язані з формуванням безпекового середовища. Проте, з огляду на воєнну агресію РФ проти України, це вимушені заходи, які дозволять уберегти територію України та життя і здоров'я населення.

При цьому за умови реалізації оптимістичного сценарію розвитку ТГ активно використовує можливості в умовах припинення військових дій на вигідних для України умовах проведення необхідних для інтеграції в ЄС внутрішніх реформ, інтенсифікації залучення інвестицій, масштабної ресурсної підтримки в рамках програми ЄС «Підтримка України».

Впровадження комплексу реформ у сфері дерегуляції, податкового та митного законодавства, захисту прав інвесторів, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності у поєднанні із системною роботою органів влади громади щодо забезпечення інвестиційної привабливості регіону, створення на Одещині сприятливих умов для започаткування та ведення бізнесу, дасть можливість залучити в ТГ значні обсяги інвестицій та суттєво підвищити ділову активність.

Відновлення та розвиток інженерно-транспортної інфраструктури в рамках відповідних програм може мати позитивний вплив на громаду.

Проєкт Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року спрямований на забезпечення комфортних і безпечних умов для життя населення громади, має зменшити негативний вплив на довкілля і здоров'я населення.

Поступово покращуватиметься інфраструктура ТГ, що підвищить якість життя її населення.

Пріоритетами розвитку на період до 2027 року має бути відновлення та розвиток інфраструктури на принципах прозорості, підзвітності, сталості, інклюзивності, енергоефективності, адаптації до зміни клімату, стійкості до безпекових загроз та економічної доцільності; відновлення балансу екосистем, постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації.

В разі прийняття проєкту Стратегії характеристики стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я у короткостроковому періоді не зміняться. Проте в середньо- і довгостроковій перспективі після реалізації проєкту Стратегії очікується покращення умов життєдіяльності та стану здоров'я мешканців громади.

Відтак реалізація проєкту Стратегії Кароліно-Бугазької громади на період до 2027 року не супроводжуватиметься негативним впливом на навколишнє природне середовище.

Водночас реалізація більшості оперативних цілей проекту Стратегії має сприяти позитивному впливу на довкілля в громаді.

Разом з тим, якщо не дотримуватися вимог природоохоронного законодавства, спричинити негативний вплив на навколишнє середовище можуть стратегічні та операційні цілі проекту Стратегії, приведені в таблиці 6.2.

Таблиця 6.2. Стратегічні, операційні цілі та завдання проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької ТГ, що потенційно можуть мати негативний вплив на довкілля

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання	Компоненти довкілля, що можуть зазнати впливу, «+» - позитивного, «-» - негативного
1. Забезпечення стійкого економічного розвитку	1.1. Підтримка та розвиток туристично-рекреаційної спеціалізації громади	1.1.1. Розширення туристичного сезону на території Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади	Атмосферне повітря, водні ресурси, відходи, земельні ресурси, біорізноманіття і природоохоронні території, здоров'я населення «-»
	1.2. Створення умов для зменшення міграції та відтоку робочої сили	1.2.2. Підтримка і розвиток місцевого підприємництва, в т.ч. серед молоді та жінок	Атмосферне повітря, водні ресурси, відходи, земельні ресурси, біорізноманіття, природоохоронні території, здоров'я населення «+/-»
	1.3. Залучення інвестицій	1.3.1. Створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності	Атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, відходи, біорізноманіття, природоохоронні території, здоров'я населення «+/-»
2. Розвиток інфраструктури та благоустрою громади	2.1. Забезпечення розвитку житлового фонду громади	2.1.1. Розбудова житлової інфраструктури громади	Атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, відходи, біорізноманіття, природоохоронні території, здоров'я населення «+/-»
	2.2. Забезпечення доступних і якісних житлово-комунальних послуг для населення	2.2.1. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водопостачання 2.2.2. Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водовідведення 2.2.3. Забезпечення сучасною спецтехнікою комунальних підприємств для ефективної діяльності 2.2.4. Проведення модернізації системи теплозабезпечення з підвищенням енергоефективності 2.2.5. Створення альтернативних джерел електропостачання житлово-комунальної сфери	Атмосферне повітря «+/-», водні ресурси, відходи, здоров'я населення «+»
	2.3. Модернізація та розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури	2.3.1. Проведення ремонту дорожнього покриття 2.3.2. Будівництво нового дорожнього покриття	Атмосферне повітря «+/-», земельні ресурси «-», здоров'я населення «+/-»

	руктури і транспортного сполучення	2.3.3. Будівництво нових об'єктів транспортної інфраструктури	
	2.4. Розвиток благоустрою території громади	2.4.3. Облаштування зелених паркових зон в громаді	Атмосферне повітря, земельні та водні ресурси, біорізноманіття і природоохоронні території, здоров'я населення «+»
3. Забезпечення якісних умов життя та розвитку населення	3.1.3. Забезпечення доступної і якісної освіти на всіх рівнях	3.1.1. Проведення реконструкції закладів дошкільної освіти з забезпеченням цивільного захисту 3.1.2. Проведення реконструкції закладів загальної середньої освіти з необхідною інфраструктурою для задоволення потреб учнів	Здоров'я населення «+»
	3.2. Забезпечення доступної та ефективної системи надання медичних послуг	3.2.1. Розширення інфраструктурної мережі охорони здоров'я на території громади	Здоров'я населення «+»
	3.4. Підвищення рівня безпеки проживання в громаді	3.4.1. Забезпечення правопорядку та публічної безпеки в громаді	Здоров'я населення «+»
	3.5. Покращення екологічного стану в громаді, відтворення та стале використання природних ресурсів	3.5.1. Створення умов для роздільного сортування сміття в громаді 3.5.2. Забезпечення первинної переробки твердих побутових відходів	Атмосферне повітря, земельні та водні ресурси, біорізноманіття і природоохоронні території, здоров'я населення «+»

Джерело: власні напрацювання

З наведених оцінок слідує, що короткострокові негативні впливи на стан атмосферного повітря (від викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел) ймовірно може спричинити реалізація 1-2 стратегічних цілей Стратегії.

Подібно 1-2 стратегічні цілі ДДП можуть ймовірно впливати на стан водних та земельних ресурсів в зв'язку з розвитком інженерної, транспортної інфраструктури, які можуть бути потенційними чинниками їх забруднення. При чому 1-2 стратегічні цілі можуть мати на них як негативний так і позитивний вплив,

Поруч з тим, потенційний негативний вплив на земельні ресурси можуть спричинити і завдання, скеровані на усунення шкоди завданої війною.

Як негативний так і позитивний вплив через управління відходами та на біорізноманіття і природоохоронні території можуть спричинити стратегічні цілі 1-2 та позитивний вплив на довкілля через поводження з відходами та на біорізноманіття і природоохоронні території може мати стратегічна ціль 3 Стратегії.

При цьому Стратегія не передбачає безпосередньо реалізацію завдань, які можуть спричинити негативний вплив на біорізноманіття та об'єкти ПЗФ. Проте ймовірність настання такого негативного впливу на біорізноманіття та території з природоохоронним статусом залежить від розташування територій реалізації завдань Стратегії, пов'язаних з відновленням та розбудовою транспортної та іншої інфраструктури, та їх наближенням до природоохоронних об'єктів і територій. Особливо важливо враховувати цей аспект під час виконання окремих завдань Стратегії, пов'язаних з усуненням наслідків повномасштабного

воєнного вторгнення РФ на територію України (наприклад, розмінуванням територій, відновленням зруйнованої інфраструктури тощо), які ймовірно можуть мати деякі незначні тимчасові короткострокові негативні впливи на ареали існування представників флори і фауни на суміжних територіях. Водночас окремі завдання Стратегії зорієнтовані на збереження, відновлення та охорону біорізноманіття та територій з природоохоронним статусом. З огляду на значну шкоду завдану, рослинному і тваринному світу, а також територіям з природоохоронним статусом в Україні внаслідок війни, реалізація цих завдань вкрай важлива.

На покращення умов життєдіяльності населення, в т.ч. через розвиток інженерної, дорожньо-транспортної інфраструктури, а також збереження здоров'я населення, скерована реалізація всіх цілей Стратегії, хоча можуть бути і тимчасові негативні впливи на довкілля. Проте, за умови дотримання встановлених екологічних нормативів та санітарних норм та правил, цей вплив буде зведено до мінімуму. А в середньо- та довгостроковій перспективі повинен проявитися позитивний вплив від їх реалізації.

Таким чином у результаті аналізу проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької ТГ, встановлено, що реалізація документа може мати як позитивні, так і негативні наслідки для довкілля та здоров'я населення.

Короткострокові наслідки (1 рік) очікуються через тимчасові негативні впливи під час будівельних робіт, зокрема підвищення рівня шуму, пилу, локальне погіршення якості повітря та підвищення навантаження на інфраструктуру.

Середньострокові наслідки (3–5 років) очікуються через покращення стану інженерної інфраструктури, зменшення втрат води, розвиток озеленення, зниження навантаження на полігон ПВ завдяки запровадженню сортування.

Довгострокові наслідки (10–15 років) спостерігатимуться через стабілізацію екологічної ситуації, покращення якості повітря, підвищення адаптивності до змін клімату, зменшення загроз для здоров'я населення, сталий розвиток територій.

Постійні та тимчасові позитивні наслідки спостерігатимуться через збереження об'єктів культурної спадщини, модернізацію інфраструктури водопостачання та водовідведення, стабільну систему поводження з відходами.

Тимчасові негативні наслідки (шум, викиди забруднюючих речовин, погіршення транспортної доступності на період реалізації окремих проектів, зниження доступу до деяких громадських послуг) спостерігатимуться через проекти будівництва та реконструкції.

Позитивні наслідки спостерігатимуться через покращення якості питної води, впровадження екологічно чистого транспорту, підвищення енергоефективності, розвиток зелених зон, зменшення обсягів викидів і скидів, адаптації до змін клімату.

Негативні - через ризик ущільнення забудови, тиск на прибережні території, порушення природного дренажу, можливе фрагментування середовищ існування диких видів рослин і тварин у разі недостатньо збалансованого просторового планування.

Вторинні наслідки проявлятимуться внаслідок впровадження нових транспортних маршрутів через вторинне зростання інтенсивності руху, а отже – повторного навантаження на повітря.

Урбанізація та зростання туристичної активності можуть викликати підвищене рекреаційне навантаження на природні території.

Запровадження електронного врядування та цифровізації – вторинний ефект у вигляді зменшення потреби у фізичному переміщенні населення, а отже – скорочення транспортних викидів.

Кумулятивні та синергічні наслідки очікуються внаслідок поєднання заходів з реконструкції транспортної мережі, модернізації систем ЖКГ, оновлення тепломереж і переходу на альтернативні джерела енергії – це може суттєво зменшити загальне навантаження на атмосферне повітря.

Синергічні ефекти можуть виникнути у разі одночасного впровадження заходів з озеленення, покращення рекреаційних просторів та просування сталого туризму – разом вони сприятимуть зміцненню здоров'я населення, поліпшенню мікроклімату та посиленню екосистемних послуг.

Довготривалі наслідки (до 50–100 років) можуть настати за умови впровадження всіх заходів Стратегії, внаслідок чого можна очікувати довготривале покращення екологічної ситуації, зменшення вразливості громади до кліматичних загроз, підвищення якості життя населення, збільшення природоохоронної цінності територій.

Разом із тим, недостатня екологічна інтеграція при реалізації заходів може призвести до знищення ландшафтів і деградації окремих природних територій у віддаленій перспективі.

Для мінімізації ризиків рекомендовано враховувати принципи екологічної збалансованості під час прийняття управлінських рішень на всіх етапах реалізації Стратегії.

Стратегія не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки. Водночас завдання Стратегії скеровані на підвищення значення екологічної складової в процесі розвитку інфраструктури, а також зорієнтовані на впровадження європейських стандартів стану довкілля.

Водночас прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних заходів з реалізації ДДП досить складно (так само, як і навпаки, довести відсутність такого зв'язку), оскільки, вплив на здоров'я часто неспецифічний і носить опосередкований характер, має пролонгований прояв, характеризується наявністю часового лагу між моментом виникнення та проявом наслідків. Можуть спостерігатися кумулятивні ефекти, пов'язані з декількома видами господарської діяльності. Так, наприклад, захворювання дихальної системи можуть бути наслідками впливу як об'єктів житлово-комунального господарства чи транспорту, так і шкідливих звичок людини, на кшталт, паління цигарок.

Змін клімату і мікроклімату в результаті реалізації проекту Стратегії не буде, оскільки нема причин, які їх спричиняють, а стратегічні цілі спрямовані на покращення екологічної ситуації.

Особливості кліматичних умов, які сприяють зростанню інтенсивності впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, також відсутні.

В результаті реалізації проекту Стратегії стан довкілля та умови життєдіяльності населення, стан його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу, не погіршаться, а, можливо, покращаться, з огляду на врахування екологічної складової в соціальному та економічному аспектах розвитку громади.

Відтак, реалізація проекту Стратегії не супроводжуватиметься появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація усіх оперативних цілей проекту Стратегії сприятиме покращенню екологічної ситуації в Кароліно-Бугазькій територіальній громаді.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проекту документа державного планування

Реалізація проекту Стратегії передбачає виконання заходів та проектів, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією та раціональним використанням природних ресурсів, виконання яких - невід'ємна складова при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища. Проте під час виконання запланованих заходів та проектів можливе виникнення деяких негативних наслідків.

Серед завдань проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської ТГ до 2027 року не передбачені такі, які могли б напряду спричинити значний негативний вплив на довкілля. З тим, серед переліку завдань є такі, реалізації яким варто приділити більшу увагу з точки зору врахування екологічних вимог і критеріїв.

Про те спричинити негативний вплив на довкілля можуть операційні цілі:

- 1.2. Створення умов для зменшення міграції та відтоку робочої сили;
- 1.3. Залучення інвестицій;
- 2.1. Забезпечення розвитку житлового фонду громади;
- 2.2. Забезпечення доступних і якісних житлово-комунальних послуг для населення;
- 3.1. Забезпечення доступної і якісної освіти на всіх рівнях;
- 3.2. Забезпечення доступної і якісної освіти на всіх рівнях.

Рекомендації щодо реалізації окремих завдань цих операційних цілей у найбільш екологічно дружній спосіб, щоб не допустити негативного впливу на довкілля, наведені в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1. Рекомендації щодо реалізації окремих завдань проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької ТГ до 2027 року

Завдання	Рекомендації щодо реалізації
Операційна ціль 1.2. Створення умов для зменшення міграції та відтоку робочої сили	
1.2.1. Створення нових робочих місць 1.2.2. Підтримка і розвиток місцевого підприємництва, в т.ч. серед молоді та жінок	При створенні робочих місць та розвитку місцевого підприємництва необхідно передбачити врахування екологічних питань під час поточної діяльності. Зокрема, щоб: 1) таке підприємництво здійснювалося на засадах «зеленого офісу», 2) до переліку супроводжуючих послуг, що будуть ними надаватися такими підприємцями, включити консультування зі зменшення впливу на довкілля від веденої діяльності, 3) під час підтримки реципієнтів пріоритет мають мати екологічно-дружні суб'єкти. Реорганізація структурних підрозділів контролюючих органів в галузі охорони довкілля на сьогодні мінімізувала можливість здійснювати даний вид діяльності, тому необхідно створити відповідні умови на рівні ТГ.
Операційна ціль 1.3. Залучення інвестицій	
1.3.1. Створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності 1.3.2. Напрацювання інвестиційних паспортів, переліку актуальних інвестиційних проектів, мапи привабливих для інвестування ділянок і об'єктів тощо	Підготовка інвестиційних продуктів та сприяння залученню інвестицій має відбуватись із врахуванням можливостей щодо залучення інвестицій до екологічно дружніх видів підприємницької діяльності (діяльність, пов'язана з виробництвом та реалізацією екологічних товарів та послуг, під час виробництва та надання яких застосовуються екологічно-конструктивні методи та технології). Підготовку інвестиційних продуктів доцільно проводити з наданням переваги екологічно безпечним проектам, а також з врахуванням можливих негативних наслідків від початку ведення відповідної економічної діяльності.

Операційна ціль 2.1. Забезпечення розвитку житлового фонду громади	
2.1.1.Розбудова житлової інфраструктури громади	Під час розбудови житлової інфраструктури громади у сільській місцевості рекомендується всебічно контролювати і не допускати збільшення навантаження на підземні і поверхневі водні ресурси. Необхідно забезпечити дотримання санітарно-гігієнічних вимог до якості води, що використовується для потреб питного водопостачання та приготування їжі сільським населенням, та для стічних вод, що відводяться з населених пунктів. Для водовідведення необхідно забезпечити впровадження сучасних механізмів очистки стічних вод, запобігти скиданню недостатньо очищених стічних вод у водні об'єкти. При виконанні даного завдання особливу увагу необхідно приділити дотриманню екологічних вимог під час розробки будівельної документації населених пунктів
Операційна ціль 2.2. Забезпечення доступних і якісних житлово-комунальних послуг для населення	
2.2.1.Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водопостачання	Під час відновлення, модернізації та розвитку об'єктів централізованого водопостачання та водовідведення у сільській місцевості рекомендується всебічно контролювати і не допускати збільшення навантаження на підземні і поверхневі водні ресурси. Необхідно забезпечити дотримання санітарно-гігієнічних вимог до якості води, що використовується для потреб питного водопостачання та приготування їжі сільським населенням, та для стічних вод, що відводяться з населених пунктів. Для водовідведення необхідно забезпечити впровадження сучасних механізмів очистки стічних вод, запобігти скиданню недостатньо очищених стічних вод у водні об'єкти.
2.2.2.Відновлення, модернізація та розвиток об'єктів централізованого водовідведення	
2.2.3.Забезпечення сучасною спецтехнікою комунальних підприємств для ефективної діяльності	
Операційна ціль 3.1. Забезпечення доступної і якісної освіти на всіх рівнях	
3.1.1.Проведення реконструкції закладів дошкільної освіти з забезпеченням цивільного захисту	Під час реконструкції закладів дошкільної та загальної середньої освіти з необхідною інфраструктурою у сільській місцевості рекомендується всебічно контролювати і не допускати збільшення навантаження на підземні і поверхневі водні ресурси. Необхідно забезпечити дотримання санітарно-гігієнічних вимог до якості води, що використовується для потреб питного водопостачання, та для стічних вод, що відводяться.
3.1.2.Проведення реконструкції закладів загальної середньої освіти з необхідною інфраструктурою для задоволення потреб учнів	
Операційна ціль 3.2. Забезпечення доступної і якісної освіти на всіх рівнях	
3.2.1.Розширення інфраструктурної мережі охорони здоров'я на території громади	Під час розширення інфраструктурної мережі охорони здоров'я громади у сільській місцевості рекомендується всебічно контролювати і не допускати збільшення навантаження на підземні і поверхневі водні ресурси. Необхідно забезпечити дотримання санітарно-гігієнічних вимог до якості води, що використовується для потреб питного водопостачання, та для стічних вод, що відводяться.

Джерело: власні напрацювання

Таблиця 7.1 відображає невичерпний перелік рекомендацій, які можна застосувати під час реалізації проекту Стратегії для поліпшення її екологічної збалансованості на рівні завдань.

Так, для зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання Стратегії пропонується реалізація комплексу заходів в розрізі компонентів довкілля. Зокрема:

Атмосферне повітря і клімат. Для зменшення впливу викидів шкідливих речовин (у т.ч. генерованих автомобільним транспортом) в атмосферу на якість повітря та клімат, доцільно:

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

створювати зелені насадження обабіч автошляхів при реалізації операційної цілі «2.3.Модернізація та розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури і транспортного сполучення»; стимулювати заходи з підвищення енергетичної ефективності і енергозбереження в громаді при реалізації завдання «2.2.4. Проведення модернізації системи теплозабезпечення з підвищенням енергоефективності».

Водні ресурси. Для забезпечення екологічної безпеки водних ресурсів у громаді та запобігання потрапляння стічних вод житлово-комунального господарства у ґрунт та поверхневі води необхідно:

здійснювати постійний моніторинг та контроль за дотриманням норм водоохоронного законодавства при реалізації операційної цілі «2.2. Забезпечення доступних і якісних житлово-комунальних послуг для населення»;

Земельні ресурси. Для запобігання забрудненню ґрунтів та зниженню їхньої родючості слід:

здійснювати рекультивацію земель сільськогосподарського призначення, які зазнали негативного екологічного впливу;

проводити інженерно-технічні, агролісомеліораційні та ґрунтозахисні заходи;

створювати лісові захисні насадження на еродованих землях, вздовж водних об'єктів та полезахисних смуг;

здійснювати масово-роз'яснювальну роботу для попередження підпалів сухою та незаконної вирубки захисних насаджень;

здійснювати ліквідацію аварійних, фаутичних дерев та сухою;

проводити висадку саджанців дерев і квітів, розбивку клумб, квітників тощо в громадських місцях;

своєчасно викошувати узбіччя, зони зелених насаджень, парків, скверів, місць загального користування.

Управління відходами. Для запобігання забрудненню території громади ПВ, у т. ч. появи несанкціонованих сміттєзвалищ, необхідно:

регулярно провадити моніторинг появи стихійних сміттєзвалищ в місцях скупчення населення (громадські простори, осередки дозвілля та рекреації) та своєчасно їх ліквідовувати;

активізувати роботу комунального підприємства з укладення договорів з домогосподарствами на вивезення ПВ;

посилити просвітницьку діяльність щодо екологічної культури місцевих мешканців не лише серед дітей, але й серед осіб зрілого віку.

Окрім зазначеного, доцільно в перспективі налагодити співпрацю громадських організацій та органів місцевого самоврядування громади з міжнародними організаціями та фондами, що співфінансують проекти у сферах екології та охорони довкілля, залучити бізнес до реалізації місцевих екологічних програм і проектів.

Структура цілей проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року відповідає стратегії економічного зростання. З тим, одним з важливих етапів екологічного оцінювання в процесі впровадження проекту Стратегії повинна бути окрема оцінка передбачених нею проектів з точки зору ймовірного негативного впливу на довкілля від впровадження кожного конкретного заходу, а також їх кумулятивного впливу.

Переважна більшість рекомендацій експертів з проведення СЕО проекту Стратегії для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків її виконання були враховані під час підготовки заходів з реалізації оперативних цілей проекту Стратегії. На всіх етапах реалізації проекту Стратегії заплановані рішення повинні здійснюватися у відповідності до норм і правил охорони навколишнього середовища і вимог екологічної безпеки, в т.ч. ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про охорону атмосферного повітря», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний

фонд України», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про затвердження державних санітарних правил та норм захисту населення від впливу електромагнітного випромінювання», Водного кодексу України, Земельного кодексу України та інших законів та нормативно-законодавчих актів.

Проект Стратегії розроблений з урахуванням постанови КМУ № 816 від 4 серпня 2023 року «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів», наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 79 від 31 березня 2016 року «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України за № 632/28762 від 26 квітня 2016 року.

Враховуючи результати аналізу, можна зробити висновок, що проект Стратегії не суперечить цілям екологічної політики, встановленим на національному рівні, та головним пріоритетам регіонального рівня; враховує більшість з них і пропонує комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у т.ч. будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)

Проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької громади розроблений на довгостроковий період і є плановим документом.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації проекту Стратегії вказує на те, що її реалізація негативно не вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття.

Під час підготовки Звіту про СЕО визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля.

У контексті СЕО проекту Стратегії розглядалися песимістичний, базовий та оптимістичний сценарії розвитку. За песимістичним сценарієм проект Стратегії не затверджується та більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Припущення песимістичного сценарію зосереджені на невдачах у досягненні економічної спроможності, проблемах з розвитком інфраструктури та погіршенні якості життя в громаді. Відсутність інвестицій і недостатній розвиток підприємництва призведуть до економічного занепаду громади, збільшуючи її залежність від дотацій та обмежуючи можливості для економічного зростання. Затримки в модернізації інфраструктури та недостатнє фінансування проєктів з ремонту та будівництва об'єктів призведуть до зниження якості комунальних послуг, погіршення стану доріг та недостатнього благоустрою. Застаріла інфраструктура і недофінансовані комунальні служби створять умови для погіршення життя мешканців і збільшення соціальних проблем.

У сфері забезпечення якісних умов життя відсутність ефективних освітніх і медичних послуг, а також обмежені можливості для фізичної активності та культурного розвитку, посилять соціальні нерівності і зниження рівня життя. Відтік молоді, старіння населення та соціальна напруга сприятимуть зростанню проблем, таких як поширення шкідливих звичок та збільшення соціальної роз'єднаності.

Тому песимістичний сценарій призведе до занепаду економічної і соціальної інфраструктури громади, погіршення умов життя мешканців і зменшення їхнього добробуту. Таким чином, навіть за несприятливих умов, громада повинна активно реалізовувати найбільш нагальні проєкти стратегії розвитку, щоб підтримувати свою життєздатність і забезпечувати мінімально необхідний рівень функціонування та підтримання якості життя мешканців.

Натомість інші два сценарії можливого розвитку громади, - базовий та оптимістичний, які є описом послідовності подій від теперішнього до майбутнього стану розвитку громади, ґрунтуються на стримано-оптимістичних припущеннях розвитку.

Припущення базового сценарію зосереджені на частковому досягненні економічної спроможності, певному прогресі в розвитку інфраструктури та забезпеченні відносно стабільної якості життя в громаді.

Попри зниження економічної активності бізнесу, він все ж адаптується до поточних умов і поступово розвивається, створюючи нові робочі місця і зберігаючи наявні. У сфері інфраструктури спостерігається поступове покращення умов проживання мешканців. Незважаючи на обмежені ресурси, громада поступово модернізує свою інфраструктуру, покращує комунальні послуги і зберігає культурну та історичну спадщину. У сфері забезпечення якості життя та розвитку населення, значний прогрес досягнуто в освіті та наданні медичних послуг, що дозволяє посилювати сильні сторони громади, та підвищувати громадську свідомість та соціокультурну активність населення. Проте існують ризики,

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

пов'язані зі старінням населення, депопуляцією та незадовільним ментальним станом мешканців, що вимагають уваги.

Тому у базовому сценарії, попри певні виклики, громада демонструє здатність підтримувати стабільний рівень розвитку. Ресурси й зусилля спрямовуються не лише на збереження та відновлення наявного, але й на поступове впровадження нових ініціатив. Проте для цього важливо безперервно працювати над реалізацією найважливіших проєктів.

Припущення оптимістичного сценарію зосереджені на досягненні високого рівня економічної спроможності, розвиненої інфраструктури та високих стандартів якості життя в громаді. Зростання інвестиційної привабливості та успішний розвиток підприємництва створять економічну незалежність громади, що призведе до значних економічних успіхів. Завдяки реалізації проєктів модернізації інфраструктури, включаючи вдосконалення комунальних мереж, будівництво нових об'єктів та покращення благоустрою, громада отримає сучасну та надійну інфраструктуру, що відповідає міжнародним стандартам. Одночасно, забезпечення високих стандартів якості життя через доступну освіту, ефективну медичну допомогу, розвинену спортивну інфраструктуру, розвинену сферу управління відходами та адаптацію до зміни клімату покращить умови проживання мешканців, підвищить їхній комфорт і безпеку.

Реалізація цих цілей забезпечить стійкий розвиток громади, підвищення кадрової та професійної спроможності, а також процвітання місцевого бізнесу. Крім того, ці досягнення зменшать відтік населення, сповільнять його старіння та зроблять громаду привабливішою для проживання, забезпечуючи її динамічний розвиток та зростання якості життя.

В інтересах ефективного розвитку громади та підвищення якості життя її населення найсприятливішим варіантом буде затвердження оптимістичного сценарію розвитку. Стратегія поряд з економічними та соціальними цілями містить оперативну ціль «3.5.Покращення екологічного стану в громаді, відтворення та стале використання природних ресурсів», яка передбачає досягнення високих екологічних стандартів.

Це означає, що Стратегія не потребує альтернативних цілей та пріоритетів, а також альтернативних варіантів розвитку.

В інтересах ефективного розвитку ТГ та підвищення якості життя її населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованого варіанту Стратегії.

8.1. Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні

Слід зазначити, що упродовж останнього десятиріччя СЕО застосовується у багатьох країнах світу. З 2001 р. Стратегічна екологічна оцінка стала обов'язковою для держав-членів Європейського Союзу. Застосування СЕО в ЄС регулюється «**Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище**».

Основні положення Директиви 2001/42/ЄС стали основою для підготовки **Протоколу про стратегічну екологічну оцінку** (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо). Протокол про СЕО забезпечив розвиток СЕО у порівнянні з Директивою 2001/42/ЄС. Зокрема, він додав оцінку законодавчих актів, приділив значну увагу впливу на здоров'я населення та процедурі участі громадянськості й консультацій із заінтересованими сторонами. Протокол про СЕО був ратифікований Верховною Радою України 01.07.2015 (№ 562-VIII).

До прийняття Закону «Про стратегічну екологічну оцінку» в Україні оцінка впливу господарської діяльності на довкілля забезпечувалась двома інструментами: оцінкою впливу на навколишнє середовище (ОВНС) та державною екологічною експертизою.

Проведення екологічної експертизи та ОВНС регулювалося законами України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991), «Про екологічну експертизу» (1995), «Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті» (1999) та Державними будівельними нормами України ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» (2004).

Державна екологічна експертиза та ОВНС були спрямовані переважно на оцінку впливу на довкілля конкретних проектів. Правда, Закон України «Про екологічну експертизу» (від 09 лютого 1995 р. № 45/95-ВР) відносив до об'єктів екологічної експертизи державні інвестиційні програми, проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства, проекти генеральних планів населених пунктів, схем районного планування тощо. Однак процедура такої експертизи не була чітко визначена.

Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.» № 2697-VIII від 28.02.2019 визначив засади нової екологічної політики України як частини реформ, що впроваджуються в процесі асоціації з ЄС. В цьому законі СЕО згадується в основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії.

У 2012 р. Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17.12.2012 № 659) затверджено «**Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)**». Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог «Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище».

Економічна частина «**Угоди про асоціацію між Україною та ЄС**», підписана 27 червня 2014 р., передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля. Мова йде про те, що мало бути впроваджено 26 Директив і 3 Регламенти ЄС, у т.ч. Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» ухвалений 20 березня 2018 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 16, ст. 138) є основою для проведення СЕО проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 р.

Законом визначено повноваження суб'єктів СЕО, порядок проведення такої оцінки, транскордонні консультації та інформування про затвердження ДДП та моніторинг його виконання. Зокрема, чітко прописано етапи проведення СЕО (стаття 9), а саме:

- 1) визначення обсягу СЕО;
- 2) складання звіту про СЕО;
- 3) проведення громадського обговорення та консультацій;
- 4) врахування звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій;
- 5) інформування про затвердження ДДП;
- 6) моніторинг наслідків виконання ДДП для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення.

Також закон визначає обсяг СЕО (ст. 10) та дає характеристику звіту про СЕО (ст. 11).

8.2. Методологія проведення СЕО проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року

Методологія СЕО проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року включала шість етапів:

Етап 1 – підготовчий

Ухвалення рішення про проведення СЕО. Рішення щодо проведення СЕО було прийнято Кароліно-Бугазькою сільською ТГ.

Визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях. СЕО передбачає необхідність проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я, для чого відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» відповідним територіальним підрозділам з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я Одеської області була забезпечена можливість надати зауваження та пропозиції до проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької громади та екологічного звіту з її СЕО.

Визначення кола заінтересованих сторін і необхідного ступеня залучення громадськості до участі та консультацій. Відповідно до Протоколу про СЕО для підвищення прозорості процесу СЕО, забезпечення можливості виявлення потенційного конфлікту цінностей різних соціальних груп, які потенційно можуть постраждати від погіршення стану довкілля, і тих, для кого збереження довкілля - одне з основних видів діяльності (науковці, представники громадських екологічних організацій, освітяни тощо), а також гарантії, що важливі для громадськості питання будуть розглянуті під час визначення сфери охоплення СЕО, проект Стратегії та екологічний звіт з СЕО були своєчасно доведені до їх відома.

Інформування громадськості. Вимоги щодо інформування громадськості сформульовані в ст. 5 «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція). Інформування громадськості - важлива складова на всіх етапах СЕО. На підготовчому етапі громадськість поінформовано про початок СЕО.

Етап 2 - визначення сфери охоплення СЕО

Визначення ключових регіональних екологічних проблем. Для зосередження СЕО на тих складових довкілля, які важливі для громади, виконаний огляд її екологічних проблем. Для визначення пріоритетності екологічних проблем громади з'ясовано:

1) Які проблеми найдавніші та найбільш значущі в громаді?

2) Які зміни відбуваються в довкіллі?

3) Яка історія та витоки цих проблем? Визначені головні екологічні проблеми громади на основі наявних аналітичних матеріалів.

Рейтинг цих проблем визначений шляхом експертного оцінювання.

Визначення просторових і часових меж оцінки. Просторовий масштаб оцінки охоплює природні, соціально-економічні, культурні ресурси громади та взаємозв'язки між ними, а також практику землекористування, на яку може потенційно вплинути будь-який з альтернативних сценаріїв, розроблених для громади.

Проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація включається до екологічного звіту. Згідно ст. 8 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» було оприлюднено Заяву про визначення обсягу СЕО проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької громади шляхом її спрямування до Єдиного реєстру СЕО Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України через Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема», що передбачено ст. 8 та пунктом 6 статті 10 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме: «Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації (відповідні підрозділи з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я) надають у письмовій формі свої зауваження і пропозиції до заяви про визначення обсягу СЕО у строк, що не перевищує 10 днів з дня отримання такої заяви. За відсутності письмових зауважень і пропозицій протягом зазначеного строку замовник самостійно визначає обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що має бути включена до звіту про СЕО».

Етап 3 - оцінка екологічної ситуації на території регіону

Збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників. Визначені складові довкілля, на яких зосереджено увагу СЕО. Визначені ключові показники, які характеризують стан складових довкілля і дозволяють прийняти рішення, оцінити зміни у довкіллі, зосередивши увагу на тих параметрах, які реагуватимуть на зміни і створюватимуть зворотній зв'язок, а також тих, моніторинг яких ефективний. Зібрана інформація дозволяє оцінити поточний стан довкілля.

Проведення аналізу трендів стану довкілля. Основою для початку СЕО є якісна оцінка екологічних проблем розвитку громади в минулому (з наголосом на головні тенденції та очікувані проблеми). Такий аналіз дозволяє оцінити альтернативи пропонованій стратегії розвитку громади, обумовлені об'єктивними тенденціями зміни стану довкілля.

Етап 4 - проведення СЕО (оцінка запропонованих заходів щодо впливу на довкілля та відповідність національним цілям і екологічним програмам та планам громади)

Оцінка ступеню врахування національних цілей та екологічних програм і планів в стратегічних цілях Стратегії. Оцінено ступінь врахування екологічних національних цілей та програм і планів громади в рамках запропонованої стратегії її розвитку. Для цього використано екологічне законодавство, стратегічні документи національної екологічної політики, ДДП та екологічні програми та плани громади.

Визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру. У громаді присутні як антропогенні, так і природні чинники змін, до яких відносять також політику громади та управлінські дії. Зміни екологічної ситуації в громаді обумовлені синергетичною взаємодією економічних, адміністративних, демографічних і соціально-культурних чинників, а також рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, науки і технологій. Чинниками змін у громаді є розширення та скорочення галузей економіки (енергетики, сільського господарства, переробної промисловості, лісового господарства тощо); зміна моделей селищного та сільського розвитку; розширення або звуження взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом і громадськими організаціями; зміни чисельності населення в громаді; зміни у практиці землекористування тощо. Виокремлено чинники рівня громади і чинники, пов'язані з національними, міжнародними та глобальними впливами. Чинники більш високого (надрегіонального) рівня пов'язані з національною політикою та міжнародними угодами, спрямованими, на збалансований розвиток, збереження біорізноманіття, протидію зміні клімату.

Оцінка впливу Стратегії на складові довкілля. Для конкретних цілей проекту Стратегії, що мають територіальну прив'язку, оцінено їх вплив на складові довкілля (на атмосферне повітря, воду, ґрунти, природні ресурси, флору і фауну). Для заходів проекту Стратегії, для яких неможливо чітко визначити територіальну прив'язку, оцінка впливу проекту Стратегії ґрунтується на експертній оцінці. При цьому оцінені прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Оцінки впливу проекту Стратегії на стан здоров'я та добробут населення. Для конкретних заходів проекту Стратегії, що мають територіальну прив'язку, оцінений їх вплив на стан здоров'я та добробут населення (небезпека для здоров'я населення, соціально-економічні наслідки, управління відходами, транспорт, розвиток інфраструктури, естетичні характеристики території, використання ландшафтів для рекреаційних цілей тощо). Для заходів проекту Стратегії, для яких неможливо чітко визначити територіальну прив'язку, вплив проекту Стратегії ґрунтується на експертній оцінці експертів з СЕО. При цьому оцінені прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Етап 5 - розробка документації з СЕО та її передача на затвердження

Підготовка звіту з СЕО результатів реалізації проекту Стратегії. В екологічному звіті відображені всі етапи СЕО. На основі проведеного аналізу результатів реалізації проекту Стратегії визначені їх потенційні негативні впливи на довкілля та здоров'я населення.

Обговорення документації, збір і врахування пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості. Для ознайомлення громадськості з результатами СЕО та збору пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості до проекту Стратегії зацікавленим органам влади оприлюднено для оцінки правильності організації СЕО та якості документації з СЕО проект Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької громади до 2027 р. та звіт з її СЕО.

Зміст звіту про СЕО визначався вмістом та характером пропозицій, сформованих у ході розроблення проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року з урахуванням сучасних знань і методів оцінювання.

З огляду на стратегічний характер Звіту про СЕО проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 р. як ДДП, ключове значення у його виконанні мали методи стратегічного аналізу. Насамперед доречним виявилось застосування аналізу контексту стратегічного планування, що передбачає встановлення зв'язків з іншими документами державного планування. Відповідність пропозицій проекту загальним цілям

охорони довкілля та забезпечення безпечного для здоров'я населення середовища існування дозволило встановити застосування цільового аналізу при проведенні СЕО.

Також проведено аналіз та оцінку ймовірних наслідків виконання цілей як на окремі компоненти довкілля (ґрунти, поверхневі та підземні водні ресурси, атмосферне повітря, рослинний і тваринний світ), так і на комплексні умови території – стан довкілля, збереження біорізноманіття, раціональність використання наявних ресурсів, розвиток природних процесів, а також вплив на здоров'я населення.

Оцінка кумулятивних ефектів дозволила оцінити як сукупний (кумулятивний), так і накладений (синергійний) вплив минулих, поточних та проектних чинників.

Для здійснення СЕО був обраний метод експертних оцінок, суть якого полягає у визначенні майбутнього на основі думок кваліфікованих спеціалістів-експертів, та метод екстраполяції, оскільки цей метод полягає в перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє і ґрунтується на вивченні кількісних і якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювались:

збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників;

визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;

проведення оцінки потенційного впливу цілей на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану навколишнього середовища були використані статистичні та офіційні дані обласних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах охорони навколишнього природного середовища та охорони здоров'я. Окрім того, були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на національному та регіональному рівнях.

Особливе значення для аналізу та моделювання просторового розвитку відіграють геопросторові дані з чіткою географічною прив'язкою. Більшість таких даних застарілі та зберігаються у паперовому форматі, що унеможливляє їх застосування для виконання поточного аналізу та прогнозування розвитку громади. Це стосується як інформації щодо природних умов та ресурсів, розвитку небезпечних природних процесів, так і структури землекористування та територій зі встановленим режимом використання (природоохоронні території, зони санітарної охорони, охоронні зони, санітарно-захисні зони тощо).

З тим важливим етапом екологічного оцінювання в процесі впровадження проекту Стратегії є розробка Плану її реалізації на 2024-2027 роки та розгляд передбачених ним проектів з точки зору ймовірного негативного впливу на довкілля від впровадження кожного конкретного заходу, а також їх кумулятивного впливу. Тому однією з рекомендацій СЕО є виконання стратегічної екологічної оцінки Плану реалізації проекту Стратегії на 2024-2027 рр.

Участь громадськості - один з ключових принципів СЕО. Участь громадськості та інших зацікавлених сторін в СЕО - гарантія запобігання можливостям прийняття органами влади таких стратегічних рішень, які можуть обмежити екологічні права та інтереси громадян.

Згідно «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція), Протоколу про СЕО та Директиви ЄС про СЕО **«Громадськість»** – це одна або більше фізичних або юридичних осіб і, згідно з національним законодавством або практикою, їхні об'єднання, організації або групи». Орхуська конвенція визначає **зацікавлену громадськість** як «громадськість, на яку справляє або може справити вплив на процес прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища, або яка має зацікавленість в цьому процесі; для цілей даного визначення недержавні організації, які сприяють охороні довкілля та відповідають вимогам національного законодавства, вважаються такими, що мають зацікавленість» (ст. 2.5).

Протокол про SEO вимагає забезпечення своєчасних і ефективних можливостей для участі громадськості в SEO планів і програм, коли ще можливий вибір будь-якого з варіантів (ст. 8.1). Проект плану або програми, а також екологічний звіт повинні бути своєчасно доведені до відома громадськості (ст. 8.2). Необхідно виявити **зацікавлену громадськість**, у т.ч. відповідні неурядові організації (ст. 8.3). Саме зацікавленій громадськості повинна бути надана можливість висловити свою думку щодо проекту плану або програми, а також щодо екологічного звіту в розумні терміни (ст. 8.4).

При проведенні SEO проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року участь громадськості забезпечена через оприлюднення проекту Стратегії з її SEO.

Розробка остаточного проекту документації з SEO та передача Кароліно-Бугазькій сільській раді для розгляду та ухвалення. Розробники SEO забезпечують врахування в екологічному звіті з SEO рекомендації зацікавлених органів влади та громадськості (громадських організацій). Невраховані рекомендації також відображаються в документації з SEO з поясненням причин неврахування. Екологічний звіт, розроблений в процесі SEO, передається Кароліно-Бугазькій сільській раді для розгляду та ухвалення в якості політики розвитку громади.

Забезпечення доступу громадськості до розробленої документації. Розроблена документація з SEO розміщується на веб-сайті Кароліно-Бугазької сільської ради поряд із затвердженим проектом Стратегії її розвитку та в Єдиному реєстрі SEO Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

Етап 6 - моніторинг фактичного впливу впровадження проекту Стратегії на довкілля

Створення системи моніторингу та оцінки впливу проекту Стратегії на довкілля. Документація з SEO містить пропозиції щодо організації системи моніторингу впливу впровадження проекту Стратегії на довкілля. Ця система враховує той факт, що планування розвитку громади процес поступовий і залежить від розробки та схвалення проекту Стратегії, відбору проектів і програм з її реалізації, моніторингу фактичного впливу та запуску нового циклу планування. SEO - складова всіх етапів планування. В зв'язку з цим хід реалізації проекту Стратегії має контролюватися з врахуванням:

1) показників, які характеризують виконання природоохоронних заходів під час реалізації проекту Стратегії;

2) результатів ОВД окремих проектів, які виконуватимуться в рамках проекту Стратегії.

Результати такого моніторингу необхідно враховувати під час оновлення проекту Стратегії або підготовки нових стратегічних документів.

Утворення робочого органу з моніторингу впливу проекту Стратегії на довкілля. Для моніторингу впливу проекту Стратегії на довкілля має бути створений робочий орган, який може функціонувати у складі робочої групи з моніторингу виконання проекту Стратегії. До його складу можуть увійти автори-виконавці та експерти з SEO, а також представники громадськості. Робочий орган з моніторингу має забезпечити доступ громадськості та органів влади до результатів моніторингу.

Ускладнення. У ході SEO було виявлено низку обмежень, зокрема:

- ☐ недостатність детальної просторової інформації про природоохоронні території та стан окремих екосистем на рівні громади;
- ☐ відсутність локальних індикаторів моніторингу стану довкілля, які дозволили б оцінити ефективність заходів у динаміці;
- ☐ обмеженість технічних засобів та ресурсів для моделювання кумулятивних впливів, зокрема у сферах впливу на ґрунти, кліматичні ризики та біорізноманіття.

Зокрема, як зазначено в доповіді про стан навколишнього природного середовища Одеської області у 2024 році, у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України згідно положення пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

документів у період дії воєнного стану та стану війни» від 03.03.2002 № 2115-IX фізичним особам, фізичним особам-підприємцям, юридичним особам під час воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення надано право не подавати статистичну звітність. Враховуючи зазначене, частина респондентів скористалася правом і не в повному обсязі подавала до органів державної статистики статистичні звіти, що негативно вплинуло на репрезентативність статистичних даних та не уможливило формування повної та об'єктивної статистичної інформації.

Незважаючи на ці складнощі, оцінку було здійснено на основі наявних даних та з урахуванням принципу обережності.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту ДДП для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення

Обов'язковою складовою процесу виконання ДДП є здійснення моніторингу наслідків його виконання для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення, а також для своєчасного вжиття заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірних негативних наслідків виконання ДДП, а в разі виявлення непередбачених звіт про СЕО негативних наслідків, - вжиття заходів для їх усунення.

Моніторинг проводиться згідно з Порядком здійснення моніторингу наслідків виконання ДДП для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення (затвердженим Постановою КМУ від 16.12.2020 № 1272). Відповідно до пункту 5 зазначеного Порядку для забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля визначено:

1. Зміст заходів для здійснення моніторингу та строки їх виконання. Моніторинг фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я під час реалізації Проекту Стратегії буде здійснюватися структурним підрозділом Кароліно-Бугазької сільської ради, який визначатиме перелік індикаторів, забезпечить доступ до вихідних даних та результатів моніторингу.

Для проведення моніторингу будуть виконуватися наступні заходи:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників, зокрема визначених для оцінки досягнення Цілей сталого розвитку України до 2030 року (затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722), порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників проводитиметься аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів, визначених Проектом Стратегії);
- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників проводитиметься аналіз зв'язку з реалізацією заходів, передбачених Проектом Стратегії).

Здійснення цих заходів забезпечуватиме можливість:

- виявлення наслідків виконання Проекту Стратегії для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три-п'ять, 10-15 років, 50-100 років відповідно), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;
- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням Проекту Стратегії;
- виявлення непередбачених звіт про СЕО негативних наслідків виконання Проекту Стратегії для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення.

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, враховують специфіку Проекту Стратегії, період її реалізації та необхідність здійснення моніторингу на різних стадіях виконання визначених в ній завдань. Водночас вплив на довкілля проектів та заходів, скерованих на досягнення цілей Проекту Стратегії, виконання яких передбачає проведення СЕО відповідно до ЗУ «Про стратегічну екологічну оцінку», будуть моніторитися окремо під час їх реалізації та після їх завершення.

2. Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та їх цільові значення відповідно до кожного з визначених у звіті про СЕО наслідків виконання ДДП для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення. Моніторинг наслідків виконання Проекту Стратегії для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення, базується на відстеженні певних показників (індикаторів) в розрізі компонентів довкілля (таблиця 9.1).

Таблиця 9.1. Екологічні індикатори моніторингу виконання проекту Стратегії

№ з/п	Індикатор	Операцій-на ціль	Наявність моніторингових даних
Забруднення атмосферного повітря			
1.	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, тис. т	1.2 2.2	+
2.	Викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення по регіонах громади, тис.т	2.3	+
Водні ресурси			
3.	Забрано води з природних водних об'єктів, млн. м ³	2.1 2.2	+
4.	Спожито свіжої води, млн. м ³	2.1 2.2	+
5.	У поверхневі води скинуто стічних вод, млн. м ³	2.1 2.2	+
6.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водопостачання, %	2.1 2.2	+
7.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водовідведення, %	2.1 2.2	+
Біорізноманіття			
8.	Площа зелених насаджень, тис. м ²	2.4	+
9.	Площа лісів, га	2.4	+
10.	Відсоток заповідності території громади, %	2.4	+
Земельні ресурси			
11.	Площа деградованих земель, га	2.4	+
12.	Площа земель, що зазнають підтоплення, км ²	2.4	+
Енергетика			
13.	Річний обсяг споживання електричної енергії в громаді, млн. кВт. год.	2.1 2.2	+
14.	Річний обсяг споживання електричної енергії населенням, млн. кВт. год.	2.1 2.2	+
15.	Річний обсяг споживання природного газу населенням, млн. м ³	2.1 2.2	+
Відходи			
16.	Річний обсяг утворення ПВ на території громади, тис. т	2.1 2.2 3.5	+
17.	Обсяг видалених відходів, тис. т	2.1 2.2 3.5	+
18.	Частка використання відходів як вторинної сировини, %	2.1 2.2 3.5	+
19.	Охоплення населення послугами зі збирання ТПВ	2.1 2.2 3.5	+
Громадське здоров'я			
20.	Народжуваність	3.2	+
21.	Загальна смертність	3.2	+
22.	Природний приріст (скорочення)	3.2	+
23.	Смертність дітей до 1 року на 1000 народжених живими	3.2	+
24.	Захворюваність населення громади за віковими категоріями	3.2	+
25.	Поширеність хвороб за класами	3.2	+
Інші показники			
26.	Кількість екологічних публікацій та соціальної реклами природоохоронного спрямування, поширених в ЗМІ	1.1 1.3	+
27.	Кількість проектів екологічного спрямування вирішення спільних проблем територіальних громад	1.1 1.3	+

Джерело: власні напрацювання

Перелік показників (індикаторів) для здійснення моніторингу Проекту змін до Стратегії орієнтований (невичерпний) і, за потреби, може бути змінений (зменшений або доповнений).

3. Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення. Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Проекту Стратегії вказує на те, що її реалізація позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, здоров'я населення тощо.

Водночас під час виконання ДДП в результаті моніторингу реалізації його цілей можуть бути виявлені впливи на довкілля, у т.ч. на здоров'я населення, які матимуть прямі наслідки на стан навколишнього середовища, умови життєдіяльності та здоров'я населення. У такому разі перелік індикаторів для моніторингу наслідків виконання ДДП для довкілля, в т.ч. здоров'я населення, доповнюється відповідними індикаторами, які дозволять об'єктивно оцінити та відстежити зміни.

4. Методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати. Під час реалізації Проекту Стратегії відстежуватимуться екологічні загрози для довкілля шляхом спостережень та збору наявних статистичних та звітних даних про стан довкілля, про наслідки для довкілля та здоров'я населення, які виникатимуть в результаті реалізації передбачених Проектом Стратегії та заходів, скерованих на досягнення стратегічних цілей та бачення Проекту Стратегії. Отримані показники аналізуватимуться та об'єктивно оцінюватимуться шляхом порівняння наявних значень з нормативними (встановленими нормативно-правовими актами) та/або з цільовими значеннями.

5. Періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями. Відповідно статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання ДДП, у т.ч. для здоров'я населення, оприлюднюватиме один раз на рік Кароліно-Бугазька сільська рада на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вноситиме до Єдиного реєстру СЕО та у разі виявлення непередбачених звітом про СЕО негативних наслідків для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення, вживатиме заходів для їх усунення.

6. Засоби і способи виявлення наслідків для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання ДДП, не передбачених звітом про СЕО, включають:

порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про вплив реалізації ДДП на довкілля, в т.ч. здоров'я населення;

отримання інформації, що використовуватиметься для удосконалення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);

перевірка дотримання екологічних норм, встановлених відповідними органами влади;

відстеження процесу виконання ДДП відповідно до ухвалених в ньому цілей та завдань, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків для довкілля, в т.ч. здоров'я населення.

У разі виявлення відхилень від нормативних показників складових довкілля, виконуватиметься аналіз захворюваності населення громади з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, використовуючи в т.ч. статистичні дані.

У разі, коли під час здійснення моніторингу виявлятимуться непередбачені звітом про СЕО негативні наслідки реалізації проекту Стратегії для довкілля, у т.ч. для здоров'я мешканців громади, Кароліно-Бугазька сільська рада вживатиме заходів для їх усунення, а також розглядатиме пропозиції щодо внесення змін до Стратегії для запобігання подібним негативним наслідкам у майбутньому. У разі внесення суттєвих змін до Стратегії, вони підлягатимуть СЕО.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади Одеської області до 2027 року

Кароліно-Бугазька сільська рада протягом 5-и робочих днів з дня затвердження Проекту Стратегії розміщує на своєму офіційному веб-сайті та в Єдиному реєстрі СЕО Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України затверджений Проект Стратегії, рішення про її затвердження, заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Проекту Стратегії, і письмово повідомляє про це орган, зазначений у статті 6 ЗУ «Про стратегічну екологічну оцінку».

Для організації моніторингу використовуються існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони спеціально удосконалюються для цілей СЕО. Вибираються такі методи моніторингу, які доступні і найкращим чином пристосовані для перевірки того, чи відповідає той вплив на довкілля та здоров'я населення, який спостерігається, припущенням і висновкам, зробленим в процесі СЕО. Крім того, важливим критерієм для вибору методів є можливість раннього виявлення непередбаченого негативного впливу від реалізації Проекту Стратегії, що дозволить вжити своєчасні заходи щодо виправлення ситуації.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення

Проект Стратегії відповідає положенням:

Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII;

Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, ратифікованої Законом України від 29 жовтня 1996 року № 435/96-ВР;

Паризької Угоди, ратифікованої Законом України від 14 липня 2016 року № 1469-VIII;

резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року»;

Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»,

а також Європейському закону про клімат (European climate law, 2021),

не містить конкретних проєктів господарської діяльності, які можуть мати значний вплив на довкілля сусідніх держав, і які потребують надання документів дозвільного характеру на їх провадження, а також не визначає місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів. Відтак СЕО Проекту Стратегії не потребує транскордонних консультацій щодо ймовірних наслідків від її реалізації для довкілля, в т.ч. здоров'я населення, зачеплених держав (сусідніх країн). Водночас заходи, які будуть скеровані на виконання завдань та досягнення цілей Проекту Стратегії, і відповідно до ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля та/або проведенню СЕО відповідно до ЗУ «Про стратегічну екологічну оцінку», окремо проходитимуть процедуру оцінки впливу на довкілля, в т. ч., за потреби, щодо транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення зачеплених держав, до прийняття рішення про їх реалізацію.

При цьому питання транскордонних наслідків для довкілля було би ускладнене за будь-яких умов через те, що процедура транскордонних консультацій не врегульована міждержавними домовленостями.

Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію

Одним із інструментів забезпечення збалансованості Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року є проведення в процесі її розробки СЕО. СЕО – це системний і запобіжний процес, що здійснюється з метою аналізу потенційного впливу на довкілля документів стратегічного характеру, а також з метою інтегрування результатів оцінки в процес прийняття рішень.

СЕО Проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року проводилася за методологією країн ЄС і включала: визначення ключових регіональних екологічних проблем; аналіз трендів стану довкілля регіону; аналіз відповідності Проекту Стратегії визначеним екологічним цілям; експертну оцінку ймовірного впливу Проекту Стратегії на складові довкілля; рекомендації щодо реалізації окремих завдань Стратегії.

В цілому розробка Проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року проведена з врахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації. Запропонований проектом Стратегії сценарій розвитку громади прийнятний з точки зору збалансованості, а його реалізація за умови дотримання екологічних вимог, не передбачає появу нових негативних наслідків для довкілля, не сприятиме збільшенню антропогенного навантаження на нього.

Цілі та завдання Проекту Стратегії загалом не спрямовані на збільшення впливів на довкілля. Вони узгоджуються з державними та регіональними екологічними цілями, визначеними ЗУ «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» та Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженою Розпорядженням КМУ № 1363-р. від 20.10.2021, а також з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2027 року.

Водночас реалізація окремих оперативних цілей і завдань проекту Стратегії сприятиме покращенню екологічної ситуації в громаді.

Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, - незначна.

Таким чином, поєднання у Стратегії зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання та капіталовкладень у регіон, із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме розвиток Кароліно-Бугазької громади як регіону високої якості життя та безпечного довкілля.

В рамках реалізації ДДП – СЕО Проекту Стратегії розвитку Кароліно-Бугазької сільської територіальної громади до 2027 року можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено.

Передбачено здійснення моніторингу ефективності її впровадження за допомогою екологічних індикаторів. Це важлива складова контролю реалізації проекту Стратегії на довкілля та необхідна передумова забезпечення збалансованості розвитку громади з врахуванням екологічних норм.

Експерт доцент кафедр:
біології, здоров'я людини та фізичної терапії;
документальних комунікацій та менеджменту
Рівненського державного гуманітарного університету
кандидат економічних наук за спеціальністю
«Економіка природокористування та охорони
навколишнього середовища», голова президії
Рівненської обласної організації
Українського товариства охорони природи

Борис БЕРТАШ

Список джерел

1. Бабиченко В.Н., Барабаш М.Б., Логвинов К.Т. і інші. Природа Украинской ССР. Климат. Киев: Наукова думка, 1984. 232 с.
2. Водний кодекс України, № 214/95-ВР від 06.06.1995 // Відомості Верховної Ради України, 1995, № 24. - ст. 189.
3. Водно-болотні угіддя України / за ред. Г.Б.Марушевського, І.С.Жарук. Київ: Чорноморська програма «Ветландс Інтернешнл», 2006. 312 с.
4. Державні будівельні норми України. Проектування. ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» (2004). – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=25521.
5. Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 року №816. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2023-%D0%BF#Text>.
6. Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року «Про оцінку впливу на стан навколишнього природного середовища окремих проектів та програм». – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.isu.net.ua/files/dyrektyva_2001.doc.
7. Дідух Я.П. та ін. Геоботанічне районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 197.
8. Дюсик И. Стратегическая экологическая оценка концепций регионального развития. Том 1: методология / Ири Дюсик, Даниэль Росеки, Войцех Выналек. — Министерство экологии Чешской Республики. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://archive.rec.org/REC/Programs/EnvironmentalAssessment/pdf/Czech_SEA_Meth_RU.pdf.
9. Земельний кодекс України № 2768-III від 25 жовтня 2001 року. // Відомості Верховної Ради України, 2002, № 3-4, ст. 27.
10. Канааш О.П., Медведєв В.В. Агрогрунтове районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 194.
11. Карамушка В.І. Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів (інтегрування довільних аспектів у стратегічне планування та проектну діяльність): практ. посібник / Віктор Карамушка. – К.: К.І.С., 2012. – 138 с.
12. Лісовий кодекс України № 3853-XII від 21.01.1994 // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 17, ст. 100.
13. Маринич О.М. та ін. Фізико-географічне районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 228-229.
14. Національна Стратегія для впровадження СЕО та реалізації вимог СЕО Протоколу СЕК ООН: Україна (травень 2006 р.), 2006. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/SEA_CBNA/Ukraine_strategy_uk.pdf.
15. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України № 2801-XII від 19 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України, 1993, № 4, ст. 19.
16. Пособие по применению Протокола ЕЭК ООН по стратегической экологической оценке. Заключительная версия (февраль 2011 г.). Организация Объединенных Наций и Региональный Экологический Центр по Центральной и Восточной Европе. – 2011. – 273 с. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/sea_manual/documents/SEA_Manual_final_Feb2011_ru.pdf.
17. Природа Украинской ССР. Почвы / под ред. Н.Б.Вернандер. Киев: Наук. думка, 1986. 214 с.

18. Природа Украинской ССР. Растительный мир / под ред. А.М.Маринича. Киев: Наук. думка, 1985. С. 34-40.
19. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022, затверджений Законом України № 2102-IX від 24.02.2022 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
20. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Одеської області: Розпорядження Кабінету Міністрів України, № 725-р від 12 червня 2020 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2020-%D1%80#Text>.
21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України, № 2389-IX від 09 липня 2022 року. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>.
22. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України, № 1602-III від 23.03.2000 // Відомості Верховної Ради України, 2000. - № 25. - ст. 195.
23. Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція): Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН від 23-25 червня 1998 року. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
24. Про екологічну експертизу: Закон України, № 45/95-ВР від 9 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України, 1995. - № 8. - ст. 54.
25. Проект змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України № 695 від 5 серпня 2020 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/35001.html>.
26. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України, №4004-XII від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 27. - ст. 218.
27. Про засади державної регіональної політики: Закон України, № 156-VIII від 05.02.2015 // Відомості Верховної Ради України, 2015. - № 13. - ст. 90.
28. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»: наказ Міністерства охорони здоров'я України № 400 від 12.05.2010, зареєстрований в Міністерстві юстиції України за № 452/17747 від 01 липня 2010 р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-10#Text>.
29. Про затвердження державних санітарних правил та норм захисту населення від впливу електромагнітного випромінювання: наказ Міністерства охорони здоров'я України № 239 від 01.08.1996, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 29 серпня 1996 р. за №488/1513. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0488-96#Text>.
30. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 79 від 31 березня 2016, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 квітня 2016 року за № 632/28762. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>.
31. Про затвердження методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України, № 296 від 10.08.2018 – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/FN045244>.

32. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 443-р від 21.04.2021 – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2021-%D1%80#Text>.
33. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України № 309 від 22.12.2022 зі змінами). – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text>. Онлайн карта: <https://www.tdukr.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=a1cf75d784924d3a83986f33ce1f830a>.
34. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану (зі змінами): Постанова Кабінету Міністрів України № 590 від 09.06.2021 - [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>.
35. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів: Постанова Кабінету Міністрів України, № 932 від 11.11.2015 – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text>.
36. Про затвердження Програми діяльності Кабінету міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України № 849 від 29.09.2019 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/849-2019-%D0%BF#Text>.
37. Про затвердження Регіональної екологічної мережі Одеської області: рішення Одеської обласної ради від 20 травня 2011 року № 136-VI – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://oblrada.od.gov.ua/wp-content/uploads/136-VI.pdf>.
38. Про затвердження Схеми планування території Одеської області: рішення Одеської обласної Ради від 24.04.2013 № 775-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://oblrada.od.gov.ua/wp-content/uploads/775-VI.pdf>.
39. Про інвестиційну діяльність: Закон України, №1560-XII від 18.09.1991 // Відомості Верховної Ради України, 1991. - № 47. - ст. 646.
40. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України, № 280/97-ВР від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України, 1997. - № 24 - ст. 170.
41. Про місцеві державні адміністрації: Закон України, № 586-XIV від 09.04.1999 // Відомості Верховної Ради України, 1999. - № 20-21. - ст. 190.
42. Про надра: Кодекс України № 133/94-ВР від 27.07.1994 // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 36, ст. 341.
43. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.: Закон України, № 2697-VIII від 28.02.2019 // Відомості Верховної Ради України, 2019. - № 16 - ст. 70.
44. Про охорону атмосферного повітря: Закон України № 2707-XII від 16 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України, 1992, № 50, ст. 678.
45. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України, № 1268-XII від 26.06.1991 // Відомості Верховної Ради України, 1991, № 41, ст. 547.
46. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України, № 2059-VIII від 23.05.2017 // Відомості Верховної Ради України, 2017. - № 29 - ст. 315.
47. Про оцінку впливу на стан довкілля окремих планів та програм: Директива 2001/42/ЄС Європейського парламенту та Ради від 27 червня 2001 року. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=60064.

48. Про правовий режим воєнного стану: Закон України, № 389-VIII від 12 травня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України, 2015, № 28, ст. 250.
49. Про природно-заповідний фонд України: Закон України, № 2457-XII від 16.06.1992 // Відомості Верховної Ради України, 1992, № 34, ст. 503.
50. Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті: Закон України, № 534-XIV від 19 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України, 1999. - № 18 - ст. 153.
51. Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті: Закон України, № 562-VIII від 01 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України, 2015. - № 32. - ст. 319.
52. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України, № 2850-IV від 08.09.2005 // Відомості Верховної Ради України, 2005. - № 51. - ст. 548.
53. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України, № 2354-VIII від 20 березня 2018 р. // Відомості Верховної Ради України, 2018. - № 16. - ст. 138.
54. Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1134-р від 09.11.2022 – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2022-%D1%80#Text>.
55. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України на період до 2035 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1777-р. від 29.12.2021 – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text>.
56. Про схвалення Енергетичної стратегії України до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 373-р. від 21.04.2023 – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-enerhetychnoi-stratehii-ukrainy-na-period-do-2050-roku-373r-210423>.
57. Про схвалення Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 688-р. від 14.09.2019 – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D1%80#Text>.
58. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України № 1363-р від 20.10.2021. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>.
59. Про тваринний світ: Закон України, № 2894-III від 13.12.2001 // Відомості Верховної Ради України, 2002. - № 14. - ст. 97.
60. Протокол по стратегической экологической оценке к Конвенции об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте / Организация Объединенных Наций, Европейская Экономическая Комиссия: ЕСЕ/МР.ЕІА/2003/3. – Нью-Йорк и Женева, 2003. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/protocol_ecology.pdf.
61. Про управління відходами: Закон України № 2320-IX від 20 червня 2022 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>.
62. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: № 68/2022 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>.
63. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.: Указ Президента України, №722/2019 від 30.09.2019 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
64. Території, що пропонуються до включення у мережу Емеральд (Смарагдову мережу) України («тіньовий список», частина 2) / кол. авт., під ред. К.А.Борисенко, А.А.Куземко. Київ: «LAT&K», 2019. 234 с.

65. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
66. Цілі сталого розвитку: Україна: Національна доповідь 2017 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>.
67. Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації): наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 17.12.2012 № 659. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN81968>.
68. Щорічна доповідь про стан навколишнього природного середовища Одеської області у 2024 році – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ecology.od.gov.ua/wp-content/uploads/2025/09/shhd-stan-nps-2024.pdf>.
69. Экологические показатели и основанные на них оценочные доклады. Восточная Европа, Кавказ и Центральная Азия. – Нью-Йорк и Женева: ООН, 2007. – 110 с.
70. Noble B. Regional Strategic Environmental Assessment (R-SEA). Methodological Guidance and Good Practice / Bram Noble, Jill Harriman. – Canada: University of Saskatchewan, 2008. – 59 p.
71. Strategic Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals: CIDA Handbook. – Canada: CIDA, 2004. – 19 p.
72. Strategic Environmental Assessment: The Cabinet Directive on the Environment Assessment of Policy, Plan, and Program Proposals: Guidelines for Implementing the Cabinet Directive. – Ottawa Privy Council Office and Canadian Environment Assessment Agency, 2010. – 13 p.